YKY

ŞİİR YILLIĞI

2002

HAZIRLAYAN **MEHMET H. DOĞAN**

MELİH CEVDET ANDAY • İLHAN BERK • GÜLTEN AKIN • AHMET OKTAY • RUŞEN HAKKI • ÖZDEMİR İNCE • ÜLKÜ TAMER • İHSAN UREN • ATAOL BEHRAMOĞLU • SÜREYYA BERFE • GÜVEN TURAN • REFİK DURBAŞ • HÜSEYİN ATABAŞ • HÜSEYİN PEKER • MEHMET TANER • AHMET ADA • CELAL SOYCAN • HULKİ AKTUNÇ • HAYATİ BAKİ • CAHİT KOYTAK • AZER YARAN • SİNA AKYOL • NURİ DEMİRCİ • MEHMET MÜMTAZ TUZCU • COŞKUN YERLİ • TAHİR ABACI • GÜLTEKİN EMRE • ENİS BATUR • ABDÜLKADİR BUDAK • ERGİN YILDIZOĞLU • OYA UYSAL • METİN CENGİZ • TUĞRUL TANYOL • ALİ CENGİZKAN • VEYSEL ÇOLAK • HÜSEYİN FERHAD • HİLMİ HAŞAL • OSMAN SERHAT ERKEKLİ • FERGUN ÖZELLİ • YUSUF ALPER • ADNAN AZAR • SALİH BOLAT • HAYDAR ERGÜLEN • HÜSEYİN HAYDAR • MAHMUT TEMİZYÜREK • LÂLE MÜLDÜR • İLYAS TUNÇ • MUZAFFER KALE • YUNUS KORAY • ADNAN ÖZER • YÜCELAY SAL • ORHAN ALKAYA • ERGÜL ÇETİN • OKTAY TAFTALI • FERRUH TUNÇ • OSMAN HAKAN A. • MUSTAFA KÖZ • İHSAN DENİZ • ÇİĞDEM SEZER • TURGAY KANTÜRK • ZEYNEP UZUNBAY • HÜSEYİN ATLANSOY • ADNAN SATICI • BETÜL TARIMAN • NAZMİ AĞIL • ENİS AKIN • küçük İSKENDER • ALTAY ÖKTEM • HAKAN SAVLI • CENK KOYUNCU • İRFAN YILDIZ • BEJAN MATUR • MEHMET CAN DOĞAN • BAKİ AYHAN T. • ALPER ÇEKER • ENDEREMİROĞLU • ZAFER EKİN KARABAY • KADİR AYDEMİR • ONUR CAYMAZ • ZEYNEP KÖYLÜ • ALİ HİKMET EREN • BİLAL KOLBÜKEN • BAHA ÖNEM • OĞUZ DEMİRALP • AHMET OKTAY • ORHAN KOÇAK • BÂKİ ASİLTÜRK • VECDİ ERBAY • ESRA ERMERT • SERDAR KOÇAK • MUSTAFA DURAK

YKY ŞİİR YILLIĞI 2002

YKY

YKY Şiir Yıllığı 2002

Hazırlayan
Mehmet H. Doğan

Kitap Tasarımı
Yetkin Başarır

Düzelti
Fahri Güllüoğlu

Kitap-lık dergisinin (58. sayı) hediyesidir

© **Yapı Kredi Kültür**
Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
http://www.shop.superonline.com/yky
http://www.teleweb.com.tr
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

Baskı ve Cilt
Promat

İçindekiler

Önsöz 13
2002'de Şiir 17
Belgelik 24

Şiirler
Melih Cevdet Anday (1915-2002) 44
Şarap (Yaşasın Edebiyat 1, Kasım 1997 – Adam 1998 Şiir Yıllığı)

İlhan Berk (1918) 45
Tümceler, Geliyorum (kitap-lık 53, Mayıs/Haziran)

Gülten Akın (1933) 47
Mavi Kuş 2, 4 (kitap-lık 51, Ocak/Şubat)

Ahmet Oktay (1935) 50
Gökdelen - Yapı (Edebiyat ve Eleştiri 59, Ocak/Şubat)

Ruşen Hakkı (1936) 52
Balkonda Akşamüstü (Adam Sanat 193, Şubat)

Özdemir İnce (1936) 53
Dalgıç (Adam Sanat 195, Nisan)

Ülkü Tamer (1937) 55
Antep: Bir Adın Yolculuktu (kitap-lık 54, Temmuz/Ağustos)

İhsan Üren (1939) 59
Zamanın Yılkısı (Akatalpa 25, Ocak)

Ataol Behramoğlu (1942) 60
Yitip Giden Aşka Gazel (Gösteri 239, Temmuz)

SÜREYYA BERFE (1943) 61
Kış ve Dolunay Şiirleri (Adam Sanat 193, Şubat)

GÜVEN TURAN (1943) 63
Uzak Bir Kıyı - Uzak Bir Kıyı (kitap-lık 55, Eylül/Ekim)

REFİK DURBAŞ (1944) 65
Taş Olur, Beklerim (Adam Sanat 192, Ocak)

HÜSEYİN ATABAŞ (1946) 67
Buluşma Hüznü (Varlık 1141, Ekim)

HÜSEYİN PEKER (1946) 68
Deniz Kapısı (Kum 1, Ocak)

MEHMET TANER (1946) 69
Şedaraban (Kül 30, Kasım)
Kabarcık (Kaşgar 29, Eylül/Ekim)
Nasıl (Son Kişot 1, Kasım)

AHMET ADA (1947) 71
Fıskiyeler (Islık 11, Mayıs/Haziran)

CELAL SOYCAN (1948) 74
Deli Atlar Kışındayız/2 (Dize 75, Ocak)
Taş Ustaları (Akatalpa 30, Haziran)

HULKİ AKTUNÇ (1949) 76
Kar Rengi (kitap-lık 55, Eylül/Ekim)

HAYATİ BAKİ (1949) 78
Teslimiyet (Kül 24, Mayıs/Haziran)

CAHİT KOYTAK (1949) 79
Ece Ayhan'ın Öldüğü Gün (Hece 68, Ağustos)

AZER YARAN (1949) 81
Taflan (Kum 1, Ocak)

SİNA AKYOL (1950) 82
Tamirci (Varlık 1135, Nisan)

NURİ DEMİRCİ (1950) 84
Yelek (Akatalpa 31, Temmuz)

MEHMET MÜMTAZ TUZCU (1950) 85
Acuze (Varlık 1137, Haziran)

COŞKUN YERLİ (1950) 87
Bekleyiş (kitap-lık 52, Mart/Nisan)

TAHİR ABACI (1951) 88
Pervazda (Defter 45, Kış)

GÜLTEKİN EMRE (1951) 89
Payıma Düşen (kitap-lık 53, Mayıs/Haziran)

ENİS BATUR (1952) 90
Jean Dubuffet İçin Beş Şiir (Varlık 1134, Mart)

ABDÜLKADİR BUDAK (1952) 92
Mermer Öğütmek (Kum 5, Mayıs)

ERGİN YILDIZOĞLU (1952) 93
Noktürn (Edebiyat ve Eleştiri 63, Eylül/Ekim)

OYA UYSAL (1952) 94
Gece ve Şehir (Varlık 1134, Mart)

METİN CENGİZ (1953) 95
Aşk İlâhileri XIII (Islık 10, Ocak/Şubat)

TUĞRUL TANYOL (1953) 96
Vazolar Şiiri (kitap-lık 51, Ocak/Şubat)

ALİ CENGİZKAN (1954) 98
Aşk Dersleri (Kum 9, Eylül)

VEYSEL ÇOLAK (1954) 99
Eski (Dize 85/E 44, Kasım)

HÜSEYİN FERHAD (1954) 100
Şimdi Kalkıp Ona Gitsem (Edebiyat ve Eleştiri 60, Mart/Nisan)

HİLMİ HAŞAL (1954) 102
Panik Eskiz (Yom Sanat 8, Eylül/Ekim)

OSMAN SERHAT ERKEKLİ (1955) 103
Ölümlülerin Yakınması (Ay 23, Kasım)

FERGUN ÖZELLİ (1955) 104
Kırık Göktaşı (Akatalpa 35, Kasım)

YUSUF ALPER (1956) 106
Kayıp (Agora 26, Temmuz/Ağustos)

ADNAN AZAR (1956) 107
Eski Gölge (Defter 45, Kış)

SALİH BOLAT (1956) 108
Bölünmüş Sessizlik (E 37, Nisan)

HAYDAR ERGÜLEN (1956) 109
Bayan Asyatik (Kum 4, Nisan)

HÜSEYİN HAYDAR (1956) 111
Gidin Gidin Söyleyin (E 39, Haziran)

MAHMUT TEMİZYÜREK (1956) 113
Atları Seversin Demek (Kum 1, Ocak)

LÂLE MÜLDÜR (1956) 115
"Dix Heures Moins Cinque" (kitap-lık 54, Temmuz/Ağustos)

İLYAS TUNÇ (1956) 117
Kambur Sözler (Kül 24, Mayıs/Haziran)

MUZAFFER KALE (1957) 118
Güne Bakan (Defter 45, Kış)

YUNUS KORAY (1957) 120
Höyük (Islık 11, Mayıs/Haziran)

ADNAN ÖZER (1957) 121
Yol Şarkıları III (Gösteri 234, Ocak)

YÜCELAY SAL (1957) 122
Bana Bandana (E 41, Ağustos)

ORHAN ALKAYA (1958) 125
Hâl hatır (E 45, Aralık)
İnsan yüzündeki korkuyu silme kılavuzu (Son Kişot 1, Kasım)

ERGÜL ÇETİN (1958) 128
Ömrünün Son Günlerinde (Agora 24, Mart/Nisan)

OKTAY TAFTALI (1958) 130
Demiri Eriten Yara (Varlık 1137, Haziran)

FERRUH TUNÇ (1958) 132
Dağlar (Adam Sanat 201, Ekim)

OSMAN HAKAN A. (1959) 133
Kur'a (Varlık 1140, Eylül)

MUSTAFA KÖZ (1959) 134
Dar avlu – Tanık (Islık 12, Temmuz/Ağustos)

İHSAN DENİZ (1960) 135
Üç Parmak... Şok! (Hece 70, Ekim)

ÇİĞDEM SEZER (1960) 137
Kapat Kapıyı Bezirgânbaşı (Akatalpa 32, Ağustos)

TURGAY KANTÜRK (1961) 139
Mürekkep Lekesi (Üç Nokta 4-5, Kasım/Aralık)

ZEYNEP UZUNBAY (1961) 141
Sır Kalmasın Aramızda (Varlık 1132, Ocak)

HÜSEYİN ATLANSOY (1962) 143
Zor (Hece 70, Ekim)

ADNAN SATICI (1962) 144
Tehdit (Kum 1, Ocak)

BETÜL TARIMAN (1962) 146
Denge (Akatalpa 28, Nisan)

NAZMİ AĞIL (1964) 147
Hamam Böcekleri I-II (Adam Sanat 199, Ağustos)

ENİS AKIN (1964) 150
Dünyanın En Çok Satış Yapan Tezgâhtarı (Kavram/Karmaşa 24, Mayıs/Haziran)

KÜÇÜK İSKENDER (1964) 151
Geniş Aşk Konsepti Yaver Kin Formatı (Adam Sanat 192 (Ocak)

ALTAY ÖKTEM (1964) 153
Açık Kalp Ameliyatı (Budala 19, Ocak/Şubat)

HAKAN SAVLI (1965) 154
Chagall (Adam Sanat 199, Ağustos)

CENK KOYUNCU (1967) 157
Artık Yıllar (E 39, Haziran)

İRFAN YILDIZ (1967) 159
Ben Uzakları Edindim (Uzak 28, Ağustos)

BEJAN MATUR (1968) 160
Buzul - Her Kadın Kendi Ağacını Tanır - Bir Ruhun Soğuması - Boğulma (E 38, Mayıs)

MEHMET CAN DOĞAN (1969) 162
Askıda Olma Hâli (kitap-lık 56, Kasım/Aralık)

BAKİ AYHAN T. (1969) 164
Aynadaki Görüntüye Tepki (Budala 19, Ocak/Şubat)

ALPER ÇEKER (1972) 165
Kıyam (kitap-lık 55, Eylül/Ekim)

ENDEREMİROĞLU (1973) 166
İsyan (Öteki-siz 12-13)

ZAFER EKİN KARABAY (1975-2002) 168
Trafik - Kapı (Edebiyat ve Eleştiri 63, Eylül/Ekim)

KADİR AYDEMİR (1977) 169
Görme Denemeleri (Budala 19, Ocak/Şubat)

ONUR CAYMAZ (1977) 170
Mesut Diye Bir Kanarya (Adam Sanat 200, Eylül)

ZEYNEP KÖYLÜ (1978) 171
Requiem (Kum 1, Ocak)

Ali Hikmet Eren 173
Huzurevi-Restore (Kül 29, Ekim)

Bilal Kolbüken (1975) 174
Neşter (Kül 29, Ekim 2002)

Baha Önem 175
Gece Tanıklığı (Edebiyat ve Eleştiri 59, Ocak/Şubat)

Yazılar - Söyleşiler - Kitap Eleştirileri

Oğuz Demiralp 177
"Şair Ana" (kitap-lık 51, Ocak/Şubat)

Ahmet Oktay 184
"Ahmed Arif'i Yüceltmeyelim Anlayalım" (Gösteri 236, Nisan)

Orhan Koçak 188
"Işıltılı Yokluk" (Milliyet Kültür&Sanat, 2 Mayıs)

Bâki Asiltürk 190
"Bin Yılların Kırılma Noktasında Şiirimiz" (Gösteri 237, Mayıs)

Enis Batur 193
"Ancak Rûmun Şuarası..." (Cumhuriyet, 21 Temmuz)

Küçük İskender 195
"Seksenler, Doksanlar. Derken İki Bin Tarikati!" (Kunduz Düşleri 6, Ağustos)

Orhan Koçak - Vecdi Erbay 200
"Övülmek İçin Eleştiri Yapılmaz"-Söyleşi (Kunduz Düşleri 6, Ağustos 2002)

Esra Ermert 206
"Bukalemunu Ters Yüz Etmek", (Cumhuriyet Kitap, 22 Ağustos)

SERDAR KOÇAK **209**
"Keskin'in Yeryüzündeki Halleri" (Radikal Kitap, 27 Eylül)

MUSTAFA DURAK **212**
"Uzuncaoğlan İlhan Berk'de Öykü ve Anlam" (Gösteri 242, Ekim)

ÖNSÖZ

Benim için zorunlu bir dinlence olan iki yıllık aradan sonra yeni bir yıllıkla yine birlikteyiz.

Hem benim hem de yıllıklar için gerçekten de zorunlu bir dinlence oldu bu.

Aslında, dokuz yıllık koşuşturmadan sonra ilk anda çekici gelmişti bana bu dinlence. Dergileri, şiir kitaplarını günü gününe izleme zorunluluğu, kaçırmış olma korkusu yoktu artık. Yalnızca sevdiklerimi, merak ettiklerimi ediniyor, edinemediklerim için de hiç acele etmiyordum, bir gün nasıl olsa karşıma çıkardı.

Acı bir saptama: 2002 Şiir Yıllığı'nın çıkmayacağı anlaşılınca, her gün adresime dergi ve kitap taşıyan postacının yorgunluğu da hafiflemiş oldu. Posta kutum eskisi kadar dolup taşmıyordu artık. Birçok dergi gelmez olmuştu. Kimi dergi yöneticileri beni onursal(!) abonelikten silmişti. Özellikle ilk şiir kitabını yayımlayan kimi genç şairler de kitaplarını göndermiyordu artık. "Yıllıkta yer alamayacak" olduktan sonra niye gönderelim ki, diye düşünmüş olabilirler tabii.

"Kimi" sıfatını kullanıyorum, çünkü bu tavrın dışında davrananlar; dergilerini, kitaplarını göndermekte devam edenler de vardı. Birden farkına vardım ki, bunlar benim de gerçekten izlemek istediklerim, merak ettiklerimdi. Onlar göndermese bile benim bir biçimde edinmeye çalışacağım şeylerdi. Yani "yıllığa girme" derdinden bağımsız bir tür karşılıklı doğal ilişki.

Yine de, bu arada dergi, kitap gönderenlere de, göndermeyenlere de teşekkür ediyorum, çünkü böylece ilişkilerdeki içtenliği açıkça görmeme, anlamama yardım etmiş oldular.

Evet, epey bir zaman bu rahatlığı yaşadım.

O yıl, (X) Şiir Ödülü'nü kim almış, fazla umursamıyordum: Gerçekten ödüle değer biriyse nasıl olsa unutmazdım, aklımda kalırdı; değmeyen biriyse niye aklımda tutacaktım ki!

Aslında fazla yazınsal değeri olmayan, şairlikleri kendilerinden menkul medya şişirmesi rate'lerle ilgili haberler, bildiriler, söyleşilerle zaman yitirmenin ne âlemi vardı!

Bir yıl bu rahatlığı yaşadım. Dostların, tanıdıkların yıllıklar üzerine

yaptıkları kadirbilir değerlendirmeler, aynı işi bir başka yerde sürdürme önerileri de bozmadı bu rahatımı. Kendi kendime 'nasıl olsa 2001 yılının sonunda bırakacaktım bu işi', ya da 'bir başkası çıkar yüklenir bu yükü' diyordum. Ama 2002 başlarında, bir başkasının hazırlayacağı duyurulan 2001 Şiir Yıllığı çıkmayınca, şiir ortamının, dokuz yıldır süren bu yıllık döküme, üzerinde ne kavgalar edilirse edilsin, bu şiir toplamına bir gereksinme derecesinde alışkanlık geliştirdiği daha iyi anlaşılmış oldu. Dergilerde kadirbilir bazı yazarların yıllığın çıkmayışından dolayı duydukları eksikliği bildiren yazıları, eşin dostun ısrarı ilk soruların belirmesine neden oldu kafamda.

Acaba?

Bu ömür törpüsü etkinliğe yeniden soyunmaya değer miydi?

1993 – 2001 arası dokuz Şiir Yıllığı'nı sondan başa doğru incelediğimde pek de yararsız bir iş yapmamış olduğumu; en azından genç şairlerin kim bilir ne zaman bir kitap içinde görülebilecek, **bana göre** gerçekten güzel nice şiirini dergi sayfalarında unutulmaktan kurtardığımı; ilk kez yıllıklara alınmış çok sayıda genç şairin adının son yıllarda şiir çevresinde artık seçilmeye başladığını, dolayısıyla yıllıkların edebiyat tarihine karınca kararınca bir yardım olduğunu; kimi şairin tam şiiri bırakacakken o yıl yayımlanmış bir şiirinin yıllığa alınmasıyla tekrar şiire ısındığını gördüm/öğrendim.

"Unutma özürlü" belleklerimize güvenmektense, eksiğiyle, fazlasıyla hazırlanacak bir şiir yıllığının edebiyat ortamına alçakgönüllü bir hizmet olacağını, on yıl öncesinde olduğu gibi umut etmiyor, biliyorum artık bugün.

Bunun için de, YKY'nin yıllık önerisini fazla düşünmeden kabul ettim. Hemen ertesi gün de çalışmaya başladım.

Dokuz yıllık uygulamadan sonra, yıllığın biçiminde bazı şeylerin aynen devam edeceğini, bazı şeylerinse değişmesi ya da tümden terkedilmesi gerektiğini düşünüyordum işe başlarken. Örneğin, 1993 Şiir Yıllığı'nın Önsöz'ünde de söylediğim, yıllıkların "seçki/yıllık" niteliği devam edecek; yani yıllığın, bir yandan "Geçen yılın edebiyat dergilerinde çıkmış şiirlerin en güzellerini, en kalıcılarını içinde toplayan, açılıp açılıp okunacak bir seçki"; bir yandan da, "Türk Edebiyatının bir yıllık şiir serüvenini: dergi etkinliklerinin, tartışmaların özetleri, yayımlanan şiir kitapları, ödüller, ölümler, anmalar...vb. haberlerle gelecek yıllara taşıyacak bir bel-

ge kitapçığı" olma niteliği/özelliği bazı değişikliklerle devam edecekti. Öyle de oldu.

Ne gibi değişiklikler oldu yeni yıllıkta?

Bugün eleştirel bir gözle bakıldığında, 1993-2001 uygulamasında yıllıkların daha çok ürün ağırlıklı olduğu, eleştiri ve değerlendirmelere fazla yer vermediği kolayca görülebilir. Oysa yıl içinde dergilerde yayımlanan şiirler kadar güncel şiir üzerine yazılan eleştirel ya da kuramsal yazıların, tartışmaların, açıkoturumların, varsa bildirilerin de; yıl içinde yayımlanan şiir kitapları kadar onlar üzerine yapılan eleştirilerin, değerlendirmelerin de gelecek için atlanmaması gereken bir veri niteliği taşıdığı apaçık bir gerçekti. Dolayısıyla onların da bir biçimde yıllıkta yer alması gerekiyordu. Elinizdeki yıllığın seçmeler bölümüne baktığınızda, şiir seçmelerinin yanında "**Şiir üzerine yazılar, söyleşiler, kitap eleştirileri**"nden oluşan bir seçmeler bölümünün de yer aldığını göreceksiniz. Bu yıl bu bölümün, 2002'deki bütün şiir etkinliklerini kapsayacak oylumda olmadığının farkındayım. Gerek ilk uygulama olması gerekse yıllığın oylumunun sınırlı tutulması, bu bölümün doyurucu olmasını bir bakıma önledi. Ama gelecek yıllıklarda, yazıları tümüyle almak yerine, yazının bütünlüğünü bozmayan özetlemeler yaparak daha çok sayıda yazı ya da eleştiriye yer vermek yoluyla bu bölümün kapsamını görece artırmak, bir çözüm yolu olabilir diye düşünüyorum.

Eski yıllıklara yapılan eleştirilerden biri, yıllığa seçilen şiirlerin sayıca çokluğuydu: "Bir yılda yüz elli tane güzel şiir yayımlanmış olamaz!"

Haklıydı bu eleştiri, 1910 doğumlulardan 1980 doğumlulara kadar çok değişik kuşaklardan gelen çok sayıda şairin şiirlerine yer verme isteği/çabası yol açıyordu bu yanlışa. Bir yandan en yaşlı kuşaktan şairlerin son şiirleri karşısında eleştirel bir tavır almama özeni, öte yandan genç kuşaktan ufacık bir umut ışığı veren her şairi yıllığa alarak cesaretlendirme çabası, yıllığa giren şiir sayısını artırıyordu. Bu da düzeltilmesi gereken bir yanlıştı. Yıllığa alınan şiirlerin onun 'seçki' niteliğini zedelememesine özen göstermem, bunun için de eskisinden daha 'seçmeci' davranmam gerekiyordu. Seçmelerde ürün niteliğine önem vererek, "daha çok şairden daha çok şiir" yerine, "daha az şairden daha çok şiir" seçme yoluna gittim. Bunda zorlandığımı itiraf etmeliyim. Özellikle genç kuşak şairlerinden şiir seçmede zorlandım. 2002'de Şiir yazısında bu konu üzerinde daha geniş bir biçimde duracağım.

Aynı seçmeciliği taranan dergiler konusunda da göstermem gerekti. Daha önceki uygulamada yıl içinde izlenen dergi sayısının yetmişin üzerine çıktığı olmuştu. Bundan bir övünme payı da çıkarıyordum kendime, herhalde. Ama şimdi bakıyorum da bu (70) derginin birçoğundan tek bir şiir bile seçememişim yıllarca. Bu kez daha az sayıda, ama gerçekten dergi niteliğine sahip, yayımladıkları ürünler okunmaya değer yayınları izleme yoluna gittim. Bu kararın dergilerin büyüklüğü ya da küçüklüğüyle, taşra dergisi ya da büyük kent dergisi olmasıyla, dergi normu ya da fanzin niteliği taşımasıyla hiçbir ilgisi yoktur.

Aslında, dergilerde yayımlanan şiir sayısının çokluğu, derginin niteliğine bir şey katmıyor, tersine daha dergi aşamasında seçmeci davranılmadığı için şiirlerin niteliğini etkiliyor. Dosyalarında biriken şiirleri, şu ya da bu nedenle, hiçbir eleştiri süzgecinden geçirmeden yayımlayan dergi yöneticileri, böylelikle hem dergilerine hem de bu şiirlerin yazarlarına kötülük etmiş oluyorlar. Burada yaşlı ya da genç ayrımı yapmıyorum: genç şairlerin her ay dergileri şiir yağmuruna tutmaları ne kadar yanlışsa, orta yaşlı ya da yaşlı şairlerin, ünlerine sığınarak sıradan ürünleriyle dergi yöneticilerini zor durumda bırakmalarının da o derece yanlış olduğunu düşünüyorum.

Kötü bir seçme sonucu niteliksiz ürünlerle oluşturulacak bir yıllık ya da seçki, amaçlanan görevi yerine getiremeyeceği için, gerek şiir gerekse yazı seçmelerinde daha seçkinci davranmaya, haberlerde ve değerlendirmelerde magazinel ölçülere bağlı kalmamaya, medyatik etkilerden de olabildiğince uzak durmaya çalıştım.

Böylece, bir yılın şiir haritasının daha inanılır bir doğrulukta ortaya çıktığına inanıyorum. Yıllık yayımlandıktan sonra alacağım eleştiriler bunun doğru olup olmadığını gösterecektir.

Gelecek yıllarda daha eksiksiz yıllıklarda buluşabilmek için eleştirilere ve yardıma ihtiyacım olduğunu biliyorum. Yayınevlerinin, tek tek kişilerin önerilerinin, gönderecekleri dergi ve kitap olarak ürünlerin yıllığın niteliğinin yükselmesine katkıda bulunacağına inanıyorum.

2004'te daha doyurucu bir Yıllık'ta buluşmak umuduyla.

Mehmet H. Doğan

2002'DE ŞİİR

Genel Durum

Şiirimiz yönünden, bir bakıma, ölümler ve anmalar yılı oldu 2002. Çağdaş Türk şiirinin anıt isimlerinden Melih Cevdet Anday'ı; İkinci Yeni'nin en özgün, en 'sıkı' şairi Ece Ayhan'ı; şiirin alçakgönüllü emekçisi Müştak Erenus'u; '70'li yılların 'toplumcu gerçekçi' şairlerinden Adnan Yücel'i ve genç şiirin umut veren adlarından Zafer Ekin Karabay'ı yitirdik.

Nâzım Hikmet, doğumunun 100. yılında içte ve dışta törenlerle, anma kitapları ve özel sayılarla geniş bir biçimde anıldı. Ölümünün ardından Ece Ayhan, ölüm yıldönümlerinde Can Yücel, Cemal Süreya, Ahmed Arif için anma toplantıları düzenlendi.

Bu ölüm ve anma törenlerinin, yazılarının örtük diyebileceğim bir başka anlamıysa, şiirimizde artık kapanmış olan bir döneme karşı duyulan nostaljinin bir göstergesi olmasıydı sanıyorum. Garip ve sonrası şairlerinin, İkinci Yeninin büyük adlarının bir bir sahneden çekilmesiyle yıllarca belleklerde yaşayan anıt şiirlerin artık görülmediği bir dönemde kendiliğinden ortaya çıkan bir nostalji. Bir İlhan Berk'in, bir Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın hâlâ yazıyor olması da değiştirmiyor bu durumu; çünkü onlar da değiştirmiş şiirlerini, onlar da bir ölçüde çağın şiir anlayışlarından etkilenmiş görünüyor.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de şiir önemini ve yerini yitiriyor anlamına da gelebilir mi bu? Bir ölçüde, evet. Daha çok, magazinleşen yazılı basın, televizyon, internet...ve benzeri araçların etkisiyle, yaşam biçiminden sanata, edebiyata kadar her şeyin popülerleştiği, kişiliklerin silindiği küreselleşen bir dünyada şiir de değişiyor: gerçek şiir giderek daha uç alanlara çekilirken, yerini gündelik, geçici gereksinimleri doyuran, 'buz üstüne' yazılmış ürünler, reklam ajanslarının, magazinlerin ve televizyonların bir gecede üne kavuşturduğu, en 'baba' şairlerin kitapları 1000 basarken, 5000'lik, 50-60 binlik baskıları kısa zamanda 'tüketen' şairler alıyor.

Bu değişimden en fazla etkilenen de, doğallıkla, en genç kuşağın şair adayları oluyor. Reklam, magazin ve televizyon gibi etkili araçlardan fazla nasiplenemeyenlerse olabildiğince çok yerde, olabildiğince çok sayıda şiir yayımlayarak, hızla çoğalan bu şiirleri hemen 'kitaplaştırarak' adlarını duyurmaya ya da belleklere kazımaya çalışıyor.

Benden daha acımasız birilerinin dergilerdeki nitelemesiyle "fotokopi" ya da "imge salatası" şiirler... Kim bilir ne zaman, kimin bulduğu, kullanıla kullanıla yıpranmış, eskimiş imgeler...

Bir kez daha belirtmiştim bu yıllıkların birinde: Yıllıklara şiir seçmek giderek zorlaşıyor.

Akraba aileler yayın ortaklığına dönüşmüş, birbirinden şair-şiir transferleri, deplasmanları yapılan, adlarından başka değişik yanları olmayan çoğu edebiyat, şiir dergileri de bu şiir ve şair enflasyonuna katkıda bulunmuş oluyorlar.

Neyse ki, bu hızlı gidişe, bu 'asri' eğilime ayak uydurmayıp uçta kalmayı yeğleyen dergiler, yalnızca buralarda görünmeyi yeğleyen şairler de var. Ve gerçek şiiri ayakta tutanlar da bunlar oluyor. Şairiyle, eleştirmeniyle, okuruyla şiiri ciddiye alan bir avuç insan.

Şiir ortamındaki bu tersine değişme, dergilerdeki şiir üzerine yazılar, eleştiriler ve söyleşilere de aynen yansımış görünüyor. Şiirde söyleyecek ciddi şeyleri olmamak anlamına da gelebilecek, şiir üzerine içeriksiz, sığ yazılar... Özellikle de şairlerle görüşmelerin, söyleşilerin çoğu magazinel ölçüyü aşamıyor; içerikteki boşluklar, kofluklar ya boy boy yakışıklı fotoğraflarla ya da manşete çıkarılmış, sırf büyük laf olduğu için tekrarlanan, "Şiir, yaşam biçimim benim" ya da "Şairin yaşamı şiire dahil" gibi kalıp sözlerle örtülmeye çalışılıyordu. Üstelik ne anlama geldiği bilinmeden, hak edilmeden kullanıldığı için, zengin aile çocuklarının oynadığı pahalı oyuncaklara benziyordu bunlar.

Yine neyse ki, yazıyı, görüşmeyi, söyleşiyi ciddiye alan dergiler, ne yazdığını, ne söylediğini, ne konuştuğunu bilen yazarlar ve şairler de vardı. Bu 'neyse ki'ler olmasaydı, elinizdeki bu Yıllık da olmayacak, olsa bile bir vasatlar toplamı olmaktan öte geçemeyecekti.

Yıllık'ın "Şiir Üzerine Yazılar...." başlıklı bölümünde okuyacağınız yazılar işte buralardan alındı.

Dergiler

Gazete, dergi satış yerlerinin vitrinlerini, sergilerini dolduran, avcılıktan yat'çılığa, otomobilden uçağa, çiçekten böceğe her konuda, çoğu yabancı adlı, renkli, parlak kapaklı lüks dergilerin arasında, magazinleşmeye yüz vermeyen, amatör edebiyat-şiir dergilerini bulmak hemen hemen olanaksızlaştı giderek. Bunun sonucu, dağıtımcıların amatör dergilerin önüne

çıkardığı engeller, kitapta olduğu gibi dergi yayımlamada da gittikçe artan parasal yük; bir yandan fanzinlerin sayıca artmasına yol açarken bir yandan da edebiyat ve şiir dergilerini 'zamansız', yani 'fırsat buldukça' yayımlanan, Anadolu kentlerinde eş-dost ve şair 'temsilciler' tarafından dağıtımı yapılan 'şiir posta'larına döndürdü. Üç beş kişinin 'cep harçlıklarıyla' gerçekten iyi dergiler çıkardığı dönemler sona ermişti artık. Çok sınırlı bir çevreye seslenen fanzinler de bunların yerini tutamıyordu. İnternetteki dergi sitelerineyse hiç dokunmayalım, daha iyi.

Bu sağlıksız koşulların sonucu bu yıl da yayınına son veren dergiler oldu. *Şiirli Çıkın*, *Defter*, *Kıyı*, *Melez*, *Yenibinyıl*, her birinin kapanma nedeni ayrı ayrı da olsa, sonuçta kapandı. Örneğin, 15 yıldır yayımlanmakta olan *Defter* dergisi kapanma nedenini açıklarken İçinde yaşadığımız "kültürel ve siyasal dibe vurmuşluk" ortamında *Defter*'in "...detaycılığıyla, bilgi seviyesi ve teoriye yaptığı vurguyla, memleket karşısında sıklıkla 'fazla' kaldığı"ndan; "Ayrıca güzel şeylerle çok oynanmamalı, kendi güzelliğiyle sona ermeli, diye de düşünülebileceği"nden söz ediliyordu. *Defter*'i çıkartanların bu düşüncelerinde haklı oldukları kabul edilse bile, derginin kapanmasıyla kolay kolay doldurulamayacak bir boşluk kaldı geriye.

Öte yandan, bu yıl kervana katılan yeni dergiler de oldu. İzmir'de, genç şair Ataman Avdan'ın tek başına çıkardığı *Ay Edebiyat*; Ankara'da düzenli çıkışıyla, özenli baskısı ve seçmeleriyle dikkati çeken *Kum*; İstanbul'da *Üç Nokta*; Adana'da, amatörlük ve yerellik sınırını zorlayan, 9. sayıya ulaşmış *Yom Sanat* bunlardandı.

Ünye/Ordu'da şair İrfan Yıldız'ın editörlüğünü yaptığı, hemen her sayıda Azer Yaran'ın ve İrfan Yıldız'ın eski, yeni şiirlerine yer veren *Uzak Şiir Seçkisi* üçüncü yılına ulaştı.

Bursa'da *Akatalpa*, Mersin'de *Islık*, Ankara'da *Kül* dergileri şiir seçmede gösterdikleri özenle, yine Ankara'da *Hece* dergisi doyurucu özel sayılarıyla dikkatleri çekti.

İzmir'de Veysel Çolak'ın çıkardığı *Dize* dergisi 86. sayısına ulaştı. Dize önümüzdeki yıl bir şiir yıllığı çıkarma hazırlığında.

Kayseri'de Halim Şafak'ın editörlüğünü yaptığı *Kavram/Karmaşa* dergisi şiirin kuramsal yanına önem veren dolgun içeriği ve değerlendirmeleriyle başarılı bir yıl geçirdi.

Ankara'da *Edebiyat ve Eleştiri* dergisi yeni bir yayın atağına hazırlanıyor.

Ağır Ol Bay Düzyazı, *Başka*, *Budala*, *Öteki-siz* dergileri aralıklı da olsa yayınlarını sürdürdü ve en genç şiirin sesini duyurdu.

kitap-lık 2003'te eski biçimini ve içeriğini koruyarak ayda bir yayımlanacak artık.

KİTAPLAR

İlhan Berk'in daha önce *Ev* ve *Çok Yaşasın Sayılar* adlarıyla yayımlanan kitaplarına eklenen *Bir Şey Olanlarla Bir Şey Olmayanlar* adlı yeni kitabı *Şeyler Kitabı* adıyla yayımlandı.

Enis Batur, 50. yaşdönümünü, 30 yıllık şiir yaşamının haritasını kendi seçmeleriyle ustaca çizdiği *Papirüs, Mürekkep Tüy* adlı kitabıyla kutladı. Enis Batur şiirini merak edenler için güvenilir bir kaynak bu kitap.

Sina Akyol, sekizinci kitabı *Olmanın Halleri*'nde, "sözcüklerin kendi iç çekirdeğine saklamaya [çalışıyordu] anlamı." (O.Koçak)

Abdülkadir Budak'ın Necatigil'den başka odaklar çevresinde dile getirdiği *Ev Zamanı* yılın üzerinde çok konuşulan kitaplarından biri oldu.

Seyhan Erözçelik'in son kitabı *Yeis*, daha önce yayımlanmış, şimdilerde pek bulunmayan *Kır Ağı*, *Yeis ile Tabanca*, *Hayal Kumpanyası* ve *Şehirde Sansar Var* adlı kitaplarından oluşuyordu.

Haydar Ergülen'in Toplu Şiirlerinin II. cildi *Hafız ile Semender* adıyla yayımlandı.

Tahir Abacı, *Sevdavî* adlı kitabıyla şiire dönüş yaptı.

Altay Öktem, yurdumuzda yayımlanan tarihli-tarihsiz, çoğunu hiçbirimizin görmediği elliyi aşkın fanzin/dergiyi tanıttığı, bunlardan seçmeler yaptığı ilginç kitabı *Şehrin Kötü Çocukları* –Fanzin Şiir Antolojisi'ni çıkardı.

İzzet Yasar'ın *Dil Oyunları*; Osman Serhat'ın *Gitmemiştin ki*; İhsan Deniz'in *Hurûfî Melâl*'i; Bejan Matur'un *Onun Çölünde* ve *Ayın Büyüttüğü Oğullar* adlı kitapları; Didem Madak'ın ikinci kitabı *'Ah'lar Ağacı*, Bâki Ayhan T.'nin *Hileli Anılar Terazisi* yıl içinde yayımlanmış, sözü edilmeye değer kitaplar arasındaydı.

Adam Yayınları, 'Adam Şiir Klasikleri' adını verdiği bir seçmeler kitap dizisi yayımlamaya başladı. Ciltli olarak yayımlanan ilk kitaplar Shakespeare, Neruda ve Ritsos gibi yabancı şairlerle, Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat, Özdemir Asaf ve Edip Cansever'den yapılan seçme şiirleri içeriyordu.

Öteki'siz şiir dergisi, Enis Akın, Salih Aydemir, Sadık Akfırat, Ayten Mutlu, Fadıl Kocagöz, Derya Önder, Oğuz Özdem ve Gün A. Utkan'ın aynı zamanda yayımlanan 8 kitabıyla kitap yayınına başladı.

Nâzım Hikmet'in Bütün Yapıtları'nı yayımlama hakkı Yapı Kredi Yayınları'na geçti. Şairin 'Bütün Şiirleri' kısa bir süre içinde, biri normal ötekiyse lüks baskı halinde bir kez daha sekiz cilt olarak yeniden basıldı.

Olaylar

Nâzım Hikmet'in doğumunun 100. yılı olan 2002, bütün dünyada yapılan kutlama-anma günleri, şiir okuma toplantıları ile tam bir Nâzım yılı oldu.

İngiltere'de Anvil Press ile Yapı Kredi Yayınları, Ruth Christie, Richard McKane ve Talât Sait Halman'ın çevirileriyle *Nâzım Hikmet-Beyond the Walls* adlı, Maureen Freely'nin deyişiyle "İngiliz okuruna ilk ciddi okuma fırsatını veren" şiirlerinden bir seçmeler kitabı yayımlandı. ABD'deyse şairin, Mutlu Konuk ile Randy Blasing'in çevirileriyle basılan tüm yapıtları on cildi buldu. Fransa'da, Turquoise yayınlarınca, Önsöz'ünü John Berger'ın, Yaşamöyküsünü Saime Göksu-Edward Timms'in yazdığı; Türk, Fransız, İngiliz, Rus yazarlarının yazılarını, şairin yüze yakın şiirini içeren *Nâzım Hikmet – Biyografisi ve Şiirleri* adlı, Türkçe-Fransızca-İngilizce olmak üzere üç dilden kapsamlı bir kitap yayımlandı.

ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, Rusya ve daha birçok ülkeyle birlikte Türkiye'de de bütün yurtta anma toplantıları, açıkoturumlar yapıldı, şiir okuma günleri düzenlendi. Hemen hemen bütün edebiyat ve şiir dergileri Nâzım Hikmet özel sayıları, dosyalar hazırladı. Aslında sevinilmesi gereken bu anma-kutlama yılı, çoğunlukla, Nâzım Hikmet'in kişiliğine, şiirine yakışmayan bir sığlıkta ve tekdüzelikte geçti. Yazılan yazılar, konuşmalar Nâzım Hikmet'in kişiliğine, şiirine yeni açılımlar getirmek yerine, bilinen şeyleri bir kez daha yinelemekten öteye geçmedi. "Nâzım'a çoğulcu ve evrensel bir yaklaşım" getirmek amacıyla bir özel sayı hazırlayan *Gösteri* dergisinin kapak yazısı, bu sıradan bakışı özetleyen en çarpıcı örnekti: "Nâzım'la 100 Yıl – Onu bugüne getiren şairliği mi, komünistliği mi?". Nâzım Hikmet yılını Nâzım'ın yaşamındaki kadınlarla açan magazinel basının hafifliği, bu sorunun anlamsızlığı yanında daha hafif kalıyordu.

Çağdaş Türk şiirinin en büyük adlarından Melih Cevdet Anday, 28 Kasım günü İstanbul'da aramızdan ayrıldı. En son şiirini 1997'de yayımlayan Anday, uzun süredir sağlıksız, hastalıklarla dolu bir yaşam sürüyor-

du. Yaşarken, şiirine yine böyle uzun aralar vermesine, ama birden yeni bir kitapla, yeni bir şiirle bizi şaşırtmasına alıştığımız sevgili Anday'ı bizi yine yeni şiirlerle, yazılarla şaşırtmasını, zayıf bir umutla da olsa, beklerken yitirmemiz acı bir sürpriz oldu. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi, sevgili Anday henüz yaşarken, 24 Aralık 2002 tarihinde "Anday şiirine yeni açılımlar getirilmesi" amacına yönelik bir sempozyum düzenledi. "Melih Cevdet Anday'ın Şiiriyle Geleceği Yaşamak" adını taşıyan sempozyum, 23 Aralık'ta *Simurg* belgeselinin gösterimi ve Şiir Gecesinin ardından 24 Aralık günü yapıldı.

2002'de şiirimizin ikinci büyük kaybı, 13 Temmuz 2002 günü İzmir'de bir huzurevinde aramızdan ayrılan Ece Ayhan oldu. Ece Ayhan da uzun süredir çeşitli hastalıklarla boğuşuyordu. Bu durumdayken bile edebiyat çevresiyle ilişkisini yitirmemişti. Şiir-edebiyat çevreleriyle bağı, haberler, kısa söyleşilerle sürüyordu yine. İzmir'de yapılan bir törenden sonra Çanakkale'de bir köy mezarlığına gömüldü. Ardından, dergilerde –bir bölümünü Belgelik'te de göreceğiniz – yazılar yazıldı. Bu yazıların çoğunda Ece Ayhan şiiri deyince hemen akla yalnızca 'Meçhul Öğrenci Anıtı'nın gelmesi onun şiirinin hâlâ gereğince anlaşılmayı, açımlanmayı bekleyen bir alan olarak durduğunu gösteriyordu.

Adnan Yücel'i (49), 24 Temmuz günü Adana'da; Müştak Erenus'u (87) 6 Kasım günü İstanbul'da yitirdik. Umut veren genç şairlerden Zafer Ekin Karabay'ın (27) 13 Eylül günü Eskişehir'de yaşamına kendi istenciyle son vermesi bu yılın en acınası olayı oldu.

Nüvit Özdoğru (77) da bu yıl yitirdiklerimiz arasındaydı. Özdoğru'nun 1966'da yayımlanmış *Siğil Taş Olsa* adlı bir şiir kitabı vardı.

Seyfettin Başçıllar (72) 25 Mayıs 2002 tarihinde, 1967'den beri yaşadığı Amerika'da öldü. İkinci Yeni şiirin ikinci kuşak şairleri arasında yer alan Başçıllar'ın 1958-1998 arasında yayımlanmış yedi kitabı vardı. *Gül Sesleri* adlı Toplu Şiirler kitabı 1998'de yayımlanmıştı.

Türk Şiirinin, Türk Edebiyatı'nın bu yılki en büyük kayıplarından biri de, ünlü eleştirmen, deneme yazarı ve *Yeni Dergi*, *Yazko Edebiyat* ve *Adam Sanat* dergilerinin unutulmaz yönetmeni Memet Fuat idi. Memet Fuat (76) 19 Aralık 2002'de İstanbul'da akciğer yetmezliğinden öldü.

'60'h yılların yetenekli eleştirmeni Eser Gürson (61), uzun susuş yıllarının ardından yeniden yazmaya başlamıştı. Ne yazık ki, Eser Gürson'u 21 Temmuz günü kötü bir trafik kazası sonucu yitirdik.

Can Yücel üçüncü ölüm yıldönümünde, 23-26 Ağustos tarihleri arasında, artık gelenekselleşen Can Şenliği etkinliklerinde anıldı.

21 Mart 2002 günü, Antalya'da, 2001 yılı Akdeniz Altın Portakal Şiir Ödülü'nü kazanan Hüseyin Ferhad şiiri üzerine bir sempozyum düzenlendi.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü, 25 Mayıs-2 Haziran tarihleri arasında gerçekleştirilen "Diyarbakır 2.Kültür ve Sanat Festivali" kapsamında Ahmed Arif adına bir şiir ödülü düzenledi.

Yalova İl Kültür Komisyonu'nca her yıl düzenlenen Yalova Kurtuluş Şenlikleri kapsamında 13-14 Temmuz günleri 4. Uluslararası Yalova Şiir Günleri yapıldı.

Edebiyatçılar Derneği, Konak Belediyesi ve Ege Kültür Vakfı, 11-13 Ekim tarihleri arasında İzmir'de 1. İzmir Şiir Festivali'ni düzenledi.

Bursa Osmangazi Belediyesi Ahmet Hamdi Tanpınar adına bir Şiir Ödülü düzenledi. 13 Aralık 2002 günü Kitap Evi'nde, Seçici Kurul Üyelerinin konuşmacı olarak katıldığı, "Tanpınar Şiiri" adlı bir söyleşi yapıldı.

Önümüzdeki yıl, hiç ölümsüz, daha şiirli günlerde buluşmak dileğiyle.

Mehmet H. Doğan

Not

Yıllık hazırlanırken taranan, izlenen, yararlanılan dergiler abece sırasıyla şunlardı: *Adam Sanat, Agora, Ağır Ol Bay Düzyazı, Akatalpa, Ay, Bahçe, Başka, Budala, Şiirli Çıkın, Defter, Dize, E, Edebiyat ve Eleştiri, Evrensel Kültür, Gösteri, Güldiken, Hece, Islık, İzmir İzmir, Kavram-Karmaşa, Kıyı, Kitap-lık, Kum, Kunduz Düşleri, Kuzey Yıldızı, Kül, Le Poéte travaille [şair çalışıyor], Melez, Nar, Öteki-siz, Pencere, Simge, Şarapya, Uzak, Üç Nokta, Varlık, Virgül, Yenibinyıl, Yom Sanat.*

Haberleşme Adresi
Mehmet H. Doğan
Çamlıçay Mah. 235 Sokak No: 19
35310 Güzelbahçe, İZMİR

BELGELİK

DERGİLERDE ŞİİR ÜZERİNE YAZILAR-TARTIŞMALAR-SÖYLEŞİLER

Adam Sanat
"'Düzyazı'dan 'Şiir'e Bedreddin Destanı", Mehmet Ergün, Şubat
"Dağlarca Şiirlerinde Yalnızlık Teması", Sema Özber, Şubat
"Nâzım Hikmet Şiirinde Stilizasyon", Erdal Alova, Mart
"Nâzım Hikmet ve Nail V.", Mehmet Ergün, Mayıs
"Behçet Necatigil'in Ana İzleklerinden Biri: Karanlık ve Keder", Yüksel Pazarkaya, Mayıs
"'Nâzım Hikmet ve Nail V.' Üzerine", Erden Akbulut, Temmuz
"İlhan Berk'in Poetikası ve Şiiri", Şavkar Altınel, Eylül
"İlhan Berk ve Şiirin Anlamsızlığı", Roni Margulies, Eylül
"Çıkmaz Sokaklara Girmemek İmkânsız: İlhan Berk", Enis Akın, Eylül
"İlhan Berk'in 'Otağ'ına Bir Yorum Denemesi", Erhan Altan, Eylül
"'Çocuk Kalbi'yledir" – 1, 2, Önder Otçu, Ekim, Kasım
"İlhan Berk İle Günün Sağanağında", Feridun Andaç, Kasım

Agora
"Nâzım Hikmet ve Şiddet", İsmail Mert Başat, Temmuz-Ağustos

Akatalpa
"Adnan Özer Şiiri İçin Bir Alıştırma", Hüseyin Peker, Şubat
"İkinci Yeni Şiirinin Çevresinde Ece Ayhan", Hulusi Geçgel, Aralık

Ay
Ece Ayhan özel sayısında, Hüseyin Peker, Ahmet Günbaş, Veysel Çolak, Mehmet Kâzım ve Fergun Özelli'nin yazıları, Süreyya Berfe'nin bir şiiri, Eylül 2002

Bahçe
"Gölgelenen Şiir", Bâki Ayhan T., Mart-Nisan

Cumhuriyet Kitap
Cevat Çapan'la Söyleşi, Hakan Savlı; Cevat Çapan üzerine Erdal Alova, Me-

tin Fındıkçı Eray Canberk ve Güngör Tekçe'nin yazıları, 7 Şubat
"Edebiyat Fanzinleri", Altay Öktem, 14 Şubat
Mehmet Yaşın ile Söyleşi, Pelin Özer, 7 Mart
Erdal Alova ile Söyleşi, Turgay Fişekçi; ve Eray Canberk, Osman Çakmakçı'nın Alova üzerine yazıları, 21 Mart
"Şiirden Öyküye Şükran Kurdakul", Öner Yağcı, 4 Nisan
Bedrettin Aykın ile Söyleşi, Güngör Gençay; ve Hasan Hüseyin Yalvaç, Halim Şafak'ın yazıları, 25 Nisan
Süreyya Berfe ile Söyleşi, Pelin Özer, 25 Nisan,
Birhan Keskin ile Söyleşi, Pelin Özer, 30 Mayıs
Sina Akyol ile Söyleşi, Müjde Bilir, 6 Haziran
Ahmet Necdet ile Söyleşi, Gamze Akdemir, 27 Haziran
Roni Margulies ile Söyleşi, Selcen Aksel, 27 Haziran
"Yeryüzü Şiiri" ve "Yeryüzü Destanları" üzerine Sait Maden'le konuşma, Feridun Andaç, 4 Temmuz
"Yeryüzü Şiiri" Üstüne, Adnan Binyazar, 4 Temmuz
"Edip Cansever Şiirinde Anlam Arayışları", Didem Özdemir, 4 Temmuz
"Ancak Rûmun Şuarası..." (Ece Ayhan), Enis Batur, Cumhuriyet 21 Temmuz
"Doğu-Batı Divanı'nda Doğu-Batı Sorunu", Esra Ermert, 8 Ağustos
"Enis Batur'la Şiirinin Başlangıcından Günümüze Yolculuk", Burak Şuşut, 22 Ağustos
"Bukalemunu Ters Yüz Etmek", Esra Ermert, 22 Ağustos
"Şiir Yaşadığımın Anlamıdır", İlhan Berk ile söyleşi, Feridun Andaç, 4 Ekim

Çıkın
"Ne Balık, Ne de Kuş" Çok Yaşasın Ahmet Erhan, Halim Şafak, Temmuz-Ağustos
Ahmet Erhan ile söyleşi, İhsan Tevfik, Temmuz-Ağustos

Defter
"Sabahları Acıkmayı Bilmeyen Şair: Turgut Uyar", Enis Akın, Kış 2002

Dize
"Şiirsel Söylemde Anlam Nedir?", Celâl Soycan, Nisan

E

Nâzım Hikmet Özel bölümünde:

"Ekmeğimde Soğan, Yaramda Tuz", Nilüfer Kuyaş, Ocak

"Nâzım: Aşma ve Avangard", Hilmi Yavuz, Ocak

"Aleksandr Puşkin ve Nâzım Hikmet", Ataol Behramoğlu, Ocak

"Bir 'Dil Sürgünü': Nâzım Hikmet", Mehmet Ergün, Ocak

"Genç Kuşak Şairler Nâzım Hikmet'i Nasıl Değerlendiriyor", Haz. Erdal Doğan (İbrahim Baştuğ, Serap Erdoğan, Kuvvet Yurdakul, Sinan Oruçoğlu, Nihat Ateş, Uğur Aktaş, Kadir Aydemir, Salih Aydemir, Gökçenur Çelebioğlu), Ocak

Serdar Koçak ile Söyleşi, Osman Çakmakçı, Şubat

Mehmet Ocaktan ile Söyleşi, Fadima Özkan, Mart

"Makine ve Kozmos - N.Hikmet Şiirinde Fütürist Eğilimler", Ahmet Hamit Yıldız, Mart

"Denizi Özleyenler İçin'de Söylen'ler ve Söylenmeyenler", Şehnaz Şişmanoğlu-Müge Canpolat, Nisan

Orhan Alkaya ile Söyleşi, Hasan Öztoprak, Haziran

"Susmak, Konuşmak, Zorbalık ve Şiir", Hüseyin Haydar, Haziran

İlhan Berk ile Söyleşi, Uğur Aktaş, Kasım

"Şiire ve İlhan Berk'e Dair", Tuğrul Tanyol, Kasım

"Dağlarca'nın Şiir Dilinde Özleşme Türkçesi Değişimi", Mustafa Şerif Onaran, Kasım

"Nâzım Hikmet'in Edebiyatımızdaki Yeri", Mustafa Şerif Onaran, Aralık

"Bugünden Yarına Şiirin Dinamikleri", İsmail Mert Başat, Aralık

Edebiyat ve Eleştiri

"Düş Kırıklığı, Melankoli ve Edebiyat Üzerine, Ergin Yıldızoğlu, Mayıs-Haziran

"Kadın Gözüyle Can Yücel!", Saadet Özkal, Mayıs-Haziran

Neşe Yaşın'la Söyleşi, Ahmet Yıldız, Eylül-Ekim

Evrensel Kültür

"Nâzım'ın Şiiri", Adnan Binyazar, Mart

"Cenk Mevsimlerinin Hüzünlü Destancısı: Ozan Telli" dosyasında (haz. Ender Özbay)

Adnan Yücel, Mehmet Hameş ve Gülsüm Cengiz'in yazıları, Nisan

"Nâzım Hikmet ve Sabahattin Ali 1-2", Mehmet Ergün, Mayıs, Haziran
"Ece Ayhan İçin Aynalı Bir Requiem", Sennur Sezer, Ağustos
"Müzmin Çukurovalı Adnan Yücel ve Şiiri", Hilmi Haşal, Ağustos
"Azerbeycan ve Nâzım", Aybeniz Kengerli, Ekim

Gösteri
Adnan Özer ile Söyleşi, Erdal Doğan, Ocak
Bir Şairin Yolculuğu: Doğan Hızlan, Afşar Timuçin, Ataol Behramoğlu, Emin Karaca, Kemal Özer ve Nedim Gürsel'in katıldığı Nâzım Hikmet Üzerine Açıkoturum, Şubat-Mart
"Nâzım Hikmet'in Düzyazılarında Şiire ve Edebiyatçılara Bakışı", Doğan Hızlan, Şubat-Mart
"Nâzım Hikmet'in Poetikası", Özdemir İnce, Şubat-Mart
"Nâzım Popüler Kültüre Dahil", Göksel Ayvaz, Şubat-Mart
"Recep, Hasan, Hatçe ve Süleyman'ın Şairi", Erik Stinus, Şubat-Mart
"Şiirinin Işığında Nâzım Hikmet ve Gazâli", Hasan Akay, Şubat-Mart
"Nâzım Hikmet ve Bizim Kuşak", Yücel Kayıran, Şubat-Mart
"Kerem Gibi Nâzım", Anar, Şubat-Mart
Nâzım Hikmet Şiirinin Kurulum Ögeleri", Fırat Caner, Şubat-Mart
Nâzım'ın Şiir Yolculuğunda Duraklar: Düzyazıları", Feridun Andaç, Şubat-Mart
"Nâzım Hikmet Şiirinde Sözlü Kültürün İzleri", Türkân Yeşilyurt, Şubat-Mart
Ahmed Arif üzerine A. Oktay-A. Behramoğlu-H. K. Yetik-Nihat Behram-Nevzat Çelik'in yazıları, Nisan
Yılmaz Odabaşı ile Söyleşi, Erdal Doğan, Mayıs
"Bin Yılların Kırılma Noktasında Şiirimiz" (Bâki Asiltürk) dosyası içinde, ilk kitabı yayımlanan şairlerin görüşleri: Didem Madak, Sadık Akfırat, Derya Önder, Erkut Tokman, C. Hüseyin Düz, Mustafa Muharrem, Mehmet Hameş, Kadir Aydemir), Mayıs
"'Bin Yılların Kırılma Noktasında' Şiirimizi Kıranlar", Osman Hakan A., Temmuz
Ataol Behramoğlu ile Söyleşi, Erdal Doğan, Temmuz
Bejan Matur ile Söyleşi, Feridun Andaç, Temmuz
"Ece Ayhan'ı Niçin Sevmeliyiz (ya da Sevmeye Devam), Haydar Ergülen, Ağustos

'Kara şair', Ölüme Uçtu, Refik Durbaş, Ağustos
"Bâki Ayhan T. İle Hilesiz Hurdasız Söyleşi, Osman Olmuş, Ağustos
"Hüseyin Ferhad'ın Şiir Dili", Mustafa Durak, Ağustos
"Folklor Şiire Düşman mı?", Yücel Feyzioğlu, Ağustos
Ahmet Özer ile Söyleşi, Çiğdem Sezer, Ağustos
"Düşüncenin Kapısını Aralayan Şair: Özdemir Asaf", Arife Kalender, Eylül
"Ece Ayhan Sivil Bir Şair miydi?", Metin Güven, Eylül
Osman Hakan A. İle Söyleşi, Halim Şafak, Eylül
"Her Şairin Kendi 'İkinci Yeni'si Vardır", Yavuz Özdem, Eylül
"İlk Kitap İlk Adım dosyasının Yankıları, Bâki Asiltürk, Eylül
"Uzuncaoğlan İlhan Berk'te Öykü ve Anlam", Mustafa Durak, Ekim
"Şaire İlgi, Hemen", Osman Hakan A., Ekim
"Bir Kitabı Anlatamamak", Abdülkadir Budak, Kasım
"Şiir, Anlam ve Ses Üzerine", Osman Hakan A., Kasım
"Şiir Neden Olanaklıdır Hâlâ?", Yücel Kayıran, Kasım
"İlk Kitap İlk Adım Dosyasının Yankıları", Bâki Asiltürk, Kasım

Hece
"Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Şiiri", Nurullah Çetin, Ocak
"Şiir Şairin Servetidir", Alaeddin Özdenören, Eylül
"Ece Ayhan: Şiirimiz Her İşi Yapar Abiler", Hayriye Ünal, Ekim
"Bir İkinci Yeni Şairi; Ece Ayhan", Mustafa Aydoğan, Ekim
"Mehmet Çetin'le 'Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi' Üzerine Söyleşi, Ali Yetkin, Kasım

Islık
"Nâzım'ın Kırk Kuşağı Üzerindeki Etkisi", Metin Cengiz, Mayıs –Haziran

Kavram Karmaşa
Ahmet Telli İle Görüşme, Halim Şafak; ve Ahmet Telli üzerine Halim Şafak, İbrahim Berksoy, Ahmet Günbaş, Bayram Balcı ve Hasan Efe'nin yazıları, Ocak-Şubat
"Muzaffer Tayyip Uslu: Bir 'Garip' Yolcu", O.Günay, Ocak-Şubat
"Arkadaş'ın Bireyci Şiiri", Halim Şafak, Mart-Nisan
"1960'ların Şiir Ortamı ve Arkadaş Z. Özger", Tahir Abacı, Mart-Nisan
"Şiirin Ağı, Çağı ve Buzdağı", Baki Ayhan T., Mart-Nisan

"Acımasız Okur Ahmet Oktay", Halim Şafak, Temmuz-Ağustos
Ahmet Oktay'la Söyleşi, Halim Şafak, Temmuz/Ağustos
"Ahmet Oktay, Madenci Lambası ve 'Nahif' Bir Duyumsama", O.Günay, Temmuz/Ağustos
"Türkülere Sözlenen Sevdaların Şairi:Adnan Yücel", İbrahim Berksoy, Temmuz/Ağustos
"Geçmiş, 'Sivil Şiir' ve Ece Ayhan", Halim Şafak, Kasım/Aralık
"Modern Türkiye'nin Şiiri", Muhsin Şener, Kasım/Aralık
"Taşla Ayna Arasında: Ayten Mutlu", Görüşme, Mesut Aşkın, Kasım/Aralık

Kıyı
"Şiire Bakma Durağı"- Çiğdem Sezer'in Şükrü Erbaş, Salih Bolat ve Adnan Satıcı ile yaptığı söyleşi, Ocak-Şubat
"Şair Sabahattin Yalkın ile Söyleşi", Osman Bolulu, Mart

Kitap-lık
"Vesika-lık: Gülten Akın" dosyasında Oğuz Demiralp, Orhan Koçak, Mehmet Can Doğan'ın yazıları, Ocak-Şubat
"Edip Cansever'in İlk Şiirleri Üzerine Bir Kazıbilim Denemesi", Mehmet H. Doğan, Ocak-Şubat
"Vesika-lık: Nâzım Hikmet" dosyasında Selahattin Hilav, Memet Fuat, Abidin Dino, Mehmet H.Doğan, Mehmet Can Doğan, Enis Akın, John Berger, Jacques Lacarriére, Can Dündar, Turgut Çeviker'in yazıları, Mart-Nisan
"Cansever Şiiri Üzerine Kazıbilim Denemesi II, Mehmet H. Doğan, Mart-Nisan
"Şiir Öldü, Yaşasın Şiir", Mehmet H. Doğan, Temmuz Ağustos
"Edip Cansever Şiirinin Mücavir Alanı", Mehmet Can Doğan, Temmuz-Ağustos
"Geçmişin İçindeki Geçmiş", Ebubekir Eroğlu, Eylül-Ekim
"Vesika-lık: Yahya Kemal" dosyasında Cahit Tanyol, Hilmi Yavuz, Abdullah Uçman, Uğur Kökden, Şavkar Altınel, Gültekin Emre, Emre Ayvaz, Haluk Oral, Lale Dilligil'in yazıları, Kasım-Aralık

Kum
"Nâzım Biyografileri", Mehmet Kuzulugil, Ocak

"Hüseyin Ferhad'da Üç Dönem/1-2, Şubat-Nisan, Sabit Kemal Bayıldıran,
"Edebiyatımızda Bir Gelecekçi Portresi: Tevfik Fikret, Ahmet Antmen, Ocak
"İkinci Basamaktan Adnan Özer Şiirinin Seyri", Hüseyin Peker, Nisan
"Şiir Eleştirisinde Yöntem Sorunu Üzerine", Ali Galip Yener, Mayıs
"Şiirsel İmge, Gelenek ve Politik Dil", Ali Galip Yener, Ekim
"Fuzûli'nin Diyalog Örüsünde Sosyal Eleştiri: Leylâ", Refika Altıkulaç, Ekim
"Nâzım Hikmet Sözlüğü", Emin Özdemir, Kasım
"Şiir Bir Ödeme Biçimidir", Celâl Soycan, Kasım
Haydar Ergülen'le söyleşi, Selen Doğan, Aralık

Kunduz Düşleri

Mehmet H. Doğan ile Söyleşi, Namık Kuyumcu, Ağustos
Orhan Koçak ile Söyleşi, Vecdi Erbay, Ağustos
"Seksenler, doksanlar derken iki bin tarikatı!" küçük İskender, Ağustos
Bejan Matur ile Söyleşi, Kunduz Düşleri, Ağustos
"Kapalı Söylemin Edebildiği ya da Kendini Seven Şiir", Metin Kaygalak, Ağustos

Kül

"Cahit Sıtkı Tarancı: Gün Eksilmesin Penceremden!", Hayati Baki, Ocak
"Yusuf Alper'in Geçmişle Bugün Arasındaki Şiir Serüveni", Halim Şafak, Ocak
"T.S. Eliot ve Yahya Kemal", Muhsin Şener, Şubat
"'Kan Geleneği' Oktay Taftalı Şiirine Genel Bakış", Yusuf Alper, Şubat
"'Vekâleten' Acı Çekme Teknikleri ve 21. Yüzyıl Şiirinin Otopsisi Üzerine", Serkan Işın, Temmuz
"Metin Altıok: 'Yıkıcılar Geldiler'", Sevil Tomur, Ağustos
"Cumhuriyetten Günümüze 'Türk Çocuk Şiiri'", Serhan Sözdinler, Eylül
"Yol Üstündeki Yazıcı Ya da İntiharın Poetik Açılımları", Serdar Aydın, Ekim,
"'Lacancı' Bir Yaklaşımla Dıranas Şiirinin Analizi: 'Köpük'", Hülya Dündar, Kasım

Öteki-siz

"Narkoz Altında İmge", Celâl Soycan, Sayı 12-13

"Şairin Ateşli Suyu: Alkol", Bâki Asiltürk, Sayı 12-13

Radikal-Kitap

Dinçer Sezgin ile Söyleşi, Olkan Özyurt, 22 Mart

Bejan Matur ile Söyleşi, Oylum Yılmaz, 31 Mayıs

Refik Durbaş ile Söyleşi, Erdal Doğan, 28 Haziran

"Esas Duruş Mülkün Temelidir" (Ece Ayhan), Orhan Kâhyaoğlu, 19 Temmuz

"Batı Asya'nın Son Mohikanı" (Ece Ayhan), Serdar Koçak, 19 Temmuz

"Hoşça Kal Hoş Tilki" (Ece Ayhan), Nedim Gürsel, 19 Temmuz

"Şiiri Kara Bir 'Pantolon Şeytanı' İçin Ağıt" (E.Ayhan), M.Batmankaya, 19 Temmuz

Üç Nokta

"Kitap-sızlar" dosyasında Hayati Baki, Cüneyt Uzunlar, Bilal Kolbüken, Nurduran Duman, Erol Tufan, Özgür Zeybek, M. Met Altun, Bahtiyar Kaymak, Mehmet İşten, Engin Körelli, Özcan Erdoğan ile söyleşiler (haz. Gülenay C.), Kasım Aralık

"Kitapsızlığın Anlamı", Halim Şafak, Kasım-Aralık

"Gelenekçilerin Hedefindeki şair: Ercümend Behzad", Güngör Gençay, Kasım-Aralık

"Şairin Ödülü, Ölümdür", Mustafa Köz, Kasım-Aralık

Varlık

Hilmi Yavuz ile "Yolculuk Şiirleri" üzerine söyleşi, Nilay Özer, Şubat

"Şiir Yorumunda Marksist-Feminist Açı", Türkân Yeşilyurt, Mart

Abdülkadir Budak ile Söyleşi, Yusuf Alper, Mart

"Budak'ın Şiirine Yeniden Bakışlar", Hüseyin Peker, Mart

Nihat Behram ile Söyleşi, Enver Ercan, Nisan

Yaşar Miraç ile Söyleşi, Enver Ercan, Mayıs

"Nâzım Hikmet Şiiri", Hasan Bülent Kahraman, Haziran

Serdar Koçak ile Söyleşi, Vecdi Çıracıoğlu, Mart

Mustafa Erdem Özler ile Söyleşi, Süreyyya Evren, Mayıs

"Şairler Ödülleri Neden Sevmez", Osman Hakan A., Temmuz

Ahmet Özer ile Söyleşi, Vedat Yazıcı, Ağustos
Enis Akın ile Söyleşi, Erden Kosova, Ağustos
Murathan Mungan ile Söyleşi, Nilay Özer, Eylül
"Ece Ayhan ve Şiiri", Erdoğan Alkan, Eylül
Kemal Varol ile Söyleşi, Neyzen Ulaş, Eylül
"Adnan Yücel", Sabit Kemal Bayıldıran, Eylül
Sina Akyol ile Söyleşi, Enver Ercan, Ekim
"Yalın Söz" (Sina Akyol üz.), Halim Şafak, Ekim
"Tarık Günersel'in Şiirinde Bilinçdışı", Yıldız Cıbıroğlu, Ekim
Didem Madak ile Söyleşi, Müjde Bilir, Ekim
"50. Şiir Yılında Hilmi Yavuz ve 'Yolculuk Şiirleri'", Fırat Caner, Kasım

Yom Sanat
"Baudelaire ve Necip Fazıl'da İç Hesaplaşma", (Galip Baldıran), Temmuz
"Mehmet H. Doğan'ın Eleştiri Anlayışı", Sabit Kemal Bayıldıran, Eylül-Ekim
"Şiir ve Metro", Abdullah Şevki, Eylül-Ekim
Enis Batur dosyasında, Abdullah Şevki, Bâki Asiltürk, Hilmi Haşal, Ahmet Antmen, Mehmet H. Doğan'ın, Ahmet Ada'nın yazıları

Kitap Tanıtma Yazıları
"Sağanak Halinde Yağan Şiir" (C. Hüseyin Düz), Bünyamin Durali, *Akatalpa*, Temmuz
"Sessizliğin Bekçisi" (Kadir Aydemir), Cengis Temuçin Asiltürk, *Budala*, Nisan-Mayıs
"Sevda Sözleri" Üzerine, İbrahim Baştuğ, *Cumhuriyet Kitap*, 24 Ocak 2002
"Tuz Günleri"(Orhan Alkaya), Betül Tarıman, *Cumhuriyet Kitap*, 24 Ocak
"Kendine Bakmaların Şarkısı"(Abdülkadir Budak), Betül Tarıman, *Cumhuriyet Kitap*, 18 Nisan
"Puşt Ahali'nin Enis Akın hali", Celâl Soycan, *Cumhuriyet Kitap*, 18 Nisan
"Sessizliğin Bekçisi" (Kadir Aydemir), Celâl Soycan, *Cumhuriyet Kitap*, 30 Mayıs
"Sina Akyol İçin Olmanın Dönülmez Halleri", Mehmet Kâzım, *Cumhuriyet Kitap*, 6 Haziran
"Veda Vezinleri" (Mehmet Taner), Gültekin Emre, *Cumhuriyet Kitap*, 11 Temmuz
"Ayten Mutlu'nun Yeni Şiirleri: Taş Ayna", Betül Tarıman, *Cumhuriyet Kitap*, 18 Temmuz

"Şeylerin Hurufi Yalnızı: İlhan Berk", Metin Kaygalak, E 45, Aralık
"Beşinci Mevsim: 'Yazöte'", E.Bülent Yardımcı, *Edebiyat ve Eleştiri* 59, Ocak/Şubat
"Ayten Mutlu'nun Taş Ayna'sında Kristal Görünümler", *Edebiyat ve Eleştiri* 63, Eylül/Ekim
"Ahşap Anahtar'da Karşıtlıklar ve Diğer Özellikler", Ahmet Tüzün, *Edebiyat ve Eleştiri* 62 Temmuz/Ağustos 2002
"Ufkun Bittiği Yerde Başlayan Sıkı Şiirler" (M. M.Tuzcu), O. Günay, *Kavram Karmaşa*, Mart-Nisan
"'Seyahat, Hemen'le Yolculuk" (Osman Hakan A.), Halim Şafak, *Kavram Karmaşa*, Mayıs-Haziran
"Bozkır Esintisinin Dediğidir: Kılıç *İpekte Sınanır*", Hilmi Haşal, *Kavram Karmaşa*, Mayıs-Haziran
"Bir Hüzün Çıkartması" (A.Oktay'ın *Hayalete Övgü* kitabı üzerine), Betül Tarıman, *Kavram Karmaşa*, Temmuz-Ağustos
"Işıltılı Yokluk" (M. Taner-Veda Vezinleri), Orhan Koçak, *Milliyet&Sanat*, 2 Mayıs
"Yeryüzü Halleri" (Birhan Keskin), Hilmi Tezgör, *Radikal-Kitap*, 15 Mart
"Cesur Acı" (Oğuz Özdem), Serdar Koçak, *Radikal-Kitap*, 24 Mayıs
"Yeis" (Seyhan Erözçelik), Serdar Koçak, *Radikal-Kitap*, 7 Haziran.
"Yas Yüzükleri" (Kemal Varol), Adnan Özer, *Radikal-Kitap*, 28 Haziran.
"Keskin'in Yeryüzündeki Halleri", Serdar Koçak, *Radikal-Kitap*, 27 Eylül
"Şair Batur'un 30 Yılı", Ahmet Bozkurt, *Radikal-Kitap*, 4 Ekim
'Gitmemiştin ki' (Osman Serhat), Serdar Koçak, *Radikal-Kitap*, 11 Ekim
"Kadın'dan Şair" (Didem Madak- Ah'lar Ağacı), Şükran Yücel, *Radikal-Kitap*, 25 Ekim
"Uzun İnce Bir Gazel" (Ataol Behramoğlu), Serdar Koçak, *Radikal-Kitap* 88, 22 Kasım
"Maskeli Süvari" (İzzet Yasar-Dil Oyunları üze.) Enver Topaloğlu, *Radikal-Kitap*, 29 Kasım
"Şiiri Düzde Kuşatmak Niçin Zor?", Ali Galip Yener, *Virgül*, Şubat
"Cin Ferhad'ın Destansı Öyküleri"(Hüseyin Ferhad), Hüseyin Peker, *Virgül*, Şubat
"Cesur Acı" (Oğuz Özdem) , Orhan Koçak, *Virgül* Mart
"Nâbiga" (Süreyya Berfe) – Orhan Koçak , *Virgül* Mart

"Karton Valiz İçinde Engin Zaman" (Haydar Ergülen), Hilmi Haşal, *Virgül*, Mart
"Olmanın Halleri" (Sina Akyol), Orhan Koçak, *Virgül*, Haziran
"Başkasına Çalışan Şiir: Evrâk-ı Leyâl"(Cenap Şahabettin) , Mehmet Can Doğan, *Virgül*, Haziran
"Kadir Aydemir'den Üçlemeler", Şeref Bilsel, *Virgül*, Haziran
"Cevat Çapan'ın Şiirleri", Orhan Koçak, *Virgül*, Haziran
"Yol Uzundur Günden...." (Refik Durbaş), Aydın Afacan, *Virgül*, Aralık
"Veda Vezinleri" (Mehmet Taner), Necmi Zekâ, *Virgül*, Aralık
"Şeyler Kitabı" (İlhan Berk), Kadir Aydemir, *Virgül*, Aralık
"Seyahat, Hemen" (Osman Hakan A.), Yücel Kayıran, *Varlık*, Şubat
"Sessizliğin Bekçisi" (Kadir Aydemir), Engin Turgut, *Varlık*, Haziran
"İnsanın Kendini Şair Olarak Tasarlaması" (K.Varol-*Yas Yüzükleri* üzerine), Mahmut Temizyürek, *Varlık*, Eylül
"İçrek Çeri'nin Kargıları" (Mustafa Muharrem), Hüseyin Su, *Hece*, Ağustos
"Yarım Ağaçlar" (Ömer Erdem), Arif Umut, *Hece*, Eylül
"İnkâr ve Kabulün Beşiğinde Bir Çocuk" (K. Varol-*Yas Yüzükleri* üze.), Şükrü Erbaş, *Varlık*, Eylül
"Nehir" (Özkan Mert), Gültekin Emre, *Varlık*, Kasım
"Dünden Bugüne Türk Şiiri Antolojisi", Metin Cengiz, *Varlık*, Kasım
"Papirüs, Mürekkep, Tüy", Mehmet H. Doğan, *Yom Sanat*, Aralık

2002 YILINDA YAYIMLANAN ŞİİR KİTAPLARI

Abacı Tahir, *Sevdavî*, Varlık Yay.
Ağıl Nazmi, *Aşk Küçücük, Kırılgan*, Adam Yay.
Akfirat Sadık, *Bozuk Şiirler*, Öteki-siz Yay.
Akın Enis, *Puşt Ahali*, Öteki-siz Yay.
Akyol Sina, *Olmanın Halleri*, Everest Yay.
Arıburnu Orhon Murat, *Yaşadıkça I* (Seçme Şiirler- haz. Hüseyin Kıvanç), Hasat Yay.
Atabaş Hüseyin, *Düşe Yazdım*, Ümit Yay.
Ali Hikmet, *Şeytan Uçurtması*, Can Yay.
Alp Aydın, *Amed'in Dolunayı*, Sî Yay.
Anday Melih Cevdet, *Bir Sis Çanı Gecenin İçinde* (Seçmeler), Adam Yay.
Aydemir Kadir, *Sessizliğin Bekçisi*, Hera Yay.
Aydemir Salih, *Meriç Hanım*, Öteki-siz Yay.

Aygün Ömer, *Taş Gün*, YKY.
Balcı Bayram, *Yerdibi*, Virtüel Yay.
Balkar Tuğrul Asi, *Vazgeçmeler Ustası*, Pervaz Yay.
Batur Enis, *Papirüs, Mürekkep, Tüy*, Seçme Şiirler, 1973-2002, YKY
Behramoğlu Ataol, *Yeni Aşka Gazel*, Adam Yay.
Bektaş Cengiz, *Su Gölgesi*, Evrensel Yay.
Berfe Süreyya, *Seni Seviyorum*, Adam Yay.
Berk İlhan, *Şeyler Kitabı*, YKY
Bozkurt Ayhan, *Al Sana Aşk*, Okka Yay.
Budak Abdülkadir, *Ev Zamanı*, Can Yay.
Can Nurullah, *Kadıköy Güzeldir*, Kendi Yay.
Cansever Edip, *Karanfil Elden Ele* (Seçmeler), Adam Yay.
Cinozoğlu Hüseyin Avni, *Gölgede Kandil*, Hera Yay.
Çakmakçı Osman, *Uçuşan Ağaç* (2.Basım), Donkişot Yay.
Çakmakçı Osman, *Zakkum Avı* (2.Basım), Donkişot Yay.
Çelik Müslüm, *Nâzım Hikmet Yahşi Güzel*, Cem Yay.
Çelik Süleyman, *Sonra Sessizlik*, İstanbul Yay.
Çetin Ergül, *Teneşirde Ten*, Suteni Yay.
Demirağ Fikret, *Tanrı Müziği Bir Sessizlikte* (Seçme Şiirler 2), Işık Kitabevi
Demirbaş Soner, *Dinginlirik*, Hera Yay.
Deniz İhsan, *Hurûfî Melâl*, Hece Yay.
Durbaş Refik, *Yol Uzundur Günden Ama Ölümden Kısa*, Adam Yay.
Erdem Ömer, *Yarım Ağaçlar*, Kitabevi Yay.
Erhan Ahmet, *Ne Balık, Ne De Kuş*, Everest Yay.
Erözçelik Seyhan, *Yeis*, Donkişot Yay.
Fatih Ulus, *Yaban Koku*, Sel Yay.
Göksoy Mustafa, *Direnç Yaprakları*, İnsancıl Yay.
Gönenç Tekin, *Aşk Konuşur Bütün Dilleri*, Cep Yay.
Güneş Hasan, *İspinoz*, Yenibinyıl Şiir Yay.
Günvar Ali, *Nisyan Rapsodi*, İstanbul Yay.
Güzelgöz Efe, *Yüreğime Akan Irmak*, Suteni Yay.
Hacıhanefioğlu Uğur, *Son Akşam Şiirleri*, Simurg Yay.
Haşal Hilmi, *Yanık Söz*, Hera Yay.
Hızıroğlu Aziz Kemal, *Usulca*, tümzamanlar Yay.
Işık İlhan, *Kuğulu Park'taki Kuşlardan Biri*, Elvan Yay.
Işın Serkan, *Nesnevî*, Can Yay.

İnce Özdemir, *Bütün Şiirlerim II*, Adam Yay.
İnce Özdemir, *Ot Hızı*, Adam Yay.
Karabay Zafer Ekin, *Şubatta Saklambaç*, Mayıs Yay.
Kaya Şerafettin, *Katilim, Yalnızlığımı Öldürdüm*, Telos Yay.
Kaymak Bahtiyar, *Duman Kulübü*, Mayıs Yay.
Kırımlı Mehmet Sadık, *Güz Kuşatması*, Etki Yay.
Kocagöz Fadıl, *İs-Kandilin Uçurtması*, Öteki-siz Yay.
Koçak Serdar, *Son Yaz Sokaklarında*, Donkişot Yay.
Köksal Gökçen, *İkilem*, Broy Yay.
Kural Hüsnü, *Üçleme*, Can Yay.
Kuşkonmaz Sabri, *Paslı Hınçlar Ülkesi*, Kora Yay.
küçük İskender, *Bir Nedeni YokYalnızca Öptüm*, Om Yay.
Madak Didem, *"Ah"lar Ağacı*, Everest Yay.
Matur Bejan, *Onun Çölünde*, Metis Yay.
Matur Bejan, *Ayın Büyüttüğü Oğullar*, Metis Yay.
Mert Özkan, *Nehir*, Boyut Yay.
Mustafa Muharrem, *Üç Terimleri*, Sır Yay.
Mutlu Ayten, *Taş Ayna*, Öteki-siz Yay.
Müldür Lâle, *Anemon*, Toplu Şiirler (1988-1998), YKY
Odabaşı Yılmaz, *Buğulu Atlas*, Alfa Yay.
Odyakmaz A. Nevzat, *Zaman Ey Düş*, Kendi Yay.
Oktay Rifat, *Nara Benzerdin* (Seçmeler), Adam Yay.
Orhan Veli, *Sakın Şaşırma* (Seçmeler), Adam Yay.
Osman Serhat, *Gitmemiştin ki*, [c] Yay.
Osman Serhat, *Yerlere ve Göklere Dair*, [c] Yay.
Önder Derya, *Ceza Defteri*, Öteki-siz Yay.
Özcengiz Taner, *Şiir Gibi Şiirlerim*, Kendi Yay.
Özdem Oğuz, *Cesur Acı*, Öteki-siz Yay.
Özdemir Asaf, *Lavinia* (Seçmeler), Adam Yay.
Özler Mustafa Erdem, *Kelebekli Zaman*, Can Yay.
Öztoprak Hasan, *Kırklar Kitabı*, Can Yay.
Özyürekli Timuçin, *Fırtına Kuşları*, Toplumsal Dönüşüm Yay.
Peker Hüseyin, *Ses Salkımları*, Hera Yay.
Selim Şen, *Ten ve Söz*, Piya Kitaplığı Yay.
Şeker Zeynel Abidin, *Gaz Lambası*, Kora Yay.
Şenkal Güngör, *Düşlükte Kalan*, Suteni Yay.

Şirin Mustafa Ruhi, *Yıldız Sayan Ağaç*, İz Yay.
Tan Turgut, *Anlatılmaz Şarkılar*, Düşlem Yay.
Tarıman Betül, *Güle Gece Yorumları*, Can Yay.
Telli Ozan, *Aşka Amin*, El Yay.
Turgut Engin, *Mucize Tozları*, Benseno Yay.
Tümbaş Oğuz, *Bellek Pazarı*, Etki Yay.
Uçar Yılmaz, *Artçı Sarsıntılar*, Bumerang Yay.
Umran Sedat, *Kış Bayramı*, Si Yay.
Utkan Gün A., *Aleph Şiirleri*, Öteki-siz Yay.
Uysal Oya, *Uçuruma Düşen Nehir*, Can Yay.
Ünal Haydar, *Gelseydin O Gün*, Ürün Yay.
Üren İhsan, *Milenyum Haikuları*, Doğa Yayıncılık
Üren İhsan, *Sis Zaman, Düş Zaman*, Doğa Yayımcılık
Ventura Avram, *Gözleri Yüreğimin*, Ercan Yay.
Yasar İzzet, *Dil Oyunları*, Sel Yay.
Yaşar Sadık, *Tarçın At*, Mayıs Yay.
Yaşın Mehmet, *Adı Kayıplar Listesinde*, YKY
Yıldırım Yavuz, *Su, Ölen Bir Yağmur*, Avesta Yay.
Yıldız Ali Haydar, *Zeytin Gözlü Kız*, Kora Yay.
Yılmaz Ercan, *Âherli Zamanlar*, Can Yay.
Yurttaş Hüseyin, *Aşka Bahar Yetmez*, Bilgi Yay.
Yüce Can Bahadır, *Uzakta Beyaz*, Can Yay.
Zekâ Necmi, *Yavru Aslan'dan Konu Komşu'ya*, YKY

2002 YILINDA YAYIMLANAN ÇEVİRİ ŞİİR KİTAPLARI

e.e.cummings – *Seçilmiş 100 Şiir* (Çev. Faruk Uysal), Perşembe Kitapları Yay.
Furûğ-i Ferruhzâd, *Bir Başka Doğuş* (Çev. Hatice Gülcan Topkaya), Om Yay.
Paul Auster, *Kaybolmalar* (çev. Mustafa Ziyalan), Varlık yay.
Kaysın Kuliev, *Kafkas Şiirleri* (Çev. Ahmet Necdet-Kanşaubiy Miziev), Varlık Yay.
Goethe, *Doğu-Batı Divanı* (Çev.İbrahim Serhat Canbolat), Vipaş Yay.
Nâzım Hikmet, *Beyond the Walls* (çev. R.Christie, R. McKane, T.S. Halman), YKY-Anvil Press Poetry
Cummings, *Profil*, Haz. Samet Köse, YKY

Lermontov, Profil, Haz. Kayhan Yükseler, YKY
Frances Petrarca, Conzoniere, (çev. Kemal Atakay), YKY
Mevlânâ, Mevlânâ'nın Rubaileri, (çev. Asaf Halet Çelebi), Hece Yay.
Anna Ahmatova, Ardından (Çev. Sabit Yılmaz-Mustafa Ziyalan), Varlık Yay.
Catullus, Bütün Şiirler (Çev. Çiğdem Dürüşken-Erdal Alova), Kabalcı Yay.

2002 YILINDA YAYIMLANAN ANTOLOJİLER

Balkanlarda Türk Şiiri Antolojisi (Haz. Hasan Mercan), Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
Şehrin Kötü Çocukları-Fanzin Şiir Antolojisi (Haz. Altay Öktem), İthaki Yay.
Meraklısı İçin Her Güne Bir Şiir (Derleyen, Erdal Doğan), Alfa Yay.
Dedemin Cönkünden (Alevi-Bektaşi Şiirleri) (Haz. Yatağanoğlu Alimcan, Kaynak Yay.
Hapisane Şiirleri (haz. ve çev. Erdoğan Alkan), Kaynak Yay.
Annelerin Sesi Mavi (Haz. M. Mahzun Doğan), Altın Portakal Kültür ve Sanat Yay.
Meraklısı İçin Her Güne Bir Şiir, (Haz. Erdal Doğan), Alfa Yay.
Bizans'tan Günümüze İstanbul Şiirleri, (Der. Enver Ercan), Alfa Yay.
Yürekte Bir Ok, Dünyanın En Güzel Aşk Şiirleri, (Haz. Cevat Çapan), K Kitaplığı
Dünden Bugüne Türk Şiiri (Halk Şiiri-Divan Şiiri-Yeni Şiir 1-3 + CD (Haz. Asım Bezirci-Kemal Özer), Evrensel Yay.
Bizans'tan Günümüze İstanbul Şiirleri (Der. Enver Ercan), Alfa Yay.

2002 YILINDA YAYIMLANAN ŞİİR ÜZERİNE KİTAPLAR

Nâzım Hikmet, Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı Vakfı Yay.
Dünya Şairi Nâzım Hikmet, Nedim Gürsel, Can Yay.
Kültür, Dil, Kimlik-Behçet Necatigil'in Şiir Dünyası, Rahim Tarım, Özgür Yay.
Bir Şiirin Söylediği (Arkadaş Z.Özger Şiir Ödülü 2001'in Şiir İnceleme Metinleri), Mayıs Yay.
Şevket Rado'ya Mektuplar-Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday (Haz. Emin Nedret İşli), YKY
Gen Haritası-Enis Batur'un Şiirinde Kullanım Sıklığı ve Köken Temelinde Sözcük Taraması, Esra Ermert, Altıkırkbeş Yay.
İkaros'un Yeni Yüzü-Cahit Sıtkı Tarancı, Alemdar Yalçın, Akçağ Yay.
Kozmopoetika, Mehmet Yaşın, YKY.
Çağdaş Türk Şiirinde Tarihi Şahsiyetler ve Eserler, Hasan Aktaş, Çizgi Yay.

Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri, Cevat Akkanat, Kültür Bakanlığı Yay.
Fuzulî'nin Poetikası, Muhammet Nur Doğan, Ötüken Yay.
Şiirin Fiilleri Hakkında, Mustafa Muharrem, Sır Yay.
Bozgunda Fetih Rüyası (Yahya Kemal üz.), Beşir Ayvazoğlu, Kabalcı Yay.
Bir Şiirin Bakır Çağı, Ece Ayhan, YKY
Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri, Cevat Akkanat, Kültür Bakanlığı Yay.
Ercümend Behzad Lav: Hayatı, Sanatı, Eserleri, Eser Demirkan, Kültür Bakanlığı Yay.
Şiirin Korkunç Çocuğu İlhan Berk, İlhan Berk üzerine ortak kitap, Tüyap Yay.

2002 ŞİİR ÖDÜLLERİ

Nâzım Hikmet Şiir Ödülü
Erdal Alova – "Dizeler"
Seçici Kurul: Fethi Naci-Doğan Hızlan-Cevat Çapan-Turgay Fişekçi-Naci Güçhan- Rahmi Emeç

Hatay Şiir Ödülü
Birincilik Ödülü: Mustafa Karadağ, "Yarın Güzeldir Yine de"
İkincilik Ödülü: Nurcan Satı, "Şarap Tozu"
Mansiyon: Onur Akbaba "Gölge Oyunu"- Önder Birol Bıyık "Görüngüler"

Akdeniz Altın Portakal Şiir Ödülü
Ahmet Oktay – "Hayalete Övgü"
Seçici Kurul: Mustafa Durak, Orhan Koçak, Abdülkadir Budak, Mehmet Taner, Hüseyin Ferhad

Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü
Ahmet Özer – "Sözümüz Vardı"
Seçici Kurul: Adnan Binyazar, Salih Bolat, Abdülkadir Budak, Müslim Çelik, Refik Durbaş, Bahar Gökler, Emin Özdemir

Yunus Nadi Şiir Ödülü
Roni Margulies – "Saat Farkı"
Ahmet Necdet – "Aşk Ey"
Seçici Kurul: Ataol Behramoğlu, Cevat Çapan, Muzaffer İlhan Erdost, Doğan Hızlan, Kemal Özer

Behçet Necatigil Şiir Ödülü
Süreyya Berfe – "Nâbiga"
Seçici Kurul: Doğan Hızlan, Fethi Naci, Cevat Çapan, Hilmi Yavuz, Adalet Ağaoğlu, Füsun Akatlı, Tahsin Yücel

Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülü
Bahtiyar Kaymak – "Duman Kulübü" (Dosya)
Jüri Özel Ödülü: Ozan Çılgın – "Kötü Zamanlar Tragedyası" (Dosya)
Övgüye Değer: Burak Acar – "Ateş Akvaryumu" (Dosya)
Seçici Kurul: Sina Akyol, Orhan Alkaya, Veysel Çolak, Suat Çelebi, Sadık Yaşar

Ahmed Arif Şiir Ödülü
Salih Bolat – "Açılmış Kanat" (Dosya)
Şükrü Erbaş – "Üç Nokta Beş Harf"(Kitap)
Seçici Kurul: Orhan Alkaya, Mehmet H. Doğan, Refik Durbaş, A. Hicri İzgören, Ülkü Tamer

Kocaeli Üniversitesi Gençlik Şiir Ödülleri
Birinci – Faysal Sosyal
İkinci – İsmail Arslaner
Üçüncü – Murathan Çarboğa
Özendirme – Umut Çetin, Engin Şahin, Yavuz Altınışık
Seçici Kurul: Nejat Gacar, İ.Güven Kaya, Hasan Kolcu, İhsan Topçu

Yenibinyıl Şiir Ödülleri
Hasan Mırsal – "Külden Kalan" (Yayımlanmış Kitap)
Tarık Aslan (Mansiyon)– "Deniz" (Yayımlanmış Kitap)
Hasan Güneş – "İspinoz" (Dosya)
Veysel Dinler – (adsız Dosya)
Dördüncüyeni Özel Ödülü – Alper Akdeniz "Ağlayan Harfler" (Dosya)
Nâzım Hikmet Yılı Özel Şiir Ödülü – Cenk Koyuncu "Ölümsüz" (Tek Şiir)
(Mansiyon) Ferit Serdar Aydın "Kehanet" (Tek Şiir)
Onur Ödülü – Sedat Umran
Seçici Kurul: Osman Serhat Erkekli, Bülent Güldal, Ahmet Günbaş, Çağdaş Keçeci, Mehmet Sarsmaz

Yaşar Nabi Gençlik Şiir Ödülü
Ödül: Ali Özgür Özkarcı
Dikkate değer: Betül Dünder-Cengiz Şenol
Seçici Kurul: Kemal Özer, Hilmi Yavuz, Hulki Aktunç, Sennur Sezer, Enver Ercan

Nâzım Hikmet Gençlik Şiir Yarışması (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Ali Selçuk
Semra Balcı
Seçici Kurul: Mehmet H. Doğan, Mehmet Yalçın, Veysel Çolak, Metin Karadağ

Başaran Şiir Ödülü
1. Hasan Mırsal –*Külden Kalan Şiirler*
2. Hayrettin Geçkin – *Düş Laleleri*
3. Yılmaz Yeşildağ – *Aşk da Bitti*
Özendirme: M. Mazhar Alphan – *Yaşam Yankılandığı Yerden Sürer*
Ayten Özmeral – *Vişne Çürüğü*
Seçici Kurul: Kemal Özer, Eray Canberk, Sunay Akın, Öner Yağcı, Şadan Aytaç

Bilgi Üniversitesi Şiir Ödülü
Hatice Çakır, Ozan Aksungur, Ezgi İçöz ve Devrimsel Deniz Nergiz'in şiirleri "umut verici ve övgüye değer" bulundu
Seçici Kurul: Arif Damar, Orhan Alkaya, Haydar Ergülen, Şerafettin Kaya, Atanur Memiş ve Ebru Girgin

Dionysos Şiir Ödülü
Ülkü Tamer

Rıfat Ilgaz Şiir Ödülü
Birinciliğe değer dosya bulunamadı.
Övgüye Değer: Ataman Avdan, Betül Esener, Onan Gündüz, Polat Onat
Seçici Kurul: Mustafa Şerif Onaran, Ayten Mutlu, Muhsin Şener, Betül Tarıman

Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülleri

Yayımlanmış Kitap: Süreyya Berfe- "Seni Seviyorum"

Seçici Kurul: Orhan Alkaya, Salih Bolat, Abdülkadir Budak, Haydar Ergülen

Yayımlanmamış Kitap: Yılmaz Arslan – Zamfir; Enver Topaloğlu – Pervaneler; Metin Üstündağ – Apartman Haikuları; Sezai Sarıoğlu – Kuş Kırıntıları

Seçici Kurul: Hüseyin Alemdar, Metin Cengiz, Turgay Kantürk, Mehmet Mümtaz Tuzcu, Hüseyin Peker

Dünya Kitap Şiir Ödülü

Alper Akdeniz

Seçici Kurul: Refik Durbaş, Şükran Kurdakul, Ahmet Oktay, Faruk Şüyun, Tuğrul Tanyol

Ahmet Hamdi Tanpınar Şiir Ödülü

Birinci – Nuri Demirci – Bursa Taşı

İkinci – Hilmi Haşal – Bursa'da Aşk

Üçüncü – Ahmet Günbaş – Bursa Sarhoşu

Seçici Kurul: Mehmet H. Doğan, Prof. Dr. Mustafa Durak, Prof Dr. Bahadır Gülmez, Doç.Dr. Ece Korkut

Behçet Aysan Şiir Ödülü

Tevfik Taş – Günün Kapıları

Ahmet Günbaş – Aşk Boyu Sürgün

Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülü

İhsan Deniz- Hurûfî Melâl

MELİH CEVDET ANDAY (1915-2002)

Şiirimizin yaşayan çınarlarından biri daha, Melih Cevdet Anday 28 Kasım 2002 günü İstanbul'da aramızdan ayrıldı. Anday'ı 1997'de yazdığı son şiirlerinden biriyle uğurluyoruz.

Şarap

Başından geçenleri dinledik Niobe
Başından geçeni dinledik
Eskiden taşlar da ağlardı
Ağlayıp unutarak geçirdik zamanı,
Kimse kendi zamanında gelmiyor
Üzülme, ölüm yaşıyor Niobe
Nietzsche, deli Nietzsche, 1844-1900,
Ölürken ağladı, güzel şeyler yazmışım
Dedi başucundakilere
Unutulur, sonra ağlanır
Üzülme, ölüm yaşıyor Niobe.
Bırak da sana geleceği anlatayım
Ölümdür yaşamın bekçisi
Üç kez ölür insan ararken
Unuttuğunu, unutma bunu.
Ölürken usunda bir şey kalır
Önemsiz bir şey, kar yağışı gibi,
Dalgınlığımız bundandır, suskunluğumuz bundan,
İşte böyle sürüp gider doğum öncesi.
Dinle Mursilis:
Nu ninda ezzateni vattaram ekuteni,
Şarap yaşlılıkta içilir.

(Yaşasın Edebiyat 1, Kasım 1997 - Adam Şiir Yıllığı, 1998)

İLHAN BERK (1918)

Yaşayan en genç yenilikçi şair İlhan Berk'in yıl içinde *Seyler Kitabı* yayımlandı.

Tümceler, I

Tümceler, Geliyorum!

I

Bir yerlerde 'tümcelerle öğrendim ben dünyayı' dediğimi anımsıyorum.

Tümcelerdir dünya.

Ben bu seyri hiç kaçırmak istemem.

II

... olanaksızlığın kıyılarını tepmek- diyor ...

... orda yürümek ...

Ordan bakmak, seslenmek ...

III

Lağımlar, ipekyolları, leş yatakları, çıplak balkonlar, sapkın, acemi falluslar (sonsuz), yerine inmeyen giyotinler, bir ipte yürüyen kertenkeleler ...

(Böyle gözükara birbirleriyle yarışır tümceler.
Hız onlar için her şeydir sanki.)

IV

Şamanlar yaşamdan,
Lamalar ölümden söz ederler.

Böyle okudum.

V

Bir seferinde tümceleri aralarında konuşurlarken buldum.
Canlıdır tümceler.

VI

Tümceler bizimle hiçbir biçimde ilgi kurmazlar.
Niçin kursunlar ki?

VII

Senin kaygılarını paylaşıyorum, dedi bir tümce (durduğu yerden, bir kenar yazısı gibi)

VIII

Daha öteyi görür
tümceler, bizden.

IX

İnsan gizlidir.

X

Bilinmeyen
Bilinene dönüşsün!

(kitap-lık 53, Mayıs/Haziran, 2002)

GÜLTEN AKIN (1933)

Mavi Kuş 2

dünyayı tanıdı, meğer yolun üstündeymiş
yılanı köpeği kuzuları gördü
yılan derisinden çıkıyordu
(gömleği eğnine dardı, neden çıkarmadı?)
çok geç.
köpek yarasını kendi sağaltıyordu
kendi kendisini ödeyenler vardı
(öder başkaları kimilerini)

kuzu muydu? sıcak eller okşayarak susturuyor
korku bırakmıyor yalnız yürüsün
onunlaydı, herkes korkusunu besliyordu
sonra kokulardı, herşeyin heryerin
onda kalıyordu
çocukluğun, güz penceresinden çamların kokusu
kış odalarının kekre, yaz evlerinin turuncu kokusu
temizlik tozları faturalar yemek tarifleri
tanrım tanrım tanrım tanrım
nelerle kaplandı
saatçı değilken bunca hurda saat
nasıl birikmişti

sevsem, birileri beni sevse dediğinde
kimse kimseyi sevmiyordu
yetim bırakılmış tetikçileri
işverenden yakınırken izliyordu
ekran bankalarla, alışıldık paralarla
saldırıyor saldırıyor
tam o an üstüste çekilmiş resimlerden
bir kol değiyordu omuzlarına
işte sildi

herşeyi okudu, öyle sanıyordu
oysa daha vardı
neydi, bilinmez ki
yanlış kapıdan girdiğinde
dönme düşlerinden başka
ne kalır geriye

Mavi Kuş 4

orman arkadaydı deniz önümüzde
teldikenler çalılar kum
gökyüzü heryerde

yorgunlardık, ormana denize gitmedi kimse
uçtuk aydınlıkta değişen bulutla
gece binitimiz yıldızlardı

herkesin dilinde yolculuk sözleri
kırk yol vardı da birine hiç gidilemiyordu
yorgunlardık, o gidilmeyene aklımızdan gidiyorduk

bir masala girilip çıkılmış gibi ansızın
bütün işaretler silinmiş, yoksanmış
sırlar ülkesinde şah bir sırdı.
o düşleri bir kez de biz yorduk yorduk
bizi tutsak ederlerdi biliyorduk

bizi tutsak ettilerdi, bu değil
sonraki yordu
gündelik şeylerin sınırında duruyorduk
küçümsediğimiz hayatla cezalandık
sıradan, olağan

sürgün ettikse de kendimizi
yanardağlarımız küllenmedi
her gece uçmadan caymadık
arayıp durduk
Mavi Kuş hangi yıldızda
Mavi Kuş nerde?

(kitap-lık 51, Ocak/Şubat, 2002)

AHMET OKTAY (1935)

Hayalete Övgü adlı kitabıyla Akdeniz Altın Portakal Şiir Ödülü'nü aldı.

Gökdelen

Buradayım, gökdelenin kapısında,
yine de tutuşmuş bir çöl gecesi
içimde. Sarsılıyorum feryatlar
ve patlamalarla. Sarılmak istiyor
boynuma bir kız çocuğu. Biri buz
bassa alnıma, uyansam karabasansı
gün düşünden. Dedektörle kontrol
ediyor görevli. Kendimi suçlu hissettiğim
anda, ötüyor cep telefonum.

Herkesin telefonu ötüyor zaten.
çarşaflının ve pantolonlunun, dazlağın
ve berelinin. Teknoloji bağımlısı
düşmanlar olarak bakıyoruz
birbirimize. Ürküyorum birden
turnikeyi geçmiş sıkmabaşlının zifiri
gözlerinden. Akıp gidiyor orada
tekinsiz gecenin arzuları. Hatlar
karışsa diyorum, dua edercesine:
karışsa ve aksa usulca içine sözlerim;
"beyaz ve alevli etini gördüm,
sezinliyor yaşlanan beden
bin bir biçimli kösnüyü. Ölümün
bir uzak, bir yakın gölgesini".

Bitişik zamanlar! Girdiğim her izbe
bir giz açıklıyor. Anlaşılmaz paragraflar
şerhe tabi: her parazit, her görüntü
yeni bir tefsir. Orta sondaydım, okul çıkışı
geçerdim Cebeci koruluğundan. O gölgeli yolu

T.E.D. aldı sonradan. Eşref Üren
kurardı şövalesini yaz kış. Sigarasını yakmış
ve şöyle demişti ilk fırçayı vurmadan: "Savaş
belasıdır dünyanın. Ama biz dinginliği görürüz
doğada". Kar kesilmişti farkına varmadan.

Gökdelenin kapısındayım, yeni haberler
bekliyorum. Uçup gitmiş ıslak
yaprakların kokusu;
uçup gitmiş çoktan.

Yapı

Beş metre ötemdeki yapıya bakıyorum;
Kaç TNT'lik imgelemi vardı acaba
şirket mimarlarının. Berhava edildi
kokular, renkler. Koruluğun
kaçışan hayalleri. Yüzlerce fısıltı:
yani sır veriş ve yalvarış,
gülümseyiş ve öpüş. Öfkeler de
vardı elbet. Aldatıldık, terk edildik,
unutulduk da şöyle ya da böyle.
Anımsandık ve kutsandık

Yıllar önceydi. Denize inerken
çamların ve çınarların sesini
dinleye dinleye. Duvarın dibinden
fısıldadı berduşun biri
elinde bir şişe kırmızı Marmara:
"Kuşlar kalmayacak ve tanklar geçecek
ben öleceğim üç bahara kalmadan
bu ağaçların kökünde ve kurtulacağım
selâm durmaktan".

(Edebiyat ve Eleştiri 59, Ocak/Şubat)

RUŞEN HAKKI (1936)

Balkonda Akşamüstü

Bir eski kilim
yayılı elma ağacının altında
ve bir kitap...

Hızlı bir okur gibi çeviriyor
yapraklarını kitabın
ağaçtan hırsızlama inen
bir şirin rüzgâr!

Belki böyle hızlı çevirmezdi
güz vurgunu kitabı
okuyup yazması olsaydı rüzgârın,
arada bir gökyüzüne bakar
düş süzer bulutlardan
ve meyvenin âsi çocuğu
elma kurdunu severdi
belki hüzünlenip şiir de yazardı
ayrı düşmüşse sevdiğinden...

Yıllanmış bir aşkı güzelliyor
akşam serinliğinde, balkonda
sırtıma usulca bırakılan hırka!

(Adam Sanat 193, Şubat)

ÖZDEMİR İNCE (1936)

Bütün Şiirlerim II ile yeni kitabı *Ot Hızı* yayımlandı.

Dalgıç

I.
Kendime bir ölü sıfat kazısam eşik taşına
kendime ölümsüz bir fiil oysam paslı suya
kendimle kor ateşe bensiz bir cümle yazsam,

kendime kendimle vahiysiz bir kitap olsam.

Sahi, çok kendimi az kendimle bir toplasam
ah, kısa kendimi uzun kendimden bir çıkartsam
hele, ağır kendimi hafif kendimle bir çarpsam,

Ben, ters-yüz edilmiş o yaşlı hücre, acemi dalgıç.

II.
Konuşmayı bilseydik dağları öderdik
dolmazdı kum ağzımıza samyeli
ağını germezdi örümcek kalbimize,

dilsiz rüzgârdan konuşmayı öğrenseydik.

Konuşmayı bilseydik kendimizin dilini
efendisi olurduk güneşin hallerinin
açılırdı önümüzde hayalet kapılar,

kazanırdık sabahları şafağın geldiği yeri.

III.
Geçen yıl yağmış bir yağmura rastladım,
azıksız ve yoldaşsız, dönüş yolunda,
sevdiğim hicret mevsimlerini sordu bana.

Hep garip gelmiştir bana mevsimlerin adları,
neler öğrendiğim pergel ve cetvellerden,
neye benzer, suretine benzer mi bir beden?

Kuşkusuz bir şeyler öğrendim neyin sesinden:

Bu yüzden kimse gücenmesin ölümsüzlüğüme
kimse kıskanmasın son ölümsüzlük halimi
kimse yanlış anlamasın bu ölümsüz kisvemi:

Kimseye karşı değil geçici yazgım, bu böyle.

IV.
Sana bir şey söyleyeceğim, aramızda
kalsın, bir yabancıya söyleme sakın:
Olamadım ne dünün ne de yarının sahibi.

Rüya görmüyorum sanırım,
– sanmak da ne, eminim bundan –
bir rai hükümdar değilim yani
olsa olsa yoksul bir serap naibi.

İş budur, ben artık bebek değilim anne
– imamın ortanca kızı kızdırma beni –
bileyim artık ne yakışır ne yakışmaz bana.

Gerçekti, ne seraptı ne de bir rüyada oldu:
Bana dokunduğun zaman mısır yaprağı,
hep kumru sesleri duyardım çocukluğumda.

İstanbul, 10.6.2000 – 9.2.2002
(Adam Sanat 195, Nisan)

ÜLKÜ TAMER (1937)

Salihli Belediyesinin "Dionysos Şiir Ödülü"nü aldı.

Antep: Bir Adın Yolculuktu

1

Kavaklık neresiydi, İthaka neresi
Belki Kırkayak bahçesinden başlamıştı yolculuğun senin
Belki Nurgana'dan
Başpınar'da konaklar mıydı Odysseus
Penelope kurar mıydı tezgâhını Kayacık'ta
Troya neresiydi
Agamemnon
Bir dağ-yüreğinin sesiydi

Meyan şerbetçileri dolduruyor sokakları
Sebil sarıp sarmalıyor ikindiyi
Alçalan güneşin altında Kyklops
Birecik yolunu gösteriyor tek gözüyle
Dağ yeli, dağın yüreği, söyle
Kimdi Odysseus
Antep'e gelenlerin delisi miydi

2

Berberlerin artık yorulma saatinde
Düşlerin bitip bitip başladığı bu saatte
Eşekleriyle yola koyuluyor pazarcılar
Bu adam Mazmahor'a yakın oturur
Bir adı İbrahim'dir, bir adı başka
Turuncu güvercinler yetiştirmeyi koymuş aklına
Güneş doğdu muydu üzülür
Olmayan kılıcını takıp beline
Hüyüklerde bir Aias aranmaya başlar hemen
O gelen kim
Sorma bana

Adını hiç söylemez
Sirenlerin diliyle konuşur sadece

Şu gelen Humanızlıdır
Güvercin değil, evler büyütür içinde
Boş vakitlerinde taş yontar
Öyle bir sur yapacak
Öyle bir kale kuracak ki günün birinde
Tahta atlar değil, uçan atlar bile giremeyecek
Gümbür gümbür yalnızlığına Hektor'un

Berideki ise leblebi satar
Akhilleus'un düşlerine mi özenir kalburu başında
Yoksa Patroklos'un ölümüne mi
Kendisi bile bilmez bunu
Kafası karıştı mıydı
Alır bir avuç leblebisinden
Alleben'de rakı içmeye gider

3
Neresiydi İthaka
Ne işi vardı burada Odysseus'un
Yılanların uykusunda ne işi vardı
Sığırcıkların akşamında
Kanatlı kısrakların uçuştukları gecede
Sabahın sessiz patlayışında ne işi vardı

Hep bunu soruyor, hep bunu konuşuyordun

4
Yolculuğun nereden başlamıştı senin Antepli
Bir yolculuğun Davut'un demirci dükkânından
Bir yolculuğun Şükrü'nün götürdüğü bayram yerinden
Bir yolculuğun Mehmet Efendi'nin Camlı Kahve'sinden
Bir yolculuğun Nakıp Ali'nin sinemasından
Birçok yolculuğun Nakıp Ali'nin sinemasından
Bir yolculuğun Arasa'daki isimsiz kebapçıdan
Bir yolculuğun Uzunçarşı'daki buzlanmış tuluklardan
Bir yolculuğun Kalealtı'ndaki boya kokularından
Bir yolculuğun Dunlop Garajı'ndaki dokuma tezgâhlarından

Bir başka yolculuğun
Narlı'daki sivrisinek uykularından başlamıştı senin

Narlı neresiydi, İthaka neresi
İthaka neresiydi, Troya neresiydi
İstanbul neresiydi Ulukışla'dan sonra

Kayacık'ta mekik atarken Penelope
Düşünüyordu:
İstanbul
Uslu bir çocuğun sesiydi

5
Günlerden, güneşlerden, karanlıklardan geçtin

Dehlizlerden, akrep sırtlarından geçtin

Karpuzatan'dan, Dülük Baba'dan ve her gün Suburcu'dan

Hacivat oynatanların şarkısından

Kaçakçıların saatinden, Çukurbostan'da bekçi düdüklerinden

Her gün en az bir kere geceden geçtin

Bir adın yolculuktu, bir adın başka

Şafak sökerken Zeus
Hemingway'in öykülerini bırakıyordu senin sunağına

Tarancı, Necatigil, Ziya Osman Saba
Kitapçı dükkânını taşıyordu Arif Güzel'in
Yılanın su içtiği pınar başına

Lady Macbeth'i savuruyordu düşlerine uyku

Kimbilir nereden başlatmıştın yolculuğunu
Sait Faik'den mi, O'Henry'den mi, Çehov'dan mı
Su almak için indiğin istasyon
Bozkırında mıydı Gorki'nin, Konya ovasında mı

Vagon penceresinden arılar giriyordu
Gümüş örümceklerle savaşarak

Günlerden geçiyordun, gecelerden
Troya'da arıyordun Antep'te yitirdiğin dizeleri
Eliot koşuyordu yardımına, Pound, Jacob, Frost,
Dıranas, Nâzım, Dağlarca,
Caldwell, Steinbeck, Istrati, Poe, Kafka, Silone,
Bruegel, Dufy, Picasso, Degas, Vlaminck,
Alberti,
Andrade,
Lorca.

Bu arada adını soruyordu koridordaki saraç.

Bir adın yolculuktu, bir adın sevda.

6
Çocukların artık yorulma saatinde
Güneşin batıp batıp doğduğu bu saatte
Yola koyulan pazarcılar oldun
Tahta bir iskemleye oturup kahveleri dolaştın
Hermes'in sandalları bile gerekmiyordu sana
Haritalarını çizmek için Olympos'un, Gâvur Dağı'nın

Surlar yaptın
Leblebi sattın kendine

Narlı, Haydarpaşa, Waterloo, Gare du Nord, Termini
Bütün istasyonlarına uğradın dünyanın
Her yere biletini her yerden aldın

7
Kavaklık neresiydi, İthaka neresi
Kimdi Odysseus
Antep'ten gidenlerin delisi miydi

(kitap-lık 54, Temmuz/Ağustos 2002)

İHSAN ÜREN (1939)

Zamanın Yılkısı

Ramis Dara'ya

Zamanın atındayım;
Kimi eşkin,
kimi âdeta...
Dizginler mi kimin elinde?
Zamanın yılkısı,
gem tanır mı?

Böyle öteleye öteleye...
Ömür tükettim ama,
Gönlümce gittim, gideceğim yere.
Kavga, niza; burnum kanadı,
gözlüğüm kırıldı...
Korku, hangi inanç erini döndürmüş ki
döndürsün beni.
Sonunda vardım:
Ol süt umut yüzlere...

"*Biz acının soytarılarıyız.*
Kurtuluş yok; anladım,
komedi olmasa trajedi,
sonuna kadar sahnede olacağım.
Ama, göğsümü tıkayan bir sorum var:
Neden hep içime bakıyor,
taktığım bütün masklar?

Zamanın atındayım;
Kimi eşkin,
kimi âdeta...
Dizginler mi kimin elinde?
Zamanın yılkısı,
gem tanır mı?

* Oscar Wilde

(Akatalpa 25, Ocak 2002)

ATAOL BEHRAMOĞLU (1942)

Yeni Aşka Gazel adlı yeni kitabı yayımlandı.

Yitip Giden Aşka Gazel

Hep o yaz güneşi, gözlerimi körleştiren
Bir aşkın imgesine dönüşüyor, yitip giden

Çocukluğumu anıştıran bir kaybolmuşluk duygusu
Issız akşam üstleri içimdeki gurbetten

Yabancı bir kentte yolunu yitirmiş bir yolcu
Bilinmez nereden gelip nereye giden

Bir yankı, sesine dönmeyecek bir daha
Kimsesiz boşlukta kendini yineleyen

Hep o yaz güneşi, o avuntusuz güneş
Bir aşkın imgesine dönüşüyor, yitip giden

(Gösteri 239, Temmuz)

SÜREYYA BERFE (1943)

Seni Seriyorum adlı yeni kitabı yayımlandı. Behçet Necatigil ve Orhon Murat Arıburnu Şiir ödüllerini kazandı.

Kış ve Dolunay Şiirleri

Canım sokak köpeğim.
O kadar güzel işedin ki
Dolunay vurmuş çitlerin dibine.

Küçük yerlerde
daha kendine özgü
kış sıkıntısı.

Bıraksam yükselecek Dolunay
hızla.
Bırak, kalsın biriksin tortusu
içime, hızla.

Karlı tellerdeki saksağanlardan başka
hiçbir yere uğramaz bu tren.

Kapattım ışığı.
Seviyorsam
kalbim ve dolunay
ışıtır odayı.

Buz gibi ortalık
saçaklardan sarkıyor soğuk.
Nasıl güzel bir şeymiş
şu yalnızlık.

(Adam Sanat 193, Şubat)

GÜVEN TURAN (1943)

Uzak Bir Kıyı

Bir kummidyesinin
iki kavkısı

Kahverengi beyaz sarmallı
bir çakıl

Tuz, güneş, kumla ağarmış
bir dal parçası

Tiran Denizi

Uykusuz

Yalnız

Yükselen ve alçalan denizin
dalga sesleri

Başka denizleri düşünmek

Uyuyamamak

Uzak Bir Kıyı

Bir kum midyesinin
İki kavkısı var elinde
Birbirini tutmayan
Birbirine oturmayan
Kahverengi beyaz sarmallı
Bir çakıl
Kırığında
Yeşil bir iz kalmış bir yosundan
Tuzla güneşle ağarmış
Bir dal parçası
Kim bilir hangi ormandan hangi ağaçtan
Kaç yıl öncesinin selinden

Tiran Denizi'nin kıyısından getirmiştin
Bu andaçları
Andaç olsun diye toplamamıştın
Uykusuz yalnız geçen
Bir gecenin sonunda
Yürürken kıyıda
Bir edim olsun diye
O durgun yaşamında

Bütün gece dinlediğin
Yükselen ve alçalan denizin
Dalga sesleri
Bu gece de vuruyor yüreğinde
Başka denizler düşünüyorsun
Uykusuz başka geceler
Bozkırın göbeğinde dağlar içinde

(kitap-lık 55, Eylül/Ekim)

REFİK DURBAŞ (1944)

Yol Uzundur Günden Ama Ölümden Kısa adlı yeni kitabı yayımlandı.

Taş Olur, Beklerim

Sabah, bembeyaz sessizliğin terkisinde
Kars'tan Çıldır'a doğru yol alıyor

Ömrüm, ki önü açık bir heyelan
ve yolların kapalı bütün kapıları...

Sivritepe'nin Kars'a dönük yüzü
rüzgârını söndürmüş bir buz dağı
misali duruyor yol ile yolculuğun arasında

Sivritepe'yi aşar aşmaz
rüzgârın bembeyaz elini tutuyorum

Havada kar ve beyazlığın kokusu...

Çıldır gölünde sazların serinliğine
bir keklik sürüsünün gölgesi düşmüş...

Cara deresinin kırağına sığınmış mezarlıkta
göğsüne "ay-yıldız"ın şanını nakşetmiş taşlar

Bedeni topraktan çıkıp da
taş halinde mezarının başında bekliyor sanki
kar kapansa evine, anlatacak bütün hikâyesini
kaç yaşında, adı ne, nereden gelmiş
bir kılıç darbesiyle mi bulmuş cennetini
bir kurşunun adı kayıplarda kanadıyla mı
ecel, hangi zaman ve zeminde okumuş künyesini?

Bir telgraf direğine dayıyorum başımı

Ömrüm, ki önü açık bir heyelan
ve yolların kapalı bütün kapıları...

Ömrüm, bir mezar taşı Çıldır'da
Çıldır'ın gölünde bir keklik sürüsü:
Gölgesinde ecelin heyelanı
ve heyecanı hayatımın...

Karın ve beyazlığın
kokusunda
taş olup
bekliyorum
ecelimi
bir de
hayatımı...

(Adam Sanat 192, Ocak)

HÜSEYİN ATABAŞ (1946)

Düşe Yazdım adlı yeni kitabı yayımlandı.

Buluşma Hüznü

Uçurumlar oyuyor yüreğime birileri
eski bir testerenin paslı hüznüyle,
üstüne yağmur çiseliyor çocukluğumun.
Ben mi? İncecik özenlerle durmadan
güneşin doğuşunu işliyorum
kuşların konamadığı gök/yüzüne!..

Korkularıma çiçek adları veriyorum,
kalemin kâğıtla buluştuğu o ilk ayrılıkta
sevebiliyorum elimin okşama hünerini.
Ömrün dibine çöken zaman tortusu
getirmese de bir daha geri
öptükçe ağzının ipekleşen servetini!

Aşkın adı gülüşün oluyor arındıkça,
yüzün ben tarlası, eteğinde dağçilekleri
ve bir sincap sevecenliği bakışlarında.
Ayın erken doğuşudur mahçupluğun:
güzdür ve değirmenler susuzdur,
unum yok benim, güneşim paranoya!..

Ele veriyor kadının biri içyüzünü,
bir başkası ağlamamak için gülüyor:
sonunda mağarayı buluyor kör yarasa.
Anlıyorum yine de tüm olup bitenleri,
"cep"im kapsama dışı
buluşma ihtimalim yanımdaysa!..

(Varlık 1141, Ekim)

HÜSEYİN PEKER (1946)

Yeni kitabı *Ses Salkımları* yayımlandı.

Deniz Kapısı

Sabahları çay töreninde üç kaşık
Öğlenleri evden tebeşir kanatlı
Beni böyle istediniz, pusula ibrelerinde bir türlü
Akşamları eve dön, çeviklik yolunda
Hayatımız bir kara tahta, tebeşir tanecikli
Kalk istemeden yanıma gel, duyargalarım aynı yönde
Kahvaltıda küçük delikli peynirlerden biriydiniz
Şimdi kalbiniz kaç köşe, saçlarınız hastalıklı
Ve sizi bekliyor koku organından bir hastane

Niçin Azapkapı çeşmesinde sebil diye aktınız?
O selâm sabah, istenmeyen gidişler
Kimeydi nazınız, o kıskaçlar içinde cumartesileri?
Hafta sonlarını yeşil kahveye benzettiniz
Pembe kareli omuz içleriniz; şimdi hepsi pencere
Baktım durdum bu gidişe, yaprak kağıtlarda işim ne!
Kağıt hamuruna bir şiir de sizden bıraktım aynı günde

Killi kayalar üzerinde bir genç, hem de alımlı
O yüz benim mi, granit ve atmaca obasından?
Eğin kınası çekmiş avuç içlerime, hadi more!
Pazartesi - Perşembe, iklimler akarsu balçığı içinde

Evlenelim, birkaç yıl içinde, deniz kapısı bir şehirde
O kareli pembe yeniden biçilsin terzi beylerde
Siz verin ölçüleri, ikimize de tören uğraşları görünsün
Şu yatak, şu derli toplu, şu koldaş: Bizden ötesi
Çiçekler düzenleyelim, bitmeyen düğün gecemize

(Kum 1, Ocak)

MEHMET TANER (1946)

Şedaraban

İniyordum açılmış damarlarını güzün
Bir yığın dal yaprak, bir yığın rüzgâr:
Savruldukça etekleri paltomun
Kulağımda platolardan tınılar;

Gömdüm altınlarımı yaraların altına
Açılmış yamaçlarda, tekkanat ejderhalar,
İğnede hep aynı musiki, nefeste Şedaraban
Aklımda külden çıkma fildişi mısralar;

Baksam bulurdum o bildik camlarda, son
Zambakları ardımdan bakan bir masal,
Yanan yanağında âb-ı erguvanî
Suskun yüreğinde kızıl damlalar.

(Kül 30, Kasım)

Kabarcık

Haşarat sarmış kabukta
Çıkmış yaprak, körpecik şey

Burun damarlarını sızlatan
Filizi düş

Bir kabarcık gibi aygırın sırtında
Öğle sıcağında parıldayan Hiç!

(Kaşgar 24, Eylül/Ekim)

Nasıl

Yerini bir şey tutmaz, bilmezsin.
Senin bu kimsesiz, duymuş gözlerin
Birer tapınak şimdi karşımda:
Nasıl anlatırım şu ânı, şu hissin
Yayıldığını içime böyle derin,
Sıcacıkken getirdiği hayal;
Ve kaybolurken elinde vaktin,
Hiç yetmiyorken inşaya, dökülüp
Saçılmış duvarlarını mabedin,
Asıldıkça boşa dönen çıkrığı
Bu geçimsiz, tatlı tatsız mantığı,
İzinliymiş gibi gerçek yaşamdan
Çıkmamış halimizi bir tabloya,
Tuval, boya, hepsi çılgınken hâlâ.

(Son Kişot 1, Kasım)

AHMET ADA (1947)

Fıskiyeler

bütün fıskiyeler açık, bütün yaz
öğleden sonra, fıskiyeler ki uzak akrabalarım
benim, serin yaz sabahları uyanık
uzak akrabalarım pazar yerlerinde
dev büfelerin önünde hırçın
parçalanmış giysiler içinde
yılların yüküdür usulca yaşlandıran
yılların yüküdür yolcu eden
uzak akrabalarımı dinlenecekleri yere

uzak akrabaların dili farklı gülüm
ölüm yakın fıskiyeler kadar
uzaklardan geldiler pazar yerlerine,
inşaat iskelelerine, temizliğe,
uzak akrabalarım fıskiyeler gibi
sessizce inen gece gibi çekildiler
kuytulara, gecenin koynuna
denizin fısıltılarını dinleyerek uyudular
portakal ağaçlarının uykusunu
kente en uzak bölgelerde

uzak akrabalarım beyaz atlılardı
yeşil kapılardan, karlı doruklardan geldiler kente
sıcak yaz günlerinde fıskiyeler açıkken
kentin tenekeden evlerine yerleştiler
ruh verdiler tenekeye, çiçek ektiler,
kat kat etekler giydiler,
rüyalar gördüler, dillerini türkülerden
süzdüler, şivan perwer dinlediler
denize karşı, yüzlerinde yılların kederi

fıskiyeler yine açık gülüm
mersin çarşı esnafı tavla oynuyor
denize çok yakın yerlerde yağmur çiseliyor
bu tarafa düşmüyor nedense
uzak akrabalarım çarşı içinde
çay ve tütün satıyor gülüm
ölüm kalbin kırıldığı yerden dönüyor
çay ve tütün alıyorum, hüzün
veriyorum nâzım, kör çocuğun
gözleri açılıyor seviniyorum

bu kent fıskiyeleriyle anılacaktır
berrak maviliğiyle gökyüzünün
meydana kadar yürüyorum

sevgilimden bir mektup almış gibi sevinçliyim
o sevinçle kaç kere özgürlüğü bir sümbül gibi
taşıyıp gittim uzak akrabalarıma
beter bir keder içindeyken kalbim
nereye gidersem gideyim uzak
akrabalarımın kara kehribar gözleri
eğnimde, kuşlarla beraber

ben beraberim işte dostlarla
yeryüzü kardeşliği bir ırmak gibi akıyor
içimden, toroslar'ı geçip mersin'e inince
ah, her şey ne kadar incelikli
fıskiyelerin berraklığı doluyor gözlerime
dostların sesi ince bardaklardan boşalıyor
tutup elinden yürüyorum bir kızı
sonra yitiriyorum mersin çarşılarında
ayrılık parmak uçlarımdan
başlıyor nâzım, ayrılık her zaman
yaman kelime bütün dillerde,
en çok da kar gibi yağan türkçede,

uzak akrabalar ki yakışıyor fıskiyelere

(Islık 11, Mayıs/Haziran)

CELAL SOYCAN (1948)

Deli Atlar Kışındayız / 2

unuttum ineceğim yerde miydi
gittiğim yol hiçbir şehir
barınmıyor adresimde ne adıma
ayrılan mihenk taşı ne gün
bitmeden giden eski kardeşlerim

önce adından ayrılıyor eşya sonra
rengi siliniyor kokusundan biriken
yüzlerin ve defterimde kuruyor akrep

şöyle bir baktığım zakkumlu sular
ırmak boylarında barındığım buharmış

bakışım için yaladığım bir dilim deniz
büyük müydü tuz tadından yük müydüm
ağzımdaki paslı bıçağa basit bir ölüm
istedim hepsi bu şimdi öbür yanağım

göğe yaraşır bir kanat vuruşuyla tutuşup
incecik indim ilençli adımın ilmeğine

güneşi sulayarak yörüngeyi dolaştım
kesilmeye alışmadı başım gümüş tepsiden
ürkmem bundandır yazdığım kötü yazıdan
parmaklarım donarak etime saplanması

dönmeyi unutturan her ize bir çocuk
çizen bayram öncesi hüzünlü çırağın
sabrı saklandı mührün gizli yüzüne
unuttum gelecek miydim buralar hangi
ömre kerterizdi hangi ikindiye su

dönüp dönüp aynı sabaha uyanırım şimdi
İstanbul çınarının kurumuş gölgesinde

(Dize 75, Ocak)

Taş Ustaları

tören yerini yontuyor taş ustaları
ıssız doğumlara benzesin diye
toprakta dinleniyor murç ve tarak
saralı sanrılarla meydanda yenik
isyancıların gönyesi dönüyor

su diplerinin çıkrığı dönüyor batık
pankartların leş harfleriyle
yırtılmış belleğini yamıyor meydan

en gencimiz tarihtir diyor derin ağzına
söz kaçmasın diye bıyık örten bir usta
düşüp kalan kuşlarla bir genişlik biçiyor
ölçüldükçe biçim değiştiren meydana

tek hücreli bir hayvan iştahıyla geriniyor
tören yeri ve zor seçilen utancıyla
ölülere ad bağışlıyor Dedem Korku
tanıklıktan suçlu taş ustalarının masum
ellerini tanımıyor cetveller

seslerinde çinko sürtünmesi tarihçiler
ölçüyor dinlenen ipi ve dar
omuzlu bir palto gibi gülüyor meydan

zamanın orguna inip kalktıkça kav
her şey bakılan bir şeye dönüştü diyor
bir tanrı iskeleti gibi iç çeken ustalar

(Akatalpa 30, Haziran 2002)

HULKİ AKTUNÇ (1949)

Kar Rengi

1.

Denizde kar rengi var
Denizde kar rengi kar
Yaşlı bir lapina titriyor
Kıvranıyor horozbina
Yanaşan tekneler birbirine
Vurulacak tuzla dünya
-Teraneyle sallanan yosun

(Dudakların olmasa sözlerim neye yarar)

Demeye yeltenen biri
Yeltenme söze sus biraz
Kıyıda korkuyla duruyor
Korkma uyu düşlere biraz
Alarga tekneler uzak uzağa
İn sözünden din biraz
-Ucundaki ilk damlasın buzun

(Düşlerin olmasa uykularım neye yarar)

Belki orada buluruz aşkı
Sus mırıldanma bile
İn düşünden sin biraz
Belki de gene buluruz
-Yolum pek uzun

(Uzakta olmasan adımlarını neye yarar)

Sevgilim horozbina
Kaç gecedir ölüyorum

Gözlerimde haber yok

Gözlerinden bir haber yok
-Parmak uçlarım suskun

(Gözlerin olmasaydı bakışlarım neye yarar)

3.
Beni anlatmışsın derler
Binlerle yalan söyledin
Kötü efsaneyle inledin
Birisi de ben olaydım
Binlerce yalan söyledin
-Tenime dokun

(Ellerin olmasaydı omuzlarım neye yarar)

4.
Rûzgâre sesler üşürdüm
Nârem gitti buldu seni
Kaçgun idim ölüyordum
-İkimizlik düşler kurdum
Gör ve benimle uyan

(Sen olmasan Hulki neye yarar?)

(kitap-lık 55, Eylül/Ekim)

HAYATİ BAKİ (1949)

Teslimiyet

dalgın, parçalanıyor elleri, dudakları
kıpırtı hâlinde sâfî yalan bir koşul
olarak, hayatın koşulu. kar akşamları
çoğalan patikada, ıssız: yalnız
fener, yalnız kederli ışığın lâmbası
ölük göğün altında rüzgârın sözleri
denizin ağzında, babil'in kuyuları:
yılanım, benim yılanım durma akan.

zambaktan bir gece: şaraptan, atlardan
ay, göğsünün buğusundan doğuyor, doğuruyor
taylardan, şimşek yıldızlardan aşk.
mum kokusu yayılıyor teninde: oda, odada
minnacık kalıyor orman, gözleri büyüyor
billûrdan kâselerde célvàvivace: viyolonsel
inliyor, mağrur hayâlinde köpürüyor
isteğin tohumları: teslimiyet.

sabahın kuşkulu dili, susuşu hayatın
ve ağlayışı sevinçten içindeki hayvanın
kendi sesine: akışın müziği çatlatıyor
çiyleri, rahmin uykusunda fısıltı ânı
tenhâ kuytusunda öpüşlerin ceylânı.
sessiz olmasını biliyor otlar
söylüyor şarkısını çayırkuşu
renklerin cümbüşünde kelebekler.

célvàvivace: akşam dolu istekle, capcanlı.- -

(Kül 24, Mayıs/Haziran)

CAHİT KOYTAK (1949)

Ece Ayhan'ın Öldüğü Gün

13 Temmuz 2002

kralların ve ermişlerin öyküleri tükendi
karıncalar senden mi bahsedecekler şimdi
böcekler senden mi bahsedecekler
güzel sözlerin cinleri
otlar çalılar ve dikenler
senden mi bahsedecekler
sonunda oldu mu bu
zeytin ağacının gümüş yaprakları
sedir ağacının serin ve kederli mavisi
vadilerin dumanlı ikindileri
dikbaşlı suları küçük derelerin
ve ağırbaşlı çağıltıları daha büyük olanların
ve daha büyük ruhları daha büyük sevdalarla
daha büyük varlıkların
hep senden mi bahsedecekler şimdi
hem de bildiğimiz sesleri kullanmadan
rüzgârın dudağını dudaklarına bastırarak
rüzgârın göğsünü göğüslerine bastırarak
ve yaralarına bastırarak sonra
ardında bıraktığın siklonları alizeleri
belki biraz buruşuk belki biraz pasaklı
ama kenarı işlemeli sonsuz
ipek bir mendil gibi
çok katmanlı şiirini; senin

demek sonunda oldu bu
demek seni de çağırdılar

ama bilmelidir mezar kazıcıların
bilmelidir işlerinin seninle
kolay bitmeyeceğini

ve bilmelidir ebeler
kendi mezarına bıraktığın döllerle
kendine sakladığın sırlarla
belki karıncaların otların ağaçların
kalplerinden geçerek
belki bildiğimiz sesleri
sözleri kullanmadan
biz fani kâriler için her dem
her şiirinde yeniden
yeniden dünyaya geleceğini.

(Hece 68, Ağustos)

AZER YARAN (1949)

Taflan

Seni
bacamın ufkuna diktim.
seni
rüzgarın yoluna.

Sen
yeşilsin ve kabasın —
seni
yüreğimin kumuna diktim.

Seni
sevgilimin uğruna diktim.
onur
yarasız sürsün diye.

Seni
aşkın koynuna diktim
fırtınadan koru evin örtüsünü.

Seni
ölümün önüne diktim --
tanrısal rüzgardan tohumlanmış
sonsuz yeşil,

Seni --

tende mum sönmesin
aşıla bize
ölümsüzlüğü.

(Kum 1, Ocak)

SİNA AKYOL (1950)

Olmanın Halleri adlı yeni kitabı yayımlandı.

Tamirci

Kendimi asmak istiyordum, kırda!
Onca sevindiğim kırda... bilmediğim bir
ağacın dalına... epey de övgüler
düzdükten sonra..,
hay çocuk, işte sen bu dalda
sallan dur; başın göğe erdikte
teğet geçsin ayakların
toprağa.. ve böğrün
güzelce boşalsın, çığlığın
sesini duy, budur sevinç;
kısa pantolon giymek
kadar eski.. kadar lime
fotoğraflar da söyler;
ey çocuk.. ey kadim.. bilirsin,
gül kokmaz olur, sabahın reçeli
bundan ibarettir, fakat sen...
nasıl de dikensiz... gülden ibaret!

değilsin sanki... benden ibaret!

Ne gam! Yürür gideriz, kunduralarımız
tertemiz.. ve fayda sağlar gövdemiz
evin yorgun akşamına..
sineriz.

Orda değil, kırda asılsam..
onca sevindiğim kırda..
bilmediğim bir ağacın–
dalına..

epey de övgüler
düzdükten sonra...

Fakat çocuk, sen kurtul..
kanayan dizlerini
çabuk yıka, temiz tut.
tertemiz gelir, pembe deri..
zorlar kabuğu ve kendini
yepyeni kırlara atar, budur sevinç..
ben bilirim, ben yazdım, ben–
çabuk tamirci.

(Varlık 1135, Nisan)

NURİ DEMİRCİ (1950)

Yelek

sonunda dikildi yeleğim
arkası astarlık kumaş
önü balıksırtı, sıçan ölüsü

giyindim
ucu zincirli zamanı koydum cebine
kuruldum hayata
bir armağan oldum

görsün diye
önünden geçtim babamın
yolu sordum, bahane işte
çok eski bir resmine bakar gibi baktı bana
dudağında ağlamayı andıran bir gülümseme

dağılan bir sinemanın arka kapısındaydı
üç sarı yirmibeş kuruş
ve kesilmiş bir bilet vardı avcunda
çıplaktı
yeleğiyle yer ayırmıştı içerde bana

upuzun, tenha bir iskelede, yan yana
aradık birbirimizi
o parmaklarıyla oynadı
ben, onun dudaklarıyla içtim sigaramı

omzuma attığı elinden belli
yaşıt olacağız birkaç yıl sonra

(Akatalpa 31, Temmuz)

MEHMET MÜMTAZ TUZCU (1950)

Acuze

İster uzat buse aç – öder neyse ederi
Yollanan o yal mintan, tan kaçkını güderi

Pınarları kurumuş iki yaşlı sahtekâr
Issız biz damlarında güz yaşı döküyorlar
Tertemiz yürekleri sekiz bölmeli kireç
Tek üfleçte kilitli zap zap o öksüz mavi

En kavi korunakta somutsuz semirmez mi
Azaldıkça azıtıp kükremez mi gül kıza
Dişiyse takma dişi! bertik moru, porselen...
Rahim bu, cıdağ'delen! tez alınmış sürüngen

Kim kocasız kocar ki! burun sürttük o kadar
Kıstak ki kaç batnımız can çekiği uğrular
Tuz vardı engelimde kırk olçum liste başı
Tuz uzaktı hep benden, piç kandil hiç kırmızı

Sevenim soranım çok! tıkız iffet, kız ismet
Düşkün de ne? Nezaket! Orda uzaktan hısım
Et kızarmaz ki kızım! Deme! Ondan mı yasak
Çelik çektik çatıya! dibi natır soyacak

Gündüz sırçam güdüktü, geçmedi yüzüklerim
Terim çocukluğumdu. Damlamadı gençken de.
Dar keseye tepilmiş üç dokuz aklı kısa
Biz ayazı yazlandık, buz çekti kasıklarım

İşitmez kulakçıktan akmış karıncağ'zıma
Üşendim ateşlere! kavruk alın yarısı
Sekiz kireç kaç oda karkış karın içersi
Yaş kurutan yaşımda nemsiz emsiz elaltı

Miskin çilingir gelse tırkaz taksa menfeze
Atmığım, abus tazım! kafes sardın nefese
Seve seve bin eza bocaladın aşıma
Son suyumdan taşıma taşmasa kaydırayak

Dün serveti süründüm, gönörgüm şimdi toprak
Gam timsahı, kuz damak! İmsak taamı tuzsuz
"Zirvesin, kimesnen yok!" der ya şu aycıl Yunus
Çor morukta kor doruk bir gün kusur etmedi

Tuz giziydi göçtüğü, sorulmamış aç deri!

(Varlık 1137, Haziran)

COŞKUN YERLİ (1950)

Bekleyiş

Parmak uçları dokunuyor alnıma, yıldız gürlükleri.
İşte bak, alevleniyor aşk: Eski yeşil fenerler gibi
içim dışım ışıyor, hem yanıyor, hem sönüyorum;
acıya acı bastırıp, çaresiz, semender, bekliyorum.
Çağlar fışkırıyor etimden, çığlıklar, yoksul ömrüm.
Oda fırıl fırıl dönüyor, kefen beyazlıkları beliriyor
ansızın tenimde, bereliyor kem bakışlar yüzümü,
delice çarpıyor yüreğim, zemin göçüyor.

Ürperiyor aşk, hey! Sararıyor benzi, hû. Kopuyor.
Dolaşıyor duvarda pırıltıları bal renkli gözlerinin.
Son uykularım benim bunlar, onun da haberi var.
Tutkular, öpüşler çıldırıyor düşümde sabaha kadar;
soluksuz kalarak, boğularak fırlıyorum yerimden.
"Gel ey", diyorum özlemle. Oysa sevdiceğim hep
gelip gitmiş, hep yoklamış... Uyarmak için uyurları,
haykırıyor Melek: "Kalkın! Kara Kaygı geliyor."

(kitap-lık 52, Mart/ Nisan)

TAHİR ABACI (1951)

Bu yıl şiire yeniden dönüş yapan Abacı, *Sevdavi* adlı yeni kitabını yayımladı.

Pervazda

Pervazı kurcalama, hayta iklimin ürperişi camlarda
Kuytu ormanda, eğrelti otları hizasında körler tayfı
Altı yolun uğultusu, bitap ruhlar kümülüsü

Unutulmaz bir ikiliydiniz diyor bir ses
Ama kimdin, hangi şamdandan düşmüştün, bilmiyorum

Süzülüşün zor estetiğinde cima hızı
Öyle elden gittim ki, yanarım yanışına nafile ikindilerin

Gülün bu ağrısında gece de yarım yamalak
Kaç kere fırladım, adım sesleri uzaklaştı kehribar gözlü sansarın

Bir diyorum resiflere döneyim, gitar teline kesik vuruşa
Bir diyorum sise batmış aksak teknede kalayım, mavi şecerede

Bu tilki tuzakları, bu ürperen makilik, bu mekanizmalar...

Pervazı kurcalama, o yürek silgisi düşen cephem

(Defter 45, Kış)

GÜLTEKİN EMRE (1951)

Payıma Düşen

Kör bir gemi geçip gitti can ala ala genç olanı
Yarıldı dalgasız dalgaların gümüş kolyeli bağrı
Sevincini nerede boşalttığını bilmeyen aptal bir
Uçurtma takıldı bu aysız geceye kekeme şu
Rüzgâr gibi, sağır bir adres beni defterden siler

Adına bir ad daha ekleyip bir düğün resmi
Davetli bir misafir gibi çıkagelir ütüsü
Bozulmamış mor bir buluzu göstere göstere
Ayaklarım suya erdi, gemidekiler el salladı
Ben nerdeydim görmedim kendimi

Tasasız yeldeğirmeniyle arkadaş oldum sonra
Yolumu sordum suskun, suratsız akşamlara
Yalan yalnızlıklara anlattım göç haritasını
Peki mutluluk nedir, diye saldırdım sokaklara
Taş gibi acılar can yoldaşı oldu beni bana bana

Yanık, yatık, karışık, saçlarına kır düşmüş ömrüm
Bir düşmüş benim de bu hayattan payıma düşen

(kitap-lık 53, Mayıs/Haziran)

ENİS BATUR (1952)

Batur ellinci doğum yılını *Papirüs, Mürekkep, Tüy* adlı seçmeler kitabıyla karşıladı.

Jean Dubuffet İçin Beş Şiir

Ferit Edgü'ye

I

Sizi gördüm, el işi, düş izi, içim
boşluk kaplıymış, onu tamamladım.

Bir uçurtma çizin bana Jan, havaya
bir rüzgâr rengi katın, elimin ucundan

başka bir hayat seçin bana gökyüzünde,
sizi gördüm, neymiş eksiğim tam anladım.

II

Kış bahçenizde oturdum, bir zaman
bekledim benden bir zaman geçsin,

Yaz salonunuza düştü yolum, bir başka
mevsimdi aldırmadan size açıldım,

Jan benim için şimdi bir güz patikası
açın: Oradan ayaklarım yön seçsin.

III

Söyleyin Jan, nereden buldunuz yüzümü
onca yüz arasından, zamanı ve mekânı

aşan bu gize ışık tutun: Sakalım kıvılcım
dolmuş, ifademi alevler almış uzağa

yazmış, gözlerim birer pusu, alnım
kendi harflerinden şimdiden yorgun,

bilmiyorum hangi yaylaya sürgün çıkmış
tinim: Bilemedim gelmek bilmez ânı.

IV
Bir dağdı aradığım, ayak basılmamış,
iki dağın arasında sessiz saklı kalmış,

bana burada bir köy kurun lütfen Jan,
hourloupe'lara komşu, sizin kapısını

açtığınız bir kulübede sürsün hayatım,
sizin elinizden bir duman tütsün bacası,

yalnız eşimi bağışlayın bana, bir de kedi
köpek keçi verin, gerisi size kalmış.

V
Bu sümesten geğerlen kaskı yaçar
tevlâ Jan, pesa veksil mayanor?

Farak ançı geğerlen bilga tener,
mayarız berbi tıtsın peçer vem:

Taranki lemi tervin, balabi bor tüs,
kerindirt oka cans pirçe kayanor.

2001

(Varlık 1134, Mart)

ABDÜLKADİR BUDAK (1952)

Yeni Kitabı *Ev Zamanı* yayımlandı.

Mermer Öğütmek

Sözcüklere can ver Tanrım! Bak işine karıştım

Çöple selamı kestim, altın tozuyla
İkindi lambasıyım, ne ışıtırsam
Şiir: Leoparın derisinde kuş resmi
Olarak duruyor, artık yazmasam

Deri değiştirme tarihi geçmiş bir yılan
Yazarken dikkatimi çekiyor hep nedense
Benden önce nasıl düşer ayışığı kuyuya?
Hem mermer hem değirmen olunan yerde

İnsan ölümden önce aşka yenilir
Yenilir şair dediğin yazdıklarına
Kul olmayı reddeder, Tanrılığa soyunur
Sözcüklerden oluşan çöplüğün ortasında

Bardakta mavisini yitiren deniz suyu
Halinde içiyorum tuzlu kendimi
İrkildim! İrkilirim yazmadığım zamanlar
Kuş dediğin leoparın kendisi

Ah! Kendimden çıkan sonuç olarak
Şiir, insan ruhunun çölüne yağmur
Üslubuyla konuşmaktır diyorum
Bir şiire başlıyorum ve yağmur

Dizeler halinde çiseliyorum

(Kum 5, Mayıs)

ERGİN YILDIZOĞLU (1952)

Noktürn*

Aynan olmak isterdim
sen hep bana bakasın diye
ve bedenini yıkayan su...

–Üç bin yıllık bir papirusun üzerindeki bir şiirden–

Sen öyle salınarak akarken papirüslerin arasından
Siyah omuzlarında ayın ipek saçları.
Keops ve Kefren
Zamanın köpüklerinde yalnızca iki kabarcıktılar
Krallar vadisiyse artık yalnızca soluk bir anı.

Kederli rüzgârların, içimdeki
Gamlı makamı ol, kendini sonsuza dek tekrarlayan
Kalıcı olmayan şeyler gibi değil, örneğin çiçeklerin neşesi
Ellerinde kösnül bir mehtabın.

Beni al, eksiğimi kabul et güçlü yalnızlığında
Güneşsiz yamaçların ve gri suların.
Gel derin uçurumlarda yankılanan sesi birlikte dinleyelim.

Bırak tanrılar bundan sonra hep
Şefkatle ansın adımızı
Ve Osiris'in karanlık çiçekleri bizi beklesin.

(Edebiyat ve Eleştiri 63, Eylül/Ekim)

* Ezra Pound, Jules Lafourge, T. Gautier ve Tristan Corbiere gibi şairlerin şiirlerini alır, bozar parçalar ve kendi duyarlılığı içinde yeniden kurardı. Hatta aynı temayla yeniden yazardı. Ben de Ezra Pound'un "Dwria" başlıklı şiirinden üç satır ve fragmanlar alıp, bunları kendi anlamlarının dışında bir başka şiirin harcı için kullandım. (E.Y.)

OYA UYSAL (1952)

Uçuruma Düşen Nehir adlı yeni kitabı yayımlandı.

Gece ve Şehir

Son sözler söylenmeden, vedasız dönüyorlar kapılardan
kendi masalında kahraman olamamış birileri,
nasıl bölüşür ki geçmişi örten gecemi.

Ve artık her gecenin sonunda
-beklenmedik bir şeyleri beklemekten vazgeçip-
hayatımı baştan başa dolaşan yorgun şehre açıyorum
penceremi.

Günaydın ruhumun kusursuz benzeri, gün
günden içine dönen şehrim. İçini acıtan sessiz bakışlarını sevdim senin,
solgun yüzündeki eksik gülüşü...
Günaydın anlamını aradığım hayat, gölgeli
bahçe, üşüyen çıplak ağaç. Günaydın için için sevdiğim sevgili, çocuk
yağmur, yokuşun peşinden koşan rüzgâr...

Şehrin kalbinden uzak, kederli bir sokak kadar yalnız,
son sözler söylenmeden, vedasız dönüyorlar kapılardan
-Hadi bir iyilik yap da kendine ve şehre, gece çık,
diyor içimdeki öteki
-seyret, şehrin gözlerinde suretini.

Teşvikiye / 2 aralık 2001

(Varlık, 1134, Mart)

METİN CENGİZ (1953)

Aşk İlahileri XIII

gelecek ne geçmiş ne ya şimdi
yer ile gök arasında
gövdelerin vurduğu zincir mi birbirine

gecenin nabzı atıyor bedeninde
ırmakların karanlık uğultusu
hangi yola koyulsam
tenindeki rüzgâr tutkulu
bir efsane yolcusu gibi

uğrağım bahar açmış görgülü ovan
yazgımı orada okuyorum sanki
ve düşsel bir akıntıdayız... boşluk
zamanın çiçeklendiği cennet bahçesi
çimenler üstünde güneşin yüzü
göğüs uçlarının sabah gülüşü

ovalar, vadiler ve dağlar
ve yıldızlar tarlasını andıran sırtın
biri bal biri şarap akan bacağın
işte yüreğimde kopan ölüm fırtınası
hadi bırak bahar açmış su içeyim ovandan
dinleneyim serinleneyim: söze açın duası bu

(Islık 10, Ocak/Şubat)

TUĞRUL TANYOL (1953)

Vazolar Şiiri
Bu kalın bir vazo, yıllar
incecik belini yok etmiş
olabilir mi?

Ucundan uzayan
ayçiçeği olacak değil ya
kıpkırmızı karanfil
kimsenin sevmediği

Çingene bakışlım benim!
al basmanı ne çabuk unuttun

Bu kırık bir vazo, bir elin
bir zamanlar havaya kaldırdığı
içinden günışığı yansırdı
o gözü orada unutmuşum ben

Bu kıvrımlı bir vazo, dansın
ve müziğin ritmiyle yer değiştiren
göğsü örten o hızlı saten
duygusuyla ayakların değişi birbirine

Bu ejderha duruşlu bir vazo, içinden
T'ao'nun gülüşünü geçiren
ona ancak bambular yakışırdı
Li Po'nun dönerken getirdiği
arayıp da bulamadığı hocasının evinden

Bu sarhoş bakışlı bir vazo
yeşimden hem de değil
Pound'un Cathay'ı kadar uzak
ama bir o kadar da yakın

Bu karanlık bir vazo
içinde unutulmuş çiçeklerin ağır kokusu
Bu ızdırap dolu bir vazo
evin boşluğunu yansıtan
tül çiçekleriyle örtülü

Bu yağmurla dolu bir vazo
bir ucundan bakıldığında
yüzünde kırılmış kederi görürsünüz

(kitap-lık 51, Ocak/Şubat)

ALİ CENGİZKAN (1954)

Aşk Dersleri

"Aşkın ilk görevi, onu bir hak haline getirmemektir./
Aşk, Platon'un dediği gibi, sadece sahip olmamaktan sahip olmaya giden yolda değil,
sahip olmaktan sahip olmamaya giden yoldadır.
Aşkın hem cazip hem de tehlikeli olmasının nedeni budur."

Georg Simmel, *Öncesizliğin ve Sonrasızlığın Işığında Arı Resimleri*
(felsefi minyatürler), Dost Yayınları, Ankara, 2000. s. 103-105

Bahçıvana matematik dersleri vermeli, elma ağacı
Kaç ton elma taşıyabilir, ve her dala düşen basıncı
Ne kadar santimetre karelik kesit karşılayabilir?

Aşığa müzik dersleri, çünkü kaç gün ne kadar naz
Nasıl çekilebilir ve taze ve kuru gülleri koruyacak
Bir küp hangi besteci tarafından bestelenebilir?

Saksıcıya görme dersleri, çünkü yorulmuş olan
Parmaklarını en iyi göz, en iyi bakış, en iyi ölçü,
Oran, ölçek ve öykü çeşitlerinden başka ne dinlendirebilir?

Dantelacı kaç metre arkamızdan geliyor, ördüğü ile
Ölçerek, mesafe koyarak, tiftikleyerek zaman kavramını,
Bence saatçinin yanında ayarcı olarak çalışmalı.

Dergi yönetmenini kıra salmalı, çünkü kokuşmuş dosyalarda
Ölü uyaklar çoktur; derisini yüzmeden lahananın
Bacağından tutup bir güzel üfleyip, ölçüsünü kaçırmalı.

Şaire aşk dersleri, çünkü zihni göğüs kafesi gibi açan aşk
Başka derslere de saldırabilir ve bu denli ağır derslerle
Yüklü bir yaşam kılavuzunu, başka kim hazırlayabilir?

Ankara; 6 Ağustos - 20 Ekim 2000

(Kum 9, Eylül)

VEYSEL ÇOLAK (1954)

Eski

1.
Her akşam gelişen bir ayrılık buluyorum evimde
duvarlara gizleniyor o, ruj lekelerine,
onun aklı bir şelalede, hep bir martıyla birlikte,
üstelik güz düşkünü, kanı küstürme telaşında.
içimiz yer değiştirirdi çoğu kez, ne kadar
dürüsttü ikimizin de elleri titrerken.

Şimdi ince bir anıya yaslayıp başımı
sökülüyorum senden. Artık bir bıçağın ucu
ağzımla beslediğim aşk. Yüzünde akıp duran irkiliş
bana ne kadar kül, ne kadar duman.

2.
Senin aradığın bir yemindi daha çok
bir yalnızlıktı yonttuğun.

Darıltan bir şafaktasın ağzındaki güneşle
acı acıya damlıyordur, yürek yüreğe. Elveda,
elvedalara... Kalbinin yarısı yaz
yarısı kar altında.

Uygunsuzluğun tam sırası. Yüz yüze sevişmenin
kocaman bir boşlukta. Ölüler söylesin;
insan, akşama kadar cellat, sabaha kadar kurban.

(Dize 85/E 44, Kasım)

HÜSEYİN FERHAD (1954)

Şimdi Kalkıp Ona Gitsem

Ne kumdan kale'm var
ne bir 'halkalı kölem'
sağır sultan bile duyar
tek kare laf etsem

Nâzım kadar, belki daha fazla
içerde kim olsa yatar,
bencileyin bir kurşunkalem
ucunu hep uçurumlara yontar

Bilmem nasıl anlatılır
kurumuş kan lekeleri,
dağılan Bişa'ya, Hadur Şuayb'a
yaralı asker iniltileri

Külleri hâlâ sıcak
ayak izleri taze,
nefes almadan sürdüler demek atlarını
Hicaz üzerinden Tebük'e

Düşündükte dünya ahvalini
'mazi' sineme batar,
taflana erguvana da bürünsem
yıldızlar Sina'ya akar

Taif'te duydumdu dün
Nâsır'ın öldürüldüğünü,
sevdimdi ilk gördüğümde daha
Cemâl'inden ötürü

Zerre kadar haset etmedim
yazdığı için Attila Jozsef'e,
intiharın en güzel sagusunu
benden yetmiş yıl önce

Ne kumdan kale'm var
ne fildişi kulem,
yalnızlığım daha da artar
şimdi kalkıp ona gitsem

Bitlis tütünü içer hâlâ
eteğine döker külünü,
görmedim Agra'da temaşada bile
bir kez olsun güldüğünü

Kimin nefesiyle üflesem
fecrin isli lambasına,
iki misli Arabistan eder
Kalbimin yırtıkları yamansa

(Edebiyat ve Eleştiri 60, Mart/Nisan)

HİLMİ HAŞAL (1954)

Yeni Kitabı *Yanık Söz* yayımlandı.

Altyazılı Divan

PANİK ESKİZ*

"Günde 24 saat ölüyorum" Gülseren Çelik
"Buruşuk bir mendil gibiyim" Serap Atınç
Radikal gazetesi, 24 Nisan 2002, Çarşamba.

İnsan tek başınadır ezelden; çalıda diken (hayat)
dikende çiçek, ama sonra; karışınca pıtrak içine
başkalarını tanıdığını, sevdiğini sanınca; hele ki
birisiyle yuvalanıp 'in'lenince, hazda (yanılgı işte)
rint, naçar varlığına umudu aşılayınca (hoş umut)
ruhu ruhuna sığınmıştır, teri terine ilaç –öyle sanır–
bazı kişilerle de kalabalığını kurar; bozar-kurar

mayınlamıştır halbuki yarın hakkını (yenilgi işte)
tabutuna girinceye dek bağlandığı (baht olasılığı)
sağaltım sürüncemesine, rastlantı çiçeği –güya–
ona açar, hep ona; "buruşuk bir mendil" yazgısı
ve "yirmi dört saat ölüm" bırakan bun bulutları
altında insan, tek başınadır ötesi birkaç eski harf
–ezberlenmiş– birkaç küflü tını, gelgit ritüeli, acı
gayya; amansız gerçek, imansız boşluk valsi (araf)
anılar, yaşıyor olmanın alaca özeti; karalanmıştır
tek kalmışlığın göğü; gelinmiş bir kez nasılsa (boş)
kaç mevsimse katlanılacak, çünkü sonrası yakındır
her daim gitmeye eskiz; salt eski iz: (taşa) gidilecek.

(Yom Sanat 8, Eylül/Ekim)

* kaçınılmaz kaza sonucudur başlangıç; tohum gerçeği. kesin olan şu ki (her şey) parantezin içinde, istiridyedeki inci gibi. şimdi, sadece parantezdekileri okusa o bile yeter, kişioğluna, yeter uyanmaya 'iyi huylu' anlamsızlığın terinden, göğe bakmaya...

OSMAN SERHAT ERKEKLİ (1955)

Gitmemiştin ki adlı yeni kitabı yayımlandı.

Ölümlülerin Yakınması

Dedemin limon çekirdeğinden büyüttüğü
turunç
Bir kez meyve verdi ve sustu
Belki sevginin kedisi sürtünmemiştir bir kez
olsun bile gövdesine
Tırmalamamıştır onu hiçbir kadın bilemek
için pençelerini
Bir yaşında aşılamak gerekirmiş
Limon, portakal, mandalina... Geçti artık,
heyhat!
Bu lânetli adam ayağa kalkamaz!

Olma'yı istedim, istedik birkaç arkadaş daha
O altın elma'yı istedik
Kıyıda, boynuna bir kolye gibi dizmiş su
damlalarını
Bir deniz kızı bekledik
Bizi ölümsüzlük adasına götürecek
Her güzel yalanın adasına götürecek
Beklemek bir mutluluktu kuşkusuz

Gölge bizi unuttu
Biz karanlığız artık
Ama gölge
Aydınlığımızı da unutmuştu yaşarken
Söylenmiş bir söz ama seviyorum:
Her insan ölüm karşısında yalnızdır.
Biz zaten yalnız değil miydik yaşarken.

(Ay 23, Kasım)

FERGUN ÖZELLİ (1955)

Kırık Göktaşı

asla kazanmamış ki kule
asla kazanmamış ki mağara
aslım, daralıyor, aslıyla başkalığa

döşeklerde kan yok –*şükürler olsun*–
kopya çocuklar koşuyor bahçelerde
geleneksel gerdeği bozmuş kızla dul
dil izleri büyüyor tüysüz gövdelerde

can damarı yırtılmış totemlerin
dikelmiyor kıkırdak ağaçları
sürtünüp emdikçe birbirini 'v'ler
kısık omuzlar giyiniyor yeryüzü

dondurulmuş bilinçler uzaklarda
su arıyor boşluklara giden gemiler
denizleri kuruyan ahtapot kanat takmış
koyunlar, kurt avlıyor bozkırlarda

ne acayip orman bu, ağaçsız
çakmak diliyle yanan gece taşı aç
piramitten yükselen tuz kokusu,
hortuma sarılan buğday kayıp!

zamanıdır kapı ardı ırz nöbetinin
yeni ilâhlar inmiş yakıcı bulutlara
metalini kavrayan et sevinçli
kasgiysiyle çoğalıyor cinnetdeniz

yelkenler zifîri şarkılarla şişmiş
tırnaklarını okşuyor insan müsveddesi
hâlâ kör, hâlâ sağır, hâlâ unutkan
öldürecek toprak arıyor kırık göktaşında

(Akatalpa 35, Kasım)

YUSUF ALPER (1956)

Kayıp

Sonsuz bir yalanı büyütüyor
Süslüyor yeni bir yalanı sunmak için
Gidiyor geliyor gidiyor
Yağmurlu bir akşamın toprak kokusuyla
Dağlar ardına kayan bir kırmızı portakalla

Yeni bir hayata başlayan gece
Şiirimin anası, benim en güzel annem
Hüzünler emzirir her dem

Bitmez bir yolculuktur
Güzel hüzün kardeş hüzün
Artık ayrılmaz parçası yeryüzünün

On yaşında çocukların omzunda tüfeklerle
Derin uykularda vurulduğu
Düşleriyle birlikte

Gece annenin durmasız emzirdiği
Benim kana kana içtiğim
Hüzün en büyük silah şimdi
Hüznünüzden başka kaybedeceğiniz yok şimdi

(Agora 26, Temmuz/Ağustos)

ADNAN AZAR (1956)

Eski Gölge

1.
böyle şeyler hatırlıyorum tuhaf
kendini sürdürmüş bir mevsimin
dipte duruş gerekçesizliği gibi

ürkek bir gölgenin duvarlar arasında
ve altında yakıcı bir sağanağın
kaybolmayışkaybolmayışı gibi

hatırlıyorum kaça kadar sayıldı
hangi "rakkamlar" kime gerekli

2.
seni anlatamazdım, atlayamazdım da
utangaç gölgem, bahanem, zoraki bağımsızlığım
adım hep yakıştıyakışacak sana

(Defter 45, Kış)

SALİH BOLAT (1956)

Açılmış Kanat adlı dosyasıyla bu yıl ilk kez verilen Ahmed Arif Şiir Ödülü'nü Şükrü Erbaş ile paylaştı.

Bölünmüş Sessizlik

geldiğimde güneş orda duruyordu
incir ağacı da duruyordu
pencereye bırakılmış bir bardak suyun yalnızlığı
biçilmiş çimenlerin şaşkınlığı
toplanmış çamaşırların ipteki nemi
boşluk, orda duruyordu.

kimse yoktu.
toprağın köklerindeki neyin çabasıydı?
boşuna aradım yazın giderken söylediği sözü
sıcak dallarda kurumuş böcek kabuklarında
gecenin derisinin altında ilerleyen zamanda
bozkırda, tuzla yıkanmış kayaların soluğunda
yağmurla boğulan çanların son şarkılarında
aşağıda, keskin eğiminde boşalmış evin.

böylece bekledim o bölünmüş sessizlikte
akşamüstü geri dönen karanlık kuşlarla
yatağında başka bir ışığı taşıyan nehirle
güvercinlere yem veren adamın tanrısal duruşuyla
ekmekle bıçak arasındaki kapanmış yolla
sonbaharı kanatan uykusuzlukla.

gidilmemiş yönlerin deltalarında
masalların gerilmiş yayında
geç olmadan söylemeliyim ilk gördüğümü:
geldiğimde güneş orda duruyordu.

(E 37, Nisan)

HAYDAR ERGÜLEN (1956)

"Eski Ankara Şiirleri"

Bayan Asyatik

eşyanın kalbindeki telaşı duydum
salonda unutulmuş dilsiz bir konuk gibi
artık değiştir dedim mazinin iklimini
yaz köşesi, sandalye, sehpa, ortada çiçeklerim
ah güzellerim benim şöyle alayım sizi
sandalyelerin omzuna birer sivas heybesi
kitaplığın üstüne nazar boncuğu koydum

nasıl sinirime dokundu duvardaki afişte
ufak ufak ağlayan çocuğun mavi gözleri
şart olsun boğaz köprüsüyle değiştiririm seni
bereket sular gibi akar gider de öfkem
sildim veledin sahiden nemlenen gözlerini
kermeste yorulmuş gibi huzura erdim
bir bir elden geçirdim sevdim gümüşlerimi
altın mı o budala bir takıdır şekerim
hem rengi de asyatik gerikalmış biraz çiğ

başucu kitaplarımı değiştirdim ağladım
ağladıkça acıktım önce bir bira açtım
saçlarımı taradım biraz da makyaj yaptım
ah sevdiğim erkeklere can veren köpük
kahvenin yanında bir de cigara yaktım
elimde çağdaş kadınlar için bir dergi
kendimle başbaşayken tam darbe oluyor sandım
kımıldadı duvarda babamın hitler bıyıklı resmi
bir ses sanki stalin gürledi: "kız mendebur
söndür o cigarayı, bırak okuduğun mereti
cansız bir suret olsam da ben ruhum hayatta
daha yedi kuşak ceddinize yeter bu hatıra"

duydum baba yadigarı kılıcın terlediğini
haramzadeler gibi çok utandım ve sustum
kızdım kendime, üzüldüm, kahroldum
ben iffetli kızı babamın, ben ceddimin timsali
nasıl unuttum, nasıl unuttum, nasıl
koruyan ve kollayan pederşahi geçmişimi

ankara, mart 1981

(Kum 4, Nisan)

HÜSEYİN HAYDAR (1956)

Gidin Gidin Söyleyin

Gidin gidin söyleyin, Cenin'i geceye anlatın.
Gözlerinizde kaldığı kadarını, anlatın,
Yeter, ağlamak için.
Gidin gidin söyleyin, Cenin'i yıldıza anlatın,
Anlatın sağır kardeşe, kör akrabaya.
Cehennemden daha yakıcı ne varsa.
Hepsi vardı burada.
Gidin anlatın, çölün şahinine, gölün sunasına.
Kulağınızın taşıdığı kadarını, anlatın.
Yeter, sararmak için.
Gidin gidin söyleyin, Cenin'i ormana anlatın.
Sırtlanın ruhundan daha vahşi ne varsa,
Hepsi vardı burada.
Gidin anlatın, çakalın ulumasına, yılanın ağusuna.
Gömlek cebinizin aldığı kadarını, anlatın.
Yeter, üşümek için.
Gidin gidin söyleyin, Cenin'i okyanusa anlatın.
Yurtsuz kalmaktan daha ağır ne varsa,
Hepsi vardı burada.
Cenin taşının yazgısını anlatın, Sodom'un kayasına.
Avucunuzun aldığı kadarını, anlatın,
Yeter, ürpermek için.
Gidin gidin söyleyin, Cenin'i yağmura anlatın.
Firavundan daha zalim kim varsa,
Hepsi vardı burada.

Leylâ'nın başına saçtığı toprağı anlatın, Pompei'nin külüne.
Anlatın, sevgilinin teni karışmış avludaki gömütü.
Göz çukurunuzun aldığı kadarını, anlatın,
Yeter, titremek için.
Gidin gidin söyleyin, Cenin'i cellata anlatın.
Ölümden daha fazla ne varsa,
Hepsi vardı burada...
Kırılan kapının çığlığını, anlatın, huzurlu kapıya.
Aklınızın aldığı kadarını, anlatın,
Yeter, çıldırmak için...

(E 39, Haziran)

MAHMUT TEMİZYÜREK (1956)

Atları Seversin Demek

atları seversin demek

anması bile sevinç atları

gökten ineni, sudan çıkanı
göğe ağanı, suya döneni

burak'ı, düldül'ü, bozat'ı
melezi, safkanı

seversin demek
doru, demirkır, al
üstü çukur bal gözde
o derin şehlayı
deli bakış, gülen ayva
sakarı, sekiliyi, yılkıyı
kişneyişi hele!
o dudak gökte kahkaha
hızır'ın döküp şarabı sütgölü'ne,
yakaladığı zil sarhoşlukta

o tay kalmış ruhları

seversin demek
ucu çiy çiy ıslak burun
tok nefes, diri sıcak, nemli döş
süt köpük, eflatun dil, arı diş
yokuşta uzayan
inişte kazalan o boyun
çiftleşirken şuh eda
ince belde yayla gönül sırt

benim seni dinleyişim
gibi o baş sallayış

ağızda köpük uçup giderken
kuyruğundan okunur
yelenin rüzgârla konuştuğu

ova ruh, yakın temas, uzak yolcu

tek toynaklı kozmik kader
o büyük çarkın burktuğu dirim

yüzü kahırsız keder

dört ayağın buluştuğu o dört nal
az önce kalbimden geçip
giden tufan

ağlatır mı seni de
bir kırat, bir de rozinant

sanki sen gördün
yeryüzünü gezen atlı'yı

(Kum 1, Ocak)

LÂLE MÜLDÜR (1956)

Toplu Şiirleri (1988-1998) Anemon yayımlandı.

Portre Şiirler

Bu şiirler bir tür resim tekniğiyle yazılmıştır. Herhangi birisine ilk önce bir poz almasını söylüyorum sonra anında otomatik olarak o kişinin şiirini yazıyorum. Poz şiiri belirliyor. Resmin şiirini yazıyorum ama canlı, kıpırdayan bir resim.

"Dix Heures Moins Cinque"

İlhan Berk'e

Nesnelere dokunurdu usulca, heyecanlı ve bezgin
bir Korintoslu gibi kayarca
'Elimin gittiği yere dek' dedi
ve çekildi yavaşça
Portakallarla, domateslerle sevişti
uzunca bir zaman
Sonra kaydı gitti gizlice kalbinin
derinliklerinde
Şeftali tenli kızlara
Estetikti bir adı ve nü'lerini
nedense kolsuz yaptı
Benim de kalbim kayar onun için
bezgin, karanlık, kadim bir kraliçe gibi
Resmimizi çeksinler yanyana
Venedikli Agrippina ve Sultan Murat gibi
Ya da İsis ve Osiris
Ah ben İsis olsam, onun parçalarını toplasam

Ah ben İsis olsam, onun parçalarını toplasam

Ben artık şiire esir alınmış

Agrippina olmasam

O bu kadar estetiğe tutsak olmasa

Resmimizi çekseler yanyana

Marangoz ve karısı gibi

Ve şeftaliler LSD maskesi gibi PATLASA!

9 Şubat 2001

Not: İzzet Yasar'ın katkılarına teşekkürlerimle.

(kitap-lık 54, Temmuz/Ağustos)

İLYAS TUNÇ (1956)

Kambur Sözler

çan çürüsün...
çirkin bir kanguru gibi zıplaya zıplaya tutunduğum
çan çürüsün

en tanrılar, zangoçlar!
kutsal kuşları kulelerin!
kötü huylu bir uru iyileştirmek içindi her şey
çan çürüsün...

kötü huylu ur ve ayna!
baksam irkilirim, bakmasam
o lanetli kahkaha!
güller size kalsın
şal olun utancıma

uğursuz yaratık!
kekeme *kambur!*
oynak ve dolgun kalçalarımın ateşiyle kaynayan
kabalığına sokul ve fısılda:

şaoalhoıuunu baaoanooaua aaouauatt!

işte süzülüyor şal!
ondan bir torba çıkar beni içine bırak
gidelim: böyle herkesin olmak
buralarda... ah *Esmeralda!*

sırtımı sıvazlayan el
ruhuma saplanan balta

(Kül 24, Mayıs/Haziran)

MUZAFFER KALE (1957)

Günebakan

Bu imza burda geçer mi bilmiyorum,
bende her şeyden az kalmış.

Unutkanlıktan geliyorum eksik bir alışkanlıktan,
neyim varsa getirdim. Kar yolculukları
savruluyor aklımda. Sığırcık sürüleri
duvarın üstünden geçiyor.
Su Halkı Köprüsü'nde gökyüzüne bakıyoruz.

Şimşek sözcüğünü asla söylemeyeceğim.

Buraya gelir gelmez
derli toplu günlerinizi buldum,
yukardan tanıdık geliyordu bu mavi.
Dokunduğum kentin çınlaması oldum.
Bir kadını sevdim gerçekleşti.

Bazı şeylere ben yetişemedim herhalde,
yalnızca anne kenarları kalmıştı rüzgârda,
çalışan bir kalbin sesini duydum.

Sanırım ben yetişemedim bazı şeylere,
örneğin ses durmuyor, gecenin gözleri var
herkesin üstünde, görünüyor işten atılan
adamın evinin içi. Saçlarını ortadan
ayırmaz oluyor kadın. İkinci yarıda
okulu bırakıyor çocuk,
kokulu silgi pencerenin önünde duruyor.

Akşama az kalıyorum.

Ben bu kentin mayısını çok duydum,
uzaklardaki herkes bilir bilmesine de
müzik kenarları gibidir bu,
duyarsın aklın orda kalır.

Yer değiştirme hali bendeki, bağışlayın
çok iyi bir şey olmasa da bağışlamak.

Bakın, bu benden değil,
bir sayfa çevrilir gibi oldu, duymadınız.

Sizde nasıl denilir tam bilmiyorum:
Sabahları gün daha uzun oluyor,
orda bir tapınağın iplikleri var.

(Defter 45, Kış)

YUNUS KORAY (1957)

Höyük

bir yığıntı gibi duruyor anının üşüdüğü
yük yük üstüne yüklüğe tıkıştırılmış an-
lar-, kar'a en çok çocukluğun yığıldığı
küp küp üstüne sirkeye kesmiş zaman!

dilimine doğru genişletir yüzünü su, göğe
uzun çamurlu maviliğe akıtır ağusunu
uçurum ağaçlarıyla dalgalanır yer ve gök
kilitli ağız höykürür sası, abanoz sagusunu!

sanki açılmayacakmış ilk kabuğu ağaçların
hiç yeraltına inmeyen bunca göz, onca dergi
ışıktan, kâğıttan, yazıdan şairlerin soluğu
nasıl olur bütün tünler günlerin acıyla açıldığı!

sözcük sürüleriyle bun'a bulanmış can sıkıntısı
ayaz üstüne ayaza yattığınız yazlara sorun
açılınca höyük, fışkırır karakamu elleriniz
kapkara iskeletin üzerinde parlar bun üstüne bun!

zor din içeriye dağılır burçlarından kalenin
ağır güneşini yedirir obur hayvanlarına
kanar ülke, kanar nehirler zehirli yılandan
bir bağımsızlık şarkısı gibi söylenir patika!

(Islık 11, Mayıs/Haziran)

ADNAN ÖZER (1957)

Yol Şarkıları III

Geçiyor Balkan günlerim
bir elmanın nazik soyuluşunda.
Kalp de yaradır, diyor ayazda türküm,
kanıyor her yola koyuluşumda.
Ölümün dişlediği bir meyvaymış geçmiş özlemi,
çocukluğun çürüyüp yapışması deriye.
Ah, o kar fısıltılı bahçeler
dedemi, amcamı, hele de babamı
çağırırlar mı geriye...

Trakya, nasıl ayrıldım senden
sıvalı kerpiç bacalardan duman tüterken.
Nasıl da camlarda kaldı süzgün gözlerin, akraba hayat.
Dur durak yok, bir daha siliyor evimi her seyahat.
Evsizin evini özlerim şimdi, eşikte gölgesiyle.
Ah o inatçı, gürlek meşeler
kökümü, omcamı, hele de ilk sevdamı
tutarlar mı biteviye...

Balkan içleri, bodur, kavi meşeler;
kuru bir öksürük içimde keder.
Bir karaduygundum ya, vereme kardım sonunda.
Canımın içini özlerim şimdi, üşüyen nefesiyle;
İstanbul dönmesem sana,
dönmesem çirkin ekmek kavgasına,
annemi aldın, süründürüp hastane kapılarında,
bir karım vardı, dağ arpası saçlı, onu da aldın.
Dökülür şimdi ıslığım, ayazın ırmağına.
Ah, Trakya, kumru cumalar, üveyik cumartesiler ülkesi,
cesedim dönecek elbet sana, göçmenliğe hatıra...

(Gösteri 234, Ocak)

YÜCELAY SAL (1957)

Bana Bandana

Dünyayı titreterek yürüyüp geçen deli
Manhattan'daki o gökdelen senin değildi
nasıl askerken bastığın yer yurdun olmadıysa

Hazreti İdris'in kırk arşından biçtiği gömlek
dar geldi sana

Ben bir kıvılcım çaksın için ovarken bileğini
bir sığırcık sürüsü müydü
beni ürküterek göğsünden havalanan

Harran'ın ne uçsuz bucaksız hoyratı senindi
ne de kavrulup yolunu unutan bozkırı

Kafandan yansıyan parlaklık
beyninin kıvrımlarından sızan ışıktandı
ve sakalından süzülen aydınlık
asil bir serinlikti yüzünü süsleyen

On beşini doldurmamış büyükleri de severdin de
yüzünden çok gün almış çocuklardı asıl arkadaşların

Arkadaşların dedim de harbiden herkes arkadaşındı
ve fakat Geronimo Musta ve ben "en" dik

En deyince martılar pışpışladı ben anımsadım
en sevdiğin yazar "lâ edri"ydi

Yolculuklar şaşkınlıklar serper aklın avuçlarına
China'nın çeşmesi miydi ilk su içtiğin

Acil'en Mavi bir Kalyon'a bindin ve
Punta'da kaçtın gemiden
tıpkı askerden kaçtığın gibi
kaçarken hayatın üstüne bastın
kendi rengini çaldın ve dünyadan bir renk eksildi
bunu bir kısa ve uzun ve kısa ve uzuyor saçlı bir çocuk
cami avlusunda bağırarak söyledi
Kaos'ta asılı resmin şimdi

Centimetre'yle yürürken gördük seni ve km'lerce yol aldın
ama her molada ısrarla "Soldier of Fortune"le soluklandın

Kentin kendini iyice içine yumduğu kimsesiz zamanlarda
ısırgan köpeklerin azgın "hav"ları
vız geldi velospitinin tekerlerine
pedallar yeni açmış çimenlerdi

Üstünde yürümüştün ama biliyorsun
okyanus da senin değildi
okuyup altından geçtiğin kitaplar da

Çüküden aşşağa Manhattan'dı mülkiyet
senin dünya denen bu sokakta
amma da mülkün yoktu
bunu bilmeyip ateşten ahlanan ahmaklar
sakallarının serinliğine saklanıyordu

Kaçışınla açtığın yaralar olacaktı bilmiyordun eminim
ama her zamanki gibi "bana izin" bile demedin
bir Ümit'in hopuna binip muzipçe
bizi son kez hayretler denizinin diplerine ittin

Herkese bir şeyler verdiğini herkes gördüğünde
sen yoktun
bundan mıdır nedir senden bize kalanlar
bir ağustos ürpertisi olarak kazındı hayatımıza

şefkat menekşeleri
"baba n'aber" kılığında kötü harlandıran selâmlar
nü fotoğraftan masumiyetler
sazlı damdan sızan damlalar
elini attığın omuzlara serçe telâşı
bağırır gibi susmalar
canın acıdığından hiçbişeyyok gülücükleri
eyvallah diyenlere buğday başacıkları
küsmek isteyenler bebek taşacıkları
ve daha nice saireler

Yıldızlı bir Hindistan yolu
hâlâ parıldayıp duruyor
kaybolup gittiğin yolun yaldızında

Biz mi
Durduğun yerde duruyoruz
içimizde hiç susmayan
onur ve dokunaktan yapılmış bir şarkıyla

Bana mı
Bana boş lunaparkların sonbahar hüznü
bana bandana

(E 41, Ağustos)

ORHAN ALKAYA (1958)

Hâl Hatır

çoktur arayıp sormamıştım, yakınımdı halbuki
ilk bisikletime, arkadan ikisi küçük dört tekerlekli
evvela binen oydu, yekinsem de ardından
muare ilk misketimi yeşilırmağa iten de o itti
babam öpmüş olmalı beni yanağımdan ilk gün
süt memelerini sevgilim annem ilkin ona verdi

ıskalamıştım halini hatırını, allahtan yakınımdı
gönlü çektiğiyle yatıp, anca kalkardı kuşlukta
hırlaştığım kadın kahvaltının en olmadık sırdaşı
kartezyendim ben o hep Nietzsche'yle sevdalı
taze fasülyesi müthişti, biz devrim telaşında
itişirdik hayli sık, ne vakit düşsem o fiyakalı

tekliği tatmıştım aynayı yedi kez kırdığımda
çocukluğumuz arkadaştı zaten, öyle sanmıştım
aşktan gebererek tutucu ve uzun kaldığımda
gidip öpmüştü hergele o kızı, damağımda sızı
hangi ilk kardeş güvenir bunca ölümden süzülüp
geceyarısı surlarımda hep o büyük hayal vardı

aramamıştım çoktur, kanıksayıp hayatı ve hasreti
ne uzun ayrılıyor insan hep aynı ilk anlamadan
üçüncü göz, iç serüvenler, işte kelimenin kudreti
Tekvin'in altıncı bâbında yer ayırtmış her adam
ısrarla okşamalı elbette uzaklaşan o yakışıklı sûreti
oldum dememeli, içinden geçmeli ve diğerkâm

çoktur arayıp sormamıştım, buluştuk. gitti

(E 45, Aralık)

İnsan Yüzündeki Korkuyu Silme Kılavuzu

I.

yüze kapıldıkça artan korku
yanlış yerde arandı ve çoğaldı
yüz yanlış yerde arandı
karıştı sır ile esrar
su ile hayat
üçgen ile üçgen saklandı
korkum ile korku
kır hayvanı ile adam
harf ile anlam
arzu ile yalan

ve ben ve öteki uzun uzun ayrıldı

II.

yüz gitgide karanlık bir ülkeydi
yoksa! birleşmeseydi
sırdaki ve sudaki yabancı
sığınak odadan şehre çıktı
sığınak şehirden toprağa
sığınak topraktan hayata yol yoktu
uzaklaştıkça yaklaştı yüz
yüzler yüzü
yüzdeki yüz
şuradaki yüz

anlamın gözü

III.
böyle böyle yüzümle
korku, yüzünle yüzleşti
öteki kimdi, asıl mülteci
ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn
üçüncü yol belirdi, kişi
kendisiydi hakkın. istihare
korkunun toprağıydı ve ilacı
buralarda baba ile oğul
fail-i hakiki anne vardı. var mıydı
yüzümü çizen korku gizlemeseydi
yoksa, ne baba ne oğul ne kabile
herkes herkesin her şeyiydi

ve hiçbir şey ötekine göre

(Son Kişot 1, Kasım)

ERGÜL ÇETİN (1958)

Teneşirde Ten adlı yeni kitabı yayımlandı.

Ömrünün Son Günlerinde

et yiyen güvercinleri gördün ömrünün son günlerinde
çokuşmuşlar başına kanlı bir kaburganın –bir at leşi–
örtmüşler dünyanın bir yüzünü
mağara duvarlarına tüneyen yarasalar gibi
kana batmış gagalarını bilerler taşta
bir vurup bir yutuyorlar – etimden koparır gibi kırmızı lop eti
güneşi karartan dilleriyle çığlıklar atıyorlar
bir vurup bir yutuyorlar – taş olsa öğütür kursakları,
tüyleri parlak çalımlı.

çelik başlarıyla kalabalık
başlarını kaldırıp göğe bir su başı ararlardı nasıl susuzdular
parlayan güneşi görürdün gözlerinde
kandan ve demirden yapılmış bir gökyüzü
metal bir çığlıktı aşkımız
dalgın yürürdün sokakta koltuğunda kitaplar
semerkant, alamut kalesi, hasan sabbah,
nizam-ül mülk, ömer hayyam
tebdil bir yaşamdı bizimki
gözlerimden geçen atlıyı hasan sabbah'ın adamları sandılar
oklarını kertikleyip alnacıma nişan aldılar
kınalı kekliğimi vurdular kırıldı kolum kanadım
tüyleri savrulur her yana
şimdi ben neyleyim.

et yiyen güvercinleri gördüm ömrünün son günlerinde
kırmızı kaburga kemiğinin başına çökmüşlerdi binlerce
çelik başlarını kaldırıp göğe bir vurup bir yutuyorlardı ciğerimden,
yanından yürüyüp geçtin bir şeyler mırıldanarak hırsla
haçını kumlara düşüren bir papaza benzetirdi seni gören olsa

koltuğunda dört köşe incili solmuş, yıpranmış yaprakları
yağmurda yaşta yanında gezdirip durmaktan.
haççı kararak yolu üstündeki lanetleri savuşturmaya çalışan,
telaşının eteklerine basarak uzaklaşan.

et yiyen kuşlar gördün ömrünün son günlerinde
parçalanmış leşleri, ot yiyen köpekleri gördün, et yiyen atları,
sırtında şeytandan ejderi, kafatasından miğferi.

(Agora 24, Mart/Nisan)

OKTAY TAFTALI (1958)

Demiri Eriten Yara

hayır bitti
beklenenden önce geldi şer zamanı
lağım attı birileri, sular yükseliyor hendekte
tarihte, kutsal toprak
bir kez daha düştü
ve gürültü
yalnız habercisinin yüreğini titretti
farkına varmadılar

iyi oldu bize, an'ı kaçırıp geçmişte kaldık
veya geleceği düşlüyorduk, an'ı kaçırdık
o kötüydü
kötüydü onun bilgesi
kısaca, biz yoktuk ortalıkta
ve hayır bitti
görünür oldu
belanın kendini sevdirdiği nice yalan
sırası geldi
işkence mesaisinden sonra şeytan
dine döner gibi,
hain de döndüğü rüzgârda resmediyor iyi halini
artık kiliseler mülteci alabilir,
dolabilir gemiler, vagonlar
ölebilir yılan eski gömleği içinde

soğuyor
iyi ki soğuyor, bizim elimizde bıçağın yüzü
dilersek felaket olabiliriz şer zamanına
ikiz kardeşimize rağmen, bilmezler onlar
tek gelenlerdeniz ya dünyaya
ölüm de tek bulur bizi
bu nedenle sıradan değil parmaklarımızda savrulan tesbih
adalet duygumuz
eski zaman komünistleri gibi
sıradan değil eve dönüşümüz
ve sıyrılıp çıkışımız doğadan...
biz yoktuk, şimdi de yokuz an'da
atın lağımları atın
yükselsin sular hendekte
söylemesin
lal olsun habercinin dili
bu düşen son toprak
dağlandığı demiri eriten son yara

(Varlık 1137, Haziran)

FERRUH TUNÇ (1958)

Dağlar

Turhan'ın develeri kaçmıştı.
Durmuştu, Serhan'ın kol saati.

Kum yutar, kum solur olmuştum günlerce çölde.

Herkes temkinliydi ve söz etmiyordu gerçeklerden.

Karın eridiği yere gitti ayaklarım; ardından her şeyim gitti.

Otlar belime vurdu – Sonra kurudu.

On kuzu saydım, yolda bir ağılda – Hepsi büyüdü.

Sahilden gelen meyveler soydum gümüş saplı çakımla.

Ve o akşam, şömine alevinde mırıldanan
telleri bağlamanın şöyle diyordu;

– kederliyim, gurbetteyim, yarimden ayrıyım...

Bes, bu dağlar bu ülkenin damıdır.

İstanbul, 2002

(Adam Sanat 201, Ekim)

OSMAN HAKAN A. (1959)

Kur'a

Karayel!.. Çıkar önüne...
Birden, fırtına olur. Et, kırılır.

Hem ateş, hem su, bedenim
Ağır gemiye, denize hafif...

Dip ambarlarda uyuyan her şey
Korku, feryat yüklü... Kalbim
Benden habersiz, üç gün üç gece
Yel, fırtına, dalgalar üzerinde, üzgün
Başım yosun, ellerim suyla sarılı
Sanki, dün, bir balığın karnında
Hem gece, hem gündüz, uyumuş gibi
Ardında, birbirine kapalı, iki dünya
Dağlar denizlere, denizler dağlara, sürgün

Karayel!.. Çıkar önüne...
Birden, fırtına olur. Et, kırılır.

Hem ateş, hem su, eksildikçe
Bedenim, ağır dehre, şehre hafif

Uyku, kustu beni. Yatıştı deniz
Kalbim, her gece, benden habersiz
Kalkıp gitti, o büyük şehre...
Yol aldı... Kıyıları belirsiz, bir acı
Yel, fırtına, dalgalar üzerinde, üzgün
Hem gece, hem gündüz, uyumuş gibi
Ne varsa ardımda, ateş ve suyla örülü
Çocuklar!.. Acıtacak kadar güzel...

Karayel!.. Çıkar önüne, birden(...)

(Varlık 1140, Eylül)

MUSTAFA KÖZ (1959)

Dar Avlu

Bir dağı indimdi, elimde böğürtlen sepeti
gök yeşil bir yavru ağzı, denizler, göller
bu benim göğüm, bir yanda sandallarım siya
dar bir avludan geçtimdi kimse bilmez
zamanı ceviz ağacında gördüm göveksiz, çetin
susmaktan bir ülke gibi karanlık
eşiklerde küfleniyordu gün gece
nerde güz sonu diktiğim kış sarmaşığı
kalkın göğüme gidelim
suya inmiş bir ceylan söyledi bize
ürkeklik mi, evet hayır diyebilen bir ağız
çok çektik elinden ölümün, çok anlattı

siz yokken de avcıydım ben, tüfeğim karabina
kalkın gidelim göğüme, o öncesiz yaraya.

Tanık

Titus'un oğluyum, yüküm ağır
diyordu genç çoban Enderu
kuzunun kurda yem olduğu bir dünya bu
şiirler söylüyorum gündoğum günbatımı
zamanlar yaşadım bülbül ötüşlü, keçi ayak
kuzumdu taş tapınak, güderdim sabah öğle
ne kodu dünya bende, göz diken, bellek kuru
kocaldım er ömrümde erimiş kara döndüm.

(Islık 12, Temmuz/Ağustos)

İHSAN DENİZ (1960)

Hurûfî Melâl adlı yeni kitabı yayımlandı. Bu kitapla TYB Şiir Ödülünü aldı.

Üç Parmak... Şok!

Menekşeyi ağzında besleyen
bir fesleğen kokusu aldım bu
kelimeden. Genzim titredi, büyüdü
kelimem...

Artık hiçbir kelime istemem, bir kelimem
daha olsun diyemem; ben bu kadar karanlık
ışığı avucunda toplayan başka
kelime görmemiş
tanımamışken...

Üstelik az değildi, üç parmak hüneriyle
çeperinde harikalar doğuran bir kitaba çığlık
ve huşû akımları serpiştirmem, hiç
az değil!..

Ben ki, en çok o uyanık hâline
yakıştırdım, dünyanın hevesle biçtiği heceler
içinde toprağı ve göğü kemirilen
mumdan gömleği. Henüz sıhhati
parlıyorken, hayatı recmeden raksına mâlik
kusursuz bir sahne hazırladım.. Gizli
lisanını hatmettim. Yeşeren ırkına
imrendim. Bütün soylu sıfatları o nefis
duruşuna bağışladım..

Ve bir gün karşımda belirir
belirmez, eşyanın saatini unutup, tenimi tenden
sıyıran zamkla yapıştım
yaprağına: Harfini uyardım, suyunu

tattım, kılıfını hafifçe
yardım... ve sonra gözümü kör
eden zamiri seçtim, sesine renk
verdim, cismini beyaz
bir eldiven gibi kalbimin güneyinde sakladım..

Hayır, benim bir tek kelimem
yok, işte ağzım fısıltılarla
bağlı, bu varoluş yumağında korkuyla
beslenen bir gölgeyim ben
diyemeden açıldı yağmur
ve sarnıcın hızla akan
hışırtısı.. Görmekle
görünmenin cezbesini istifleyen
tarhların o sıcak, mûcizevî yuvası..

Menekşeyi ağzında besleyen bu
fesleğendi, benzi solduran iri
sendeleyişlerle inleyen kelime
rüzgârını sükûnete kavuşturan..
Çaprazı enfiye..
Çaprazı fosfor..
Çaprazı incir sesi..
Çaprazı helecan..

Yalnız o kelime.. Güzellik.. İlham..

Kalbine sürünmekle
geçecek belki de bütün bir ömrüm..

Cezvede köpüren kirazıyla enkâzı
yüzümden fışkıran Vietnam!..

(Hece 70, Ekim)

ÇİĞDEM SEZER (1960)

Kapat Kapıyı Bezirgânbaşı

yakama çürümüş çiçeği
taktım da geldim. sesim
yokuşlarıydı içimin, indim çıktım
debelendim. sen söktükçe ben ördüm
düz ters lastik haroşa
çıplak gövdemi şiirle dövdüm

'sahtiyan' mı diyorlar bezirgânbaşı
kapat kapıyı, yenildim

baktım da kâğıt tanrılarına dünyanın
kendime kayalardan bir parça edindim

sesim dünyanın duvarlarına
çarpıp bana dönüyor
anne beni düşünme
içime ektiğin ağaç
tersine büyüyor

ben de büyüyeceğim. kızarmış
elmalarımı kimseye vermeyeceğim
anne beni düşünme
emanetin olan uçurumu
kimselere düşürmeyeceğim

çeyiz sandığıma bıraktığın mühür
kalbindir. söz
mührü kalbimde gezdireceğim

karanlık bastığında sarı bir ışık
gibi parlayan şeyi hiç yitirmeyeceğim
say ki deniz feneri, say ki orda bir yalnız
bir yalnıza çiçek açmadadır
say ki orda bir dalga
bir dalgaya kulaç atmadadır

yakama çürümüş çiçeği
taktım da geldim.
–sakın anneme söylemeyin–
kapat kapıyı bezirgânbaşı
yenildim

(Akatalpa 32, Ağustos)

TURGAY KANTÜRK (1961)

Mürekkep Lekesi

I.
Değişiyor rengi kağıdın
kırlangıcın kanat çırpıntısıyla;
...bana doğru

kaynak kuruyor
-hayat gibi

sonra duruyor saat.

II.
Bizim aramızdan geçen şeyler
dönüşüyor başka şeylere
sızıyor tene, daha derine;
-uzarken gölgem

ak ağaçlar yanıyor
göğe doğru.

III.
Oysa çıkmıyor hiçbir yere
ne doruğa
ne yamaca
dönüp durduğum yol;
bir kaldırım
taşı
gibi;
-sözcüklerle.

IV.
Biraz yeşil katmalı güneşe
harap cümleler için
içinden geçilen aylar olmalı;
...sana doğru.

V.
Gece
bir
çerçeve.

VI.
Kurur belki böylece
bu kapanmayan yara
bu ipeksi kanama
bir mürekkep lekesi
gibi
yakamızdan süzülüp;

-bahçeden sokaklara!

(Üç Nokta 4-5, Kasım/Aralık)

ZEYNEP UZUNBAY (1961)

Sır Kalmasın Aramızda

ömrümün taşlarına bakıyorum da
üst üste ne çok ayrılık
on'dan sonra bırakıyorum saymayı Derya
yüksek gerilime konan bay kuşlara şaşıyorum
ne zaman gelse kovuyor bilge kadını
anneme benzeyen yüz hatlarım

eylülde okullar açılmasa daha iyi olurum
sana söz bitirince şair olacağım anne
yazdır biter erkektir gider diyeceğim
kızı olduğum kadın sakın beni terketme
desem bile, Haydar bana hiç kızmaz bilirim

adından ece yaratan bir kimsem bile var
sözcüğün teki işte, anla
istanbul'un zamanı onda kalıyor
izmir'inki bende
herkes kendi zamanıyla öpüşüyor yani
ara sıra tembihliyoruz ama
öyle geçip gitmek var mı
bir kuru selam olsun götür şiire

aşka yenilene gitsem, gülerdim
gülüşümdeki gülü yakasındaki tuzla bilerdim
yazacaklarımın zarfı böyle böyle sarardı
yanlış numara çevireyim de çıksın bari sesime
sır kalmasın aramızda, kaç milyon sene önceydi
baba diye ben de onu seçmiştim âsûdeye
bahse bile girmiştik birkaç tanrıyla
ben sana demedim mi, bak gördün mü demesine

şen okumalar şen okumalar şen okumalar
olsun olsun olsun! demişti şiirin lokmanı
yazdığı reçeteye uydum
üzgün bezgin mahzun oldum
mutlu bile oldum
şimdi sözüm niçin uzar?
sesim belki çiçek dağına
gitsin gitsin gitsin!

(Varlık 1132, Ocak)

HÜSEYİN ATLANSOY (1962)

Zor

Zor olmalıydı zor
İçinde olmak vardıydı ya
Zor olmalıydı zor
Kolayına kaçmadan yüz çizgilerinin
Gülümsemek zor olmalıydı
En az kalbimiz kadar

En az mı dedim ben
En azı kalbiyse insanın
Zor olmalıydı zor
Ölmesi yaşaması kadar
Yaşaması ölüm kadar

Sözünü yitirdiysen
Bir âna sığar mı yaşamak
Bir çocuğun bir bebeğin
teklifsiz bakışı kadar

Bir kader gibi açılıp kapanan
Uykusu bile insanın
Zor olmalıydı zor

Sonra sabah
Yeniden bitimsiz kor

Su gibi zor olmalıydı yaşamak; zor

(Hece 70, Ekim)

ADNAN SATICI (1962)

Tehdit

Sevgilim yanıtlanmış bir soru, dimdik yürüyor
ne tuhaf, galiba ikinci kez kullanıyorum bu sözcüğü şiirde
hangi sözcüğü, sevgilim elbet, ilkinde daha yoktu
sen yoktun kimse yoktu, sen varsın herkes daha yok
dimdik karışmasaydın grafimdeki yatık çarpıntıya
gururla söz açabilirdim bundan utanç sözlüğümde
abartmazdım bu kadar

Eteklerine yapışır
hızla sararan bir mevsimin kıyısından karşıya geçerdim
karşıya, güleryüzlü paravanın ardındaki acıya
karşıya, riya banliyösünden daha taşraya
artık terziye çırak mı dururum ahçıya yamak mı bilmem
sabi sayılırım, dalıma su yürümemiş daha
bunu, habire ensemi okşasınlar isteğimden çıkarıyorum
büyütecekmiş kısmetimi ay annemmm
gecemin sözü var sabaha

Annem safi güvercin
annem kalbimin kızkardeşi, annem kusursuz elma
ben sersem sepet, ben kıskanç köpek, ceplerimi doldurup ellerimle
dışarıdayken hep dışarıdayken
vitrin önlerinde hayal kumkuması, anneannemin avlusunda uykulu
hani öksüz kalmaya henüz akıl erdiremediğim uzun gecelerde
neonların farların spotların bile karartamadığı ışıklı gölgem
içerdeki sevda filminin bitmesini beklerken
hatırladığını varsaydıkları her şeyi bir bir unuturdu

Şimdi kimden duyduğumu unuttuğum sözü de
kimseden duymadım belki de ben uydurdum
bunu bile bile yapıyorum, bile bile yapıyorum
sıra bana gelince kuklaları konuşturuyorum yerime
ya binamı yapan özgüven katmayı unuttu harcıma
ya da şahane bir sorumsuzluk anıtıyım ben
halbuki anlaşılması gayetle kolay bir cümle kurabilirdim
dal uzamayı unutmuşsa kurumuştur mu demişti biri
diyebilirdim söz gelimi
su akmayı unutmuşsa mutlaka kurumuştur ama
kanamayı unutmuşsa yara, ne iyi
söz işitilmeyi unutmuşsa, bu daha...

Ama unutmuşsan güneyli bir aksanla yalandığımı, bu kötü işte
köpeksi bir dille öptüğümü unutmuşsan, bu daha kötü
unutmuşsan özlemin yazısı acı, turası sevinç
acı akranı sevinçten daha yaşlıdır unutmuşsan
en kötüsü de bu
güzel kıskanç gönlüme çekilirim o vakit güzel ikindileyin
ve tıpkı tabiatın hür çocuğu katır dirençli Engidu
metroya dudak büküp yaban eşeklerinin ardı sıra
aşkım olan arkadaşımı hayata terk ederim.

(Kum 1, Ocak)

BETÜL TARIMAN (1962)

Güle Gece Yorumları adlı yeni kitabı yayımlandı.

Denge

Kurumuş ot rengidir kadınlar
Keskin gül izi soluk alışlarında

Mevsim yaprağını arıyor annem neden
Oda tozlu
Raflar dağınık
Doğrulmayı bekliyoruz
Doğurmayı neden

Azalıyor istekleriniz
Odamı tutuşturan telaşlar
Şimdi her şey sıfır
Çoğalıyor ölümler

Pijamanın içindeki adam kadar yorgunum
Kilitli bir kapı arıyorum
Odalar güz telaşında
Üzgün bir kedi neden

Biliyorum! Issızlık yatağımı yakacak
Yüzünde ölecek bir adamın çok kadın
Ve bir kez daha
İncelerek
Ve çıplak

Kendimize hassas bir terazi bulalım

(Akatalpa 28, Nisan)

NAZMİ AĞIL (1964)

Aşk Küçücük, Kırılgan adlı yeni kitabı yayımlandı.

Hamam Böcekleri

I.
Onlarla en sık banyoda
karşılaşıyorsak bu bir rastlantı
olmasa gerek. Hamamböcekleri...
Hayatın suyla sürdüğünü
kimse daha iyi bilemez
3000 yıllık bir deneyimle arkalarında.

Değişen koşullara kusursuz uyum,
daha çok, uzlaşma: Gündüz insanlarınsa,
geceye çekilmektir yapılacak olan.
Ne var ki, ateşin çalınmasıyla
öyle şam şam ışımıştır ki her yan,
süpürüp orayı da, kaç-göçlü zamanlara
sürgün etmiştir seller
şimdi bir ampulden boşalana benzer
ilk sağanakta.

Yüzyıllar sonra bugün, hâlâ sıklıkla
sınır ihlalleri yaşanır bu yüzden,
şöyle olur mesela:
Kapıyı çekip ayrılırız evden, ama sonuçta
misafirsek huysuzluğu çocukların,
öksürük nöbetleri keman solosunda,
ne olursa olsun, basit canlıların
anlayamayacağı türden insani bir kuruntu
kapıdadır daima. Yalnız, gece aldanır.
Seveccn bir anne gibi serer siyah
saten örtüsünü ortalığa.
Sonra böcekler, onlarcası birden,
sağılıp eteğinden, üşüşürler sofraya.

Anahtarın çıkırtısı duyulmaz curcunada,
kollarında uyuyup kalmış küçük kızla
önce baba girerse, sorun var eyvah!
Anne, o titiz kadın,
daha erken yönlenir lavaboya.
Ve terlikler, en az giymeye olduğu kadar elverişlidir
ayaktan kolayca çıkarmaya.

II.
Kırım sürerken bu arada, bir gözlem,
ufak bir hatırlatma şaşkın birçoğunuza:

Gece muharebe şartlarında
bir aydınlatma fişeğinin ışığına
yakalanan asker
donup kalmalıdır olduğu pozisyonda.
Talimnameler böyle yazsa da
modern uygulamalar kırmızıda
duramayan sürücünün yaptığı gibi gaza
yüklenmek yönündedir,
tehlike bölgesinden
bir an evvel çıkınak doğrultusunda.

Yıllar boyunca kurulmuş alışkanlıkların
güvenli karaltısında yaşadığım İstanbul'dan
tayin edildiğim İzmir'de
keskin güne çıplak
yakalandığım şu günlerde kendimi en fazla
bir böceğe dönüşen memur Gregor Samsa
olarak algıladığımdan ve sanırım
sizi ilk kez bu kadar iyi anladığımdan
"Hizmete Özel" bu bilgiyi
mesleki geleceğimi tehlikeye atmak pahasına
sızdırıp
soyunuzun tükeneceği kaygısıyla
– Nerede Kadim Mısır, nerede Roma? –
uzmanlarınızın dikkatine sunuyorum.

Saygılarımla.

(Adam Sanat 199, Ağustos)

ENİS AKIN (1964)

Puşt Ahali adlı yeni kitabı yayımlandı.

Dünyanın En Çok Satış Yapan Tezgâhtarı

dağların aşağısında oralarda güvendesindir
yapılmış ve yapılmasına yardım ettiğim tanrıların,
haksızlıkların ve bütün bunların yanında;
dünyanın en çok satış yapılan tezgâhlarında

bazıları açıkgöz olmalıdır ki onlar hayatta hiç
yer ayırtmamışlardı, buldukları yere oturdular,
emanet ve kocaman popolarıyla;
dünyanın en çok satış yapılan tezgâhlarında

ambalajlardan kaçınan bir yanı gene de insanın vardır dersin
vardır onlardan,
yani insanlardan ve telefon tellerinden çok vardır;
dünyanın en çok satış yapılan tezgâhlarında

lokmasına ve karısına sahip olmayanların
söylediklerini duyuramayanların, odaların hep köşelerine oturanların,
hayat ve dünya üzerine söyleyeceği bir çift söz yakında;
dünyanın en çok satış yapılan tezgâhlarında

geldiğimizde dünya ayak kokuyordu
bütün sokaklar, rıhtımlar, kadınlar, düğünler,
kimsenin kimseyi duymadığı çalgılı lokantada;
kimse bilmiyordu, tezgâhtarın ayakları peynir gibi kokuyordu

(Kavram-Karmaşa 24, Mayıs/Haziran)

KÜÇÜK İSKENDER (1964)

Bir Nedeni Yok Yalnızca Öptüm adlı yeni kitabı yayımlandı.

Geniş Aşk Konsepti
Yaver Kin Formatı

Kurtarılmış bir bölgeyim, gölgemde hurma ağaçları.
Üzerimde sonsuz küstahlığın tırnak izleri var.
Kurtarılmış bir de gövdeyim aslında yekpare taştan.
Başucuma slogan yazıyor çok sevdalı çocuklar.

"Biz gecenin emrine girdik.
Gözümüz keder görmez artık!" diye
hayıflanıyor kimi elementler, oysa ben
atomunu yeşile kaptırmış alelade bir ot gibi
bitmek taraftarıyım bir cenk sahilinde.

Dudakları polis ruju bir kadınla da seviştim
yüzünde bir yama gibi duran bakışlarıyla
beton bir kadın.
Tabelası sökülmüş kasabalardan gelen bir kadın
Aşkta tedbirli, serserilikte acımasız
hayata kuvvetli bir şamarla inen
yedi ceddi yetmiş yedi bela kuşanmış
başka erkeklere kurnaz
bana bir gangster kadın.
Adı dilimde tespih
Adı göğümde vahşi dolunay
göğsünden şerbet fışkıran bir kadın

Her yıl derisini değiştirirdi onsuz bunaldığım şehir
anarşistler ırmakları ateşe verir, dağları zorlardı
büyük harflerle yazılmış bir yalnızlıkla düşünüyorum da şimdi
kaç hücresi hayata bağlıdır artık ve
benim susturduğum kainatta o hangi gezegendir.
Kurtarılmış bir bölgeyim, gölgemde hurma ağaçları
hatıramda öyle uzun, öyle sıcak, simsiyah bir sedir
oturmuş yaşlılar, topraktan pirinç ve gençlik ayıklar
söyle bana ömrüm, bu saadet değilse nedir

kasım-aralık 2001

(Adam Sanat 192, Ocak)

ALTAY ÖKTEM (1964)

Öktem, *Şehrin Kötü Çocukları-Fanzin Şiir Antolojisi*'ni yayımladı.

Açık Kalp Ameliyatı

hepimize yeter bu aşk aralık tut kalbini
üşürsen temmuz tut, kar tanesinin
yumuşacık süzülüşü gibidir sevişmek bu kalabalıkta
her aşk biraz yaklaşmaktır kansız bir cinayete
her aşk taslaktır, tasadır belki de
yalnızca 5'i olan bir saate bakıp bakıp
ağlamamaktır, tutmaktır kendini boşalırken bile
kaybolan ya da ne bileyim güpegündüz çalınan
kum saatidir, çingene sesidir, hepsidir.

neşter girdi mi kalp guguklu saatin
ötmesini öğretir zamana; hasrettir zaman
kırılan aynaya. hepimize yeter bu aşk
neşter yetmez ama; tahta bir kazık, kızgın yağ
bir poşet tiner, yeni çekilmiş
ayak tırnağını yalamaktır
kapana uzatmaktır dilini
işlenmemiş suçları itiraf etmektir aşk

herkes birbirine fazla narkoz versin lütfen
rica ederim zorluk çıkarmayın baltaya
korkuluklara saygılı olun mesela, tırmanmayın
direklere neye yarar bu; neye yarar ısıtmak
dün ölen bir kadavrayı mor bir aşk uğruna

açık bırakıp bu kalbi ameliyat masasında
resim yapmalı, deli gibi resim yapmalı
kayıp bir turuncu kokusu var havada

(Budala 19, Ocak/Şubat)

HAKAN SAVLI (1965)

CHAGALL

Bahçe Kapısı

yaz bittiğinde bahçekapısının çengeli de sustu
başbaşa kaldı çatı aralığında yaşayan kırlangıçlar
denizden su çektik, avluyu yıkadık, konuştuk
boyasak mı dedik bahçekapısını
kedi farketmedi yeni rengini kapının
eski yerinden atladı geçti, açtık
kapıyı sonuna kadar...

o zaman yeni rüzgârlar geldi Midilli'den
adlarını bilmediğimiz çiçeklerin kokuları,
güz yıldızlarının altında Midilli ışıkları
yavaşça yandı ve... sen...

yaz bittiğinde bahçekapısının çengeli de koptu
yazlıkçılar yer değiştirdi yağmurla
yaşlı semerci yağmura karıştı...

ve bir sabah köpeğini bulduk kapının önünde
nasıl geldi onca yolu, bahçekapısımn büyüsü
sardı yüreğimizi...
sen olsan denize inerdin
çevrende halkalar çizerek koşardı köpek
dağ çeşmelerini keçi çanlarını
dinleyerek yamaçlarda
denize iner... ve gülümserdin
bunlar da Chagall'in keçileri mi derdin

ben bahçe kapısını dinlerdim uykumda
çengeli çınlardı
geri geldi derdim

dışarda koltukta mı uyuyakaldın
aldırma açık bahçekapısı

Divina Irmağı

her ayrılıkta bizden de bir parça kopar

sonra kaybolur bilinmez denizlerde...

yalnızca ikinizin
bildiği bir an kalır

...ve sürer müzik
bir tuşu eksik
bir piyanoda

ve göz yaşları
artık yalnızca
geçmişe akar...

rüyalar perilere

...Divina Irmağı
ayışığına

bir başka mağarada bir başkasının
kanadı acırken belki
ve artık toprakken kanatlarımız,
ayrılığın ışıklı treninde konuşuruz seninle

Bahariye tramvayı bahara bulanırken
zabıtalar Figaro'nun düğününü ararken
ve aşkı henüz tanımamışken
bir ilkokul kantininde buluşuruz seninle

akar Divina
ayışığımda

sarılırım horozuma
bir gözüm daha büyük

her ayrılıkta bizden bir parça kopar

...üzülme artık

Memet Baydur'a (Yapıtlarından ve Flaubert'in bir dizesinden geçerek) /Kasım 2001- Temmuz 2002 Assos
(Adam Sanat 199, Ağustos)

CENK KOYUNCU (1967)

Artık Yıllar...

Artık yıllarda yaşayanlara...
Artık yıllarda yaşananlara...

Albümleri kaldırdım, dönmedi gidenlerim ama ummuştum
bir dilek gibi ezberlemiştim içimde yerleşen ötekinin şiirini;
savrulmuştum uğrunda, kimsesiz bir yüreğin dilini sökmüştüm
kıyamet ertelendi, ertelendi bende birikenin ne varsa bitimi...

Aldım geçtim, yıkandım artık, beyazım, artık beyazım!

Ne ben o adamım şimdi ne sen bıraktığımsın, şu an tanışmasak da
olur!
Şapkam önümde; biliyorum karışıyor her merhaba, en eski ilk
vedaya...
Bunu öğrendim bıraktığım her yüzümde, sûretime bir çentik
atarak
çizgilerin bundandır, çizgilerimi göremem; bilemezsin,
bıraktığım yerdesin...

Ben yoruldum yolumun yolumun ardından gitmeyi, sen artık
bildiğindesin...

Tılsımın bitti zamanım! Kader ve keder değişti elinde mahkûmun...
Çiğnenen yasalar şimdi hak arıyor cılız bedenimde, iffet ve kambur
terkettiğim çocuklarım için birer sunak taşı ezdiğim her gölgem
ben ki hep onunla yarışa kalkan menzilini bilmez bir kurşunum...

Tetiği çektim, namlunun ucundayım; namlunun ucunda artık...

Toprağa karıştım, erken öleceğimi sindirdikten sonra koynuma,
kundakladım kadınları ve evleri şehrimde, semtleri geçtim
birer barikatı geçer gibi aşkın ve yılgınlığın yalnız proleteri
kavgada ilk zincirlerimi sakladım, herkes geldi oyunuma...

Konu K'oyuncu'ydum, sırtınızı dönmeseniz de olur artık düştüm
yoluma...

Anlamın altında kalmak enkâza çevirir insanı, sen dışındayken,
ben dilimlenirken zamanın içinde; şimdi dönüp baktığımda,
bin çarpışıyor yüreğim; her dokunuşumda bir daha parçalanıyor
içim
kendini sırlayarak geçti tarih ve içimizde kırılmış bir aynada yara!

Bilemezsin, ikimiz de dönemeyiz bıraktığımız artık yıllara

(E 39, Haziran)

İRFAN YILDIZ (1967)

Ben Uzakları Edindim

Sen uzakları bulamazsın
uzaklar sana bol gelir
böyle kursan da avuntu
denizler bile çok gelir

ben uzakları edindim
yalnız benimdir orası
yok başka mülküm, diyarım
yolları benim
uzaklara kanım, damarım

zamanlar değil de uzaklar benim
zamanlarda ezinç çiçeği
ve hep kar yağışı

akşam, gemiler, tren,
hep gider edindiğim yere
uzaklar, kolumda, elimde
uçurumlar ile, yeller ile

sen uzakları düşünemezsin
uzakta var başka biri
hiç bir el değemez ona, hiç bir bakış
uzakta gider yollar, geri geri

(Uzak 28, Ağustos)

BEJAN MATUR (1968)

Yıl içinde iki yeni şiir kitabı yayımladı: *Onun Çölünde* ve *Ayın Büyüttüğü Oğullar*.

Buzul

O gölde buzlarla çevrilmiş, binlerce yıldır ölüydüm.
Uyandırdın.
Uyandım ve yanmış bir ormanın sisinde buldum uykumu.
Geceye yapıştı gövdem.

Bir buzulun derin ışığından tene akan beyazlık
Hatırlattı;

O gölde yürüdün sen.
Ten ve iz bırakarak.

Her Kadın Kendi Ağacını Tanır

Sana geldiğimde
Kanatlarımı,
Siyah taşlarla örülmüş
O ıssız şehrin üzerinde açacak,
Bulduğum bir ağacın dallarına tüneyecek
Ve acıyla bağıracaktım.

Her kadın kendi ağacını tanır.

Uçtum o gece.
Karanlığın girmeye korktuğu şehri geçtim.
Gölge olmayınca ruh yalnızdı. Uludum.

Bir Ruhun Soğuması

Büyük bir kainatı geçtim denizinde ben.
Ona bir gölgeden başlayarak oluşan ruhu gösterdim.
Kanlı bir deniz ve yeryüzü sanılan boşluk.
Boşlukta kımıldayan dünya.
Şimdi kanatsızım.
Kesik yerinden damlayan kanı, dalgalar emdi.
Ona bir ruhun soğumasını göstereceğim.
Çocuk olmayı ve anneyi beklemeden karanlıkta uyumayı.

Boğulma

Onunla eş bir kargıda sınanıyor göğsüm.
Altın bir arabada göğe çekilen ben değilim.
Ne de, kanatları var sanılan aşk.
Suya dönen kalbin acısı.
Yosunlu saç.
Yılanla eşleşen varlık.

Duygular, bir kapıdan geri döndüğünde gerçekleştirir ruhu.
Günah yok. Yanılmış bir kalp var.
Sular bir şey hatırlatmadığında,
Her renk kendi bahtıyla boğulacak.

(E 38, Mayıs)

MEHMET CAN DOĞAN (1969)

Askıda Olma Hâli

Giydikleri de yiyor insanı
her şey yabancı her şey
açılması istenmeden yumruklanan kapıların önünde
–hayır sonunda– bir durulma ânı
baştan geçen bacağa oturan göğsü saran
bedenin yoklukla çağırılışı kışkırtılışı
tensever ve hazcı bir haykırış
boğum boğum ilmeklerde sıkışma
her şey nasıl da uyum sağlıyor hayatın akışına
her şey kapıların yumruklanışına

Taş yosun bilgisini öğreniyor sudan
bir kadına ayrılık elbisesi biçtiğinde bir adam
o eski zamanlardan
çok eski zamanlardan

Eskiyen bir varoluş
eskidikçe saçlarını doğrulayan
ezilmiş kumaş solan renk atan dikiş
hangisine karışıyor insan
karışmamak için
bedenle mekân arasına ince çok ince bir çizgi
ayrılıkların içinden anılar kadar belirsiz
kapıyı açın kapıyı açın
bir dışarı bilgisi işte içeriyi tanımlarken
ama sessiz yırtılırken bile sessiz
açın

İnsan bir yaşa gelince ya da geldiğini hissedince
deniyor gözden geçiriyor yaşadıklarını
yeni giysilerle

bir akıl ediniyor insan bir yeryüzü telâşı
gökyüzünü fark ettiği zaman
yeni edindiği akılda kaynayan bir yeraltı

"Yüreğim mi katılaştı yoksa açılmış bir makasta
ağır da gelmiyor giydiklerim artık bana
eskiden inanırdım dünyaya hazırdım ayartılmaya
yanlış olan bir şey var her doğruda
yanlış olan bir şey doğru ile yanlışta"

Dolapta yer kalmadı acılar büyüyor
acılar işe gidiyor
yemek yapıyor çocuk gezdiriyor
acılar iyi mi ediyor
ne gezer
bir başkasında kalsa
öyle birkaç gün değil yalnız bir gece
sabahı zor ediyor bir düğmede
gözü hep o bir düğmede
İnsan övmeli süslemeli sokaklara çıkarmalı
ağlatmalı ve avutmalı acılarını
bakmak isteyince göz
konuşmak isteyince dil
sevişmek isteyince beden vermeli
ah gülmeli
gülmenin giysisini görene kadar gülmeli
madem giysiler de yiyor insanı
gözleriyle giyinen adamlara ve kadınlara
güzel sözler söylemeli
hem de güzel sözleri düşünmeden söylemeli

"hangi terzi bilebilir dudaklardaki alevi"

(kitap-lık 56, Kasım/Aralık)

BAKİ AYHAN T. (1969)

Baki Asiltürk adıyla yazdığı şiir üzerine yazılarıyla dikkatleri çekti. *Budala* şiir dergisini çıkarıyor.

Aynadaki Görüntüye Tepki

bütün savaşlardan yenik çıktık ve yorgun

yolculuk gibi sürdürdük ömrü; günden geceye
bir sarmaşığa sarılıp kaldık sonunda: tutkun

yangınına su taşıdığımız gergin üçgenler
boşluğa eklenen aceleci ve tedirgin bedenler
sığdırıldı iki düş arasındaki keskin nefeslere

biriktikçe birikti lekeler: yenilgi ve yanılgılar
ateşe sığınmanın modası geçti, su zaten eski
bir tepkiydi yaşamak aynadaki görüntümüze
sesler uğultulu uçurumlarda birbirini kesti

hayat: çocukluktaki oyunları unutma süreci
kötülük ve iyilik, aşk ve nefret, dost ve düşman
hepsi aynı bu savaşta: aldatanla aldanan

silinmeyecek ne kadar çabalasak da boşluktan
kalbimize yakıştırdığımız bu derin sessizlik

bütün savaşlardan yorgun çıkacağız ve yenik

(Budala 19, Ocak/Şubat)

ALPER ÇEKER (1972)

Kıyam

ruhum dün gibi hatırlıyor daha olmamış bir kıyameti
ben Tanrı'ya iki defa karşı geldim
birincide mutlu olmaya, ikincide ölmeye yeltendim
ölüm aldattı beni
intihar mektubumu yırttım, yanmış bir bilet gibi
siz
akıllı görünmek için bana deli diyebilirsiniz
benimle sevişip başkasıyla evlenebilir,
filozoflardan hakikati, hemşirelerden yaşadığımı öğrenebilirsiniz.

bir haftadır her gün pazartesi
ben artık ne ölüyüm ne diri
pıhtılaşmış kana vuruldu mührüm
güzelim ben seni
gözlerimle sevdim, ellerimle gördüm
şimdi ölüm bile istemiyor beni
intihar mektubumu yırttım, yanmış bir bilet gibi.

(kitap-lık 55, Eylül/Ekim)

ENDEREMİROĞLU (1973)

İsyan

insan
kendi yoluna yolcudur
ve kendi ruhuna

hayat dediğimiz şey düz bir yoldur ve nihayet kocaman bir oyundur
ve insan etiyle doyan bu oyunun kuralları karanlık kamuda koyulur
yalnızdır herkes kan bağlı bir karabasandır
aşk olsa olsa bir sanrı dostluk da arkadaşlık da zamana karşı bir rüyâ
sonuçta beden sancılarıyla tek başınadır yol uzun oyun zor kurallar katıdır
yalan kahkahalar masal neşe sanal ömürboyu mutluluk külliyen yalandır

insan
itaat eden bir hayvandır
ve güç dengesi asıldır

isyan
tanrım sildim buğuyu terkettim arzuyu sardım yarama ağuyu
tanıdım ve seyrelttim heyecanı ve bu komik oyunu
herşey sahte dostluk bahane bu amaçsız gürûhu
isyan
tanrım kendisine benzemeyenleri yok sayıp mütemâdiyen aşağılayanları
kurallarıyla üstümüze oturan bilerek isteyerek kıyımları
başkasının yalnızlığı ve mutsuzluğuyla mutlak doyuma ulaşanları
isyan
tanrım güdüleriyle yaşayıp kraldan daha çok kralcı olanları
güce tapıp cüssenin karşısında el pençe divan duranları
uzak tut benden gör beni bil bu inançsız takâtsiz halsiz adamı

herkes ağlıyor herkes susuz heyecansız aşksız ve sevdasız dedim
ve hoşgörü denilen şey sadece zaman kazanmadır bunu bildim
sakın sakla beni yaradan bu kendi kendini yiyen nüfustan
bu mutsuz huzursuz ruhsuz kendinden bile nefret eden
bu zaman dolduruyormuş gibi yaşayan
bu kan kardeşliği adına birbirinin kafasını kopartan
bu ölümün de yaşamın da amacını anlamayan
bu koyun sürüsü gibi yaşayan binlerce maske taşıyanlardan
bu yaptığı ve yapacağına inanmayan
bu kan görmeden doyuma ulaşmayan karanlık suratlardan
bu oyunda figüranlığı en başında onaylayanlardan
bu mutsuzluğun da içini boşaltanlardan
bu kendi yarattığı cehennemde yananlardan
adına başladım sana sığındım koru ve kolla beni

amin.

(Öteki-siz 12/13,)

ZAFER EKİN KARABAY (1975-2002)

13 Eylül 2002 günü kendi isteğiyle yaşamına son verdi. Yayımlanmasını çok görmek istediği, Arkadaş Özger Şiir Ödülü 2000'in Jüri Özel Ödülü'nü alan dosyası, ilk şiir kitabı *Şubatta Saklambaç* Mayıs Yayınları'ndan çıktı.

Trafik

1995-96 öğrenci hareketine

kentin baskısı kaldı bize
ve ışıkları trafiğin ya da kazası

oysa biz hep bir düş kazasında
yitirdik arkadaşlarımızı

karşıdan karşıya geçerken
eli bırakılan çocuklardık

o insan kalabalığındaki
son gülümsemesiydi annemizin

sonra hangi tarafa geçsek karşıda kaldık!

Kapı

rezenin sessizliği bozması anımsattı:
telvenin fincana çizdiği aşkı

kim gitse, kapı aynı sesi çıkarmazdı
dedi, kalbimdeki bekar evi temizliği:

hem çıkarsa da kim duyacaktı
bir gıcırtının "bekle beni" demesini

(Edebiyat ve Eleştiri 63, Eylül/Ekim)

KADİR AYDEMİR (1977)

Sessizliğin Bekçisi adlı ilk şiir kitabı yayımlandı.

Görme Denemeleri

Tren yarı aydınlık yolda gölgelerin arasından geçiyor.

Kirli sarı sokak ışıkları, başıboş dolaşan köpekler,
Balkonda unutulmuş sandalyeler.

Kör bir güvercin hatırlıyor geçmişi.

Sabahçı bir dere yabanincirlerini suluyor bilmeden
–Kurbağalar en iyi dostu olmuş onun.

Bu ağır metal yığın, savatlı tren, dev köprüden
Geçtiğinde bütün sesler birbirine karışıyor.

Işığın bileğini kesiyor geçiş.

Boşluklar bir ağaç kökü gibi yayılıyor ovaya
–Paslı raylar, kuyruğu bekleyen ovanın.

Sürgün bir kavak ağacı, havada uçuşan tohumcuklar...

Ölü bir pars: gözetleme kulesi.

Asılı uçurtmalar, kolları kopmuş kuyu,
Örümceğin yayvan ağındaki arı...

Sivri taşlara çarpan yüzler:
Güneşin sararttığı elektrik direkleri!

(Budala 19, Ocak-Şubat)

ONUR CAYMAZ (1977)

Mesut Diye Bir Kanarya

mesut diye bir kanarya vardı çocukça bir şeyler
gece vapurlarında ağlayarak mehtaba bakan
bir evi terkedip giderken pencere önlerinde
sarmaşık diye bir çiçek vardı ne bileyim
çok özleyince hapishane demirlerine sarılan

mesut diye bir kanarya hüzünlü bir öyküdür
göğe ağan saçlarıyla dağılmış bir şehrin
şiir yazan bir çocuğun yüzünde ince
hiç öpülmedik dudakları vardı gülgün
yağmurda serinleyen yaz taşları ikindiler

mesut diye bir kanarya vardı yoksul bir şeyler
eski alfabelerden solgun birkaç harf
yazıldığı gibi okunmayan aşkın lisanından
ırmak gibi nergis gibi sabahları sevişmek gibi
olur olmaz aklı yerinden uçuran

benim eski dostumdu sigaradan öksüren
simitle çayı seven seninle tanıştırdım
balkonlarda unutulmuş susam kırıntıları
hiç sevinmemiş bir kız vardı elleri güz
çok üzülünce usulca giden bozgun iskeleler

mesut diye bir kanarya vardı sonra
sonrası şıkır şıkır birşeyler

(Adam Sanat 200, Eylül)

ZEYNEP KÖYLÜ (1978)

Requiem

I

ağzımda gecenin ihaneti duruyor

ağzımda gecenin ihaneti duruyor
zamandan gizli akar köklerime giden
su
ah! bilseler varolduğumu
çıkmazlardı içimden
göğsümü baştan başa yırtan requiem
ıslak dudaklarımda bir avuç tuz mu
kaldı
tanrının kendisiyle konuşurken tattığı
uzaklaştıkça herkes uzlaşırdım
kalbimle

şimdi beni bir kaya gibi oyun
belki de dilime yerleşen rüzgar
son lanetimdir diye sevinirim uzaktan

kuyudaki sesimle avunsun yusuf
gövdemin inleyişine doluşsun kuşlar
nasıl olsa ardımda ebedi yankısı var
hiçbir gece söylenmemiş masalın

2

beni yalnız bıraktın bir kuyu ağzı gibi

beni yalnız bıraktın bir kuyu ağzı
gibi
ay ışığı acıtır kendi karanlığımı
oysa gövdemi terk eden sular
buluşur bir nehrin sessizliğiyle

Oknos'un ipini sallandıran içime
Omuzları konuşan hiç kimse yok
burada
bir taşın rüyasına gizlice girer
annesinden masalını kaçıran herkes

görürüm yeryüzünü ıslak ağzımla
anlatamam soluğumdan geçen zamanı
iki deniz arasında düşünür tanrı
'beni kendi ağzının öpüşleriyle öpsün

(Kum 1, Ocak)

Ali Hikmet Eren

Huzurevi

ayhan ece'ye, huzurevi bitkinliğine pera'nın...

eski yazı çocukluğumun dallarına basarak gene
geçip devlet düzenli dersinden –en arkasıydı sınıfın–
kaldırdım orta parmağımı hırıltılı bir sesle,

aldırma ayhan ece, aldırma, kendi kendinin terzisi
bir kambur hangi eve sığacaktı ki! bütün okurların sana
kokuşmuş güller gönderecek şiir bayramlarında--

Restore

1/
hangi ayin temizlerse beni, oradan başladım
yıkıntıma. kimse kalmadı içimde, az kaldı
tırnaklarımı yemesem, tutunacaktım,

gazeteler intihar dedi ben yalanladım--

2/
yani ben yoksam, ceplerinizde yoksam, ihtimal
kurbağa cesetleriyle başlayan çocukluğuma
lastik ayakkabı arıyorumdur,

yorgun bir sürüngenin uçmak olan intiharından--

(Kül 29, Ekim)

BİLAL KOLBÜKEN (1975)

KadavRa İçin Yazılan

neşter

/küçük evlerin hepsi aynı yöne bakan
pencerelerinin adamları/

arasına kırmızı bir ip gerilmiş bekliyordum sonra sizi
plastik bebekler biriktiren çok resimli bir yazıydınız o zamanlar
çizgili defterlere ve harita metodlara çizilmiş
yarı çıplak bir harita, küflenen bir dil ve elleri boşluğu tutan
bir beyaz kedi gelip usulca uzanıyordu urgandan yatağımıza--

/rujundan kan damlayan kadınların
ertelenemeyen adamları/

siyah siyasa, yorgun trend ve pisuvara atılmış
bir bulaşık teli kadar şaşkındım aranızda
ölü insan etleri ve ölü hayvan etleri
yanık kokusu ve kan, yanık kokusu ve kan
kemik saplı bıçak ve kemiğe saplı bıçak
aralıyordu gözlerini--

/gözlerine örümceklerin yumurtladığı odaların
bol şiirli adamları/

(Kül 29, Ekim

Baha Önem

Gece Tanıklığı

Gece uzun,
gece her an yeni birine kavuşmak gibi
Ey kentlerin ulu meydanları
uzayan bulvarları, hüzünlü gömütlükler
şimdi kelimeler tek yurdum benim.
Geceleri ay ışıklarıyla bölüşürüm şiirlerimi
büyür içimdeki çocuk, keskinleşir dil
yürürüm denizlere, içimin ağısını bırakarak sulara
böylece yalnızım, yüreğim bahar göğü, yüzüm çekimsiz fiil.

Balkonlarda yaseminler, sardunyalar
eğilip kokluyorum, içimde tarifsiz bir arınma
ve her sabah bir bulutla çıkıyorum sokaklara
en yalın arkadaş çünkü, içimdeki nehrin dışa vuran buğusu
yürüyorum arınmış sularının elinden tutarak
hiçbir günaha taşımıyor yüzümün alnacını.
Diyor: istersen sana da verebilirim
gökyüzünün bana hırka olan şu derin mavisini

Gece uzun.
gece, her an yeni güneşlerin doğum sancısı gibi.
Karanlık, sonsuz nehirlerce akarken gündüze
sevgilim, yatağımdaki sıcaklığı bırakıp
işine koşturuyor, vardiyasına ayrılığın...
Ben oturup dostlarıma mektuplar yazıyorum
bütün sözcüklerin pasını siliyor mürekkep!

Gece, ah derin yalnızlığım! Örtünüyor gizemi
ve bana adını veriyor bu hüzün tiryakiliği
katıyor lezzetini tüm çıplaklığıma
Ölümüm de gece olsun: derindir gece ölümü
nasılsa biten her ömür, tuzak sorular gibi kalır
düşer gölgesi kentlerin erinçsiz kollarına
sonsuzluğun kara tahtasına resimleri çizilen.

güz ve gece en büyük aşkım benim!

Soluğunu bana bırak ey küskün şehir
taslak bir intihardır yüzüme vuran şavkın
bıktım, kırılan bir çizginin izini sürmekten
yüreğimi kuşatan her sevgi
yeni bir infilâk şimdi.

(Edebiyat ve Eleştiri 59, Ocak/Şubat)

Şair Ana

Oğuz Demiralp

Gülten Akın'ın şiirlerini okuyunca ilk gözüme çarpan, Türkçesinin güzelliği. Arı duru Türkçeyle yazıyor Akın. Türkçenin güzelliğini yakalamış, her soy şairimiz gibi.

İki onyılı aşkın süredir bir arabesk rüzgârı esiyor Türk şiirinde. İkinci Yeni'ye öyküneceğiz diye yapılan dilbilgisi, söz dizimi kıyımlarını bırakın bir yana. Şiiri güzelleştireceğiz diye olmadık Arapça, Farsça sözcükler, kavramlar sokuluyor şiirlere. "Türk Dil Kurumu ortadan kalktı. Biz de rahatladık." der gibi bu tür şairler. Hele frenkçe biliyorlarsa.... Türkçe şiir kötü çeviriye dönüştürülüveriyor. Arabesk şiir, güzelleşmek için takıp takıştıran, ancak bir türlü göze hoş görünmeyi beceremeyen bir kişi gibi...Kendi olmaktan çıkan bir kişi gibi.

Zaman zaman da olsa şiir okuyan bir yazın meraklısı olarak rahatsız ediyor beni bu dilsel bunalım. Gülten Akın gibi eski ustaların yepyeni Türkçelerini okuyunca rahatlıyorum ancak.

"Sözlerin yurdunu bilenler için / Bir başka dil saklarız dilimiz içinde" diyor Gülten Akın. Elli yıldır şiir yayımlıyor Akın. Dile kolay, yarım yüzyıldır "Sözler Yurdu"nun seçkin bir yurttaşı. Yalnızca şiirleri değil, şiir üzerine inci gibi yazıları da gösteriyor ki, söz bilgisi, bilinci yüksek bir yazın ustası Gülten Akın. Ortalama toplumculuğun şiiri toplumsal eylemin aracı gördüğü dönemde bile şiirin özel, özgül kimliğini geliştirmeye özen göstermiş. 1973'de Ahmet Haşim üzerine yazdığı bir bakıma "yapısalcı" deneme, birçok yazarın tersine, Gülten Akın'ın kendi gelişiminin belirli bir evresinde takılıp kalmadığını, gelişmeleri yakından izleyerek gelişip değiştiğini ya da değişip geliştiğini gösteriyor.

Kuş bakışıyla üç dönem görüyorum Gülten Akın'ın şiirinde. Birinci dönem 1952-1964 yıllarını, dolayısıyla *Rüzgâr Saati*, *Kestim Kara Saçlarımı*, *Sığda* kitaplarını kapsıyor. İkinci dönem en uzun olanı. 1964'den 1986'ya uzanıyor. *Kırmızı Karanfil*, *Maraş ve Ökkeş'in Destanı*, *Ağıtlar ve Türküler*, *Seyran Destanı*, *İlahiler*, *42 Günün Şiirleri* bu yoğun yirmi iki yılın kitapları. Üçüncü dönem ise, 1991'de çıkan *Sevda Kalıcıdır*'ı, 1995'in *Sonra İşte Yaşlandım*'ı ve 1998'deki *Sessiz Arka Bahçeleri*'yle bugüne geliyor.

Birinci dönem Gülten Akın'ın, bazı eleştirmenlerin "bireyci" dedikleri bir şiir yazdığı dönemdir. Bence şu "bireyci" nitelemesi, bir zamanlar aydınlar arasında başat olmuş katı toplumculuk anlayışını yansıtan, sanat kaygılarından çok aktöre takıntılarından kaynaklanan bir yaklaşımdır. Ben, bu dönemi Gülten Akın'ın sözleriyle tanımlamaya çalışacağım.

"Gizlerin ve Kaygıların Gölgesinde" denemesinde "şiirin iki ana yöntemle yazıldığını" söylüyor Gülten Akın. "Birinde, göndermeler / atıflar dar dolayımlı tutulur. Geliştirilen anlam genellikle, daha az yoruma açık olan birincil, tekil anlamdır. Toplumsal izleklerin, konuların işlendiği şiirlerde çoğunluk, bu yol izlendi. Ötekinde ise, geniş dolayımlı atıflarla / referanslarla, imgelere ağırlık vererek anlamı geliştiren şiirler vardır. Atıflar net değildir. Şiir birincil anlamdan ya da tek anlamdan çok, yan anlamlara ağırlık vererek geliştirilir."

Birinci döneminde Gülten Akın şiiri ikinci yönteme dayanmış görünmektedir. Akın bu dönemin kitapları için "...her üçü de odağı "ben" olan bir hayatın çeşitli görünümlerini yansıtır." demiştir. Yine Akın, 1995'de *Yeni Biçem* dergisiyle söyleşisinde, ilk üç kitabından söz ederken, "Bireyseli daha çok, geniş dolayımlı atıflarla, yan anlamlardan geçerek sislendirilmiş, birinci anlam gerilere çekilmiş olarak..." diyecektir.

Öyleyse, Gülten Akın'ın ilk üç kitabının, izleksel açıdan ben merkezli, kullandığı yöntemin ise, kendi deyimiyle "sislendirme" olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, ben'den söz etmek okura seslenmemek, salt kendine özgü olanı, saltık özneli söylemek anlamına gelmeyebilir. Ayrıca, ben'i yazmak, bir zamanlar sanıldığı gibi, ille de bireycilik anlamına gelmez. Nitekim, Gülten Akın da "ben"i şiirmeyi, bireycilikten ayırmak gereksinimini duyacaktır: "...1960'lara kadar bireysel çıkışlı ama kadınlığı dolayısıyla ezilenlerin ortaklaşacağı duyarlığı şiire getirmeye çalıştım."

Şiir okurları arasında Gülten Akın'ın ilk üç kitabına bu yıllarda bir dönüş var. Kentli bireyin hâlâ geçerli olan duygulanımları, tepkileri, yaşam parametreleri yansımış bu kitaplara. Dolayısıyla okurlar Akın'ın ilk dönem şiirlerinde kendilerine değgin birşeyler bulabiliyorlar. Bu üç kitap, Akın'ın daha sonraki bazı "toplumcu" kitaplarından daha kalıcı olurlarsa şaşırmamak gerek.

İlk kitap *Rüzgâr Gülü*'nde şiir öznesi yakın çevresi içinde kalır. Şiirlerin çoğu "sen" ya da "siz" seslenmeleriyle gelişir. Yakın çevredeki bireysel duygulanımlar yansır dizelere. Genç kız, çocuk, arkadaş, anne, sevgiler... Birçok kez öznel yaşantılara göndermeler olduğu bellidir. Ancak, okur, "sislenme" yönteminin sonucu olarak, çağrışımlarla, kendine göre çıkaracağı yan anlamlarla okumayı götürmek durumundadır. Bu özellik, şiirde "mesaj" arayanlar için bir olumsuzluk gibi görünse de şiiri alımlanma açısından zenginleştirebilir. Elbette, şairin niyetinden çok şiirin niteliğidir onu okutan. Gülten Akın daha ilk kitabında, sözcük tutumluluğuna, düzenine özen göstermek, şiir boyunca bir ses yakalamaya çalışmak, şiir içinde anlatmak istediği izleği belirli bir mantık dizisi içinde toparlamak çabası içinde görülür. Dolayısıyla şiiri esinden çok usla üretir. İmgeleri, doğadan ya da günlük yaşamdan alınmış sahneler, görüntüler olmaktan çok düşlemsel üretimdir. Bu çerçevede, iki temel imge ön düzleme çı-

kar: rüzgâr ve özellikle yağmur. Kitabın son baskısında göremediğim "Lied" şiirinde "ya rüzgâr diyor insan ya da yağmur" dizesi Akın'ın imgeler evreni giriş dizesi gibidir.

Gülten Akın'ın bu şiirlerine lirik demek güçtür. Daha sonraki iki kitapta da lirizm çizgisi pek göze çarpmayacaktır. Ancak çevreye, yaşama duyarlı bir öznenin dizeleridir bunlar. Ben, kendi üstüne kapanmış tek kişi değil, kendinde tutsak bir tekillik değil, çevresi, toplumuyla birlikte yaşayan bendir. Ben öbür kişilerle ilişkisi içinde şiirin öznesi olur. Başka kişilerin doğalmışçasına alımlayarak yaşadığı birçok durumu, oluşumu derinlemesine gören, püf noktalarını dilsel düzeyde yakalayan bir duyarlılık söz konusudur. Duyarlılığın yanı sıra, devingen bir zekânın dil içinde işlemekte olduğu gözden kaçmaz.

İkinci kitap *Kestim Kara Saçlarımı*'da özne dar yakın çevresinin ötesinde bir bakışa yönelir. Toplumsal yaşamla duygusal, anlıksal alışveriş yoğunlaşır. Elbette, bireyin açısından, kadınlığını onurla, gururla taşıyan öznenin özel, öznel açısından yapılan bir işlemdir bu. Kitaba adını veren "Kestim Kara Saçlarımı" Türk şiirinin bir klasiği olmuştur. Bu kitapta olaylara alaylı bir bakış gelişir. Alay eleştiriyle iç içedir elbette. Birincisinden daha başarılı bir kitaptır bu. Hemen bütün şiirlerin kıvamı yerindedir. Sislemenin tadı kaçırılmaz. Bu şiirlerin yalnızca 1950'lere özgü olduğunu söyleyemezsiniz. Bir "Ayrılar Gemisi", bir "Ayrılar Çocuğu" her dönemindir. "..... Kadın"lı şiirlerin, bazı kadın tiplerine yönelik yergilerin toplumsal yaşantımızda somut karşılıkları hâlâ vardır. "Ağustos Aydını"nın da...

"Ben yaşamanın olmalıyım öyleyse, değilim" diyen özne, gerçek, yani olması gereken yaşamla arasındaki engelleri şiirde aşmaktadır. "Kesin bir şiirde kendi gibi olmak..." öznenin özlemini kesin biçimde dile getiren bir sözdür. Öznenin olmayı istediği ya da özlediği kendiyle arasında toplumun ona verdiği ortam, yaşantı vardır. Bu engelin bilinci, sıkıntısı ve engeli ayrımsayamayanlarla alay iç içe gelişirler.

Sığda kitabı, sislemenin bir önceki kitaptan daha yoğun kullandığı, alayın da daha incelikli hâlâ getirildiği şiirler içerir. Bazı şiirlerde lirizmin sınırlarına da gelinir. "Yağmur Yağmur" şiiri bence pek güzeldir: "Yağmur, yağmur... Bu neyi anlatır ?" Her imgenin matematik bir açıklamasını yapmak güçtür. İmgelerin şair açısından öznel nitelikte kesin bir birinci anlamı olabilir. Ancak şiirlerde yaratılan duygu ve imge evreninin okurdan okura, alımlama evrenine göre çeşitlenebilecek anlamları vardır.

Şiir yazımında ustalık ölçüsü artmıştır bu kitapta. Örneğin "Kırmızı gürültüsüyle bir kelebek / Yürür duvarları boyamaya / Açık bırakılmış sessizlikten" dizelerin bence şiirsel deyişin olağan dilsel anlatımı nasıl değiştirebildiğinin yetkin bir örneğidir.

Kitap, sığ küçük kentsoylu yaşantısının eleştirisi olur birçok şiirde: "Küçük şeyler ormanına bir güven bir güven / Böyle yanılma hiç görme-

dim." Gülten Akın, bundan sonraki kitaplarında bu yanılmayı iğneleyerek eleştirmenin ötesine geçip, doğruyu bulma, gösterme uğraşma girişecektir. "Dev Gitgide Ağır" bu yönelimin başlangıcı gibidir.

"Ah, kimselerin vakti yok / Durup ince şeyleri anlamaya" Gülten Akın'ın bu en çok tanınan dizeleri, şiircesinde ikinci dönemini açan *Kırmızı Karanfil* kitabında yer alır. Ancak, kitapta şiirilen "ince şeyler" bir kentlinin, bir estetin aklına gelebilecek olanlardan epey ayrımlıdır. Gülten Akın 1964'den sonra yeni bir şiir anlayışına, yazımına yönelmiştir. "Bir Salı Yola Çıkış" bu dönemin bir tür manifestosu gibidir: "Toprakta İhsani öncesi aşıklar / Garip, Yunus, Karacaoğlan / Demirden ve hidrojenden geçerek / Lorka ve Breht'le birleşmedeler".

Sisleme yöntemi bırakılmıştır artık. Şiirin öznesi de değişmiştir. Tekil kişinin yerini halk ya da köylü, genel kişi, çoğul bir ses almıştır. Özgül bireylerden çok temsilci değeri olan tipler konuşur bu şiirlerde. İlk bakışta halk şiirinden esintiler vardır. Ne ki, şair, halk şiirinin uzantısı ya da çağcıl değişkeni olmak savında değildir. Halk yazınının öğelerinden yararlanır. Halk adına konuşmak amacında, duyarlı, araştırıcı, eleştirici ses olur. Ancak, halkla özdeş midir? Halkın konuşması gerektiği gibi konuşmak, halkın sesini istediği kesindir. "Şiir Ürünü" yazısında Gülten Akın, bir yandan Pir Sultan, Dadaloğlu, öbür yandan Nâzım, Lorca, Brecht, Neruda ile beslediği bu yeni çizgisini "Diriliğini yitirmemiş muhalif bir rüzigâr" diye anlatacaktır.

Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı (1972) bu diri biçemle yazılmıştır. Cumhuriyet'in yayılmacılığa, gericiliğe karşı "muhalif" ruhunun canlandırılması amacını gütmektedir. Yalın, içten bir destan denemesidir bu uzun şiir. Çoğul ve yüksek sesli bir okuması hiç yapıldı mı, bilemiyorum. Ancak, ulusal günlere ruh katmak için Gülten Akın'ın bu yapıtından sık sık yararlanmalı, diyorum.

Ağıtlar ve Türküler (1976) yeni dönemin bir olgunluk ürünüdür. Kitabın başlığı yanıltmasın! Zaman zaman kullanılsa da halk şiirinin kalıplarıyla yazmak değildir şiirsel iddia. "Öğretmen Türküler"inden anlaşılır ki, Anadolu gezilmiş, tanınmış, içleştirilmiştir. Halkın söyleyemedikleri halkın diliyle, halkın ağzından görünür biçimde dile getirilecektir. Ancak ağıt ya da türkü derken, bu türlere özgü alışılmış kalıplarla yazmaktan çok bu türlerin kapsadığı izlekler işlenecektir, çağdaş bir söyleyişle. Belirli bir görev yüklenen şiirdir bu. Anadolu'dan kalkıp "kente yalınayak girecektir".

Seyran Destanı (1979), büyük kentlere yalınayak, başıkabak göçen yoksul köylülerin destanıdır. Şiirin öznesi çoğuldur. Herkes adına konuşan, ortak bir sestir. Halkın yüceltilmesi sürdürülür. Halk, kötü düzenin eline düşmüş, savunmasız bir kurbandır. Şiir tekil biter: "Nasıl öğretmenlik yaparım artık / Öfkeye boğulmuş, kinlerle dağlı / Nasıl ulaşırım çocuklarıma....." 1970'lerin sonundaki karanlık ortamda umutsuzluk duygusu

baskın gelmektedir. Destanın kahramanlarıyla destanı yazan arasında kapanmaz bir uzaklık var gibidir.

Bir sonraki kitap *İlahiler* (1983) bu duyguyu sürdüren bir şiirle açılır: "Bunalan Ozan İlahisi". Bu şiirde halk yazını kalıpları içinde görünür şiirin öznesi. Gelgelelim, yalnızca kendisidir bu kez, tekildir. Kendi adına konuşur. Daha önceki şiirlerde dile getirmek, adına konuşmak istediği halk için birşeyler yapamamanın sıkıntısı içindedir. Yazma eylemini bile sorgular hale gelmiştir. "Yazamam oğul" diye biter şiir. Ancak hemen sonraki şiirde toparlanır özne: "umut ve direnç..."

İlahiler ve onu izleyen *42 Günün Şiirleri* (1986) Gülten Akın'ın "toplumcu" diye bilinen döneminde bir alt dönem niteliğindedir. Çünkü şiirin öznesi halkın yerine konuşmaktan, halka gözlemci olarak bakmaktan ayrımlı bir konumdadır. Toplumda esen fırtına onu da doğrudan etkilemiştir. Fırtınayı kişisel olarak yaşamaktadır. Bu kez, toplumdan ayrı kişi değil, toplumdaki olumsuzluklardan etkilenen, açıkta, rüzgârda, yağmur altında kalmış bir bendir. Bu iki kitapda öznel toplumsal ile örtüşür. Şair, ana olarak, aydın olarak acı çekmektedir. "Ülkem misin, oğlum musun seçemiyorum / Sevdanın özü birdir" derken inandırıcıdır.

Ancak Gülten Akın'ın bu güç döneme denk hiçbir şiiri iç dökme, acıyı bağırma biçimini almaz. Bir şiir dili gelişmesini sürdürür. "İlahi" havası, şiir dilinin güncelin duygu baskısına yenik düşmemesine yardımcı olan bir aşkınlık sağlar. Şair, yüreği dolu olmasına karşın en az sözcükle en çok şeyi anlatabilme kaygısını sürdürür. Şiirlerin kuruluşunda us tartısı ve zeki buluşlar gözden kaçmaz. Acı bir alay da girer dizelere. Toplumun bazı kesimlerine yönelen sözlerde dolaylı söylemin yeniden belirdiği de görülür. Ne ki, şair yazmadan önce şu ya da bu yöntemi seçiyor değil, şiirmek istediği konuya göre biçim arıyor gibidir. Bu arada bir düzyazısal parça da okuruz: alegorik bir öykü niteliğinde.

42 Günün Şiirleri kitabının büyük bölümü düzyazı şiirler ya da şiirsel düzyazılardan oluşur. Acı çeken bir ananın metinleridir bunlar. Söz konusu metinlerin dokunaklı olmalarının yanı sıra iyi yazıldıkları kesin. Örneğin "Avlu" başlıklı metin nasıl da etkileyici. Bu kitabın üzerinde durulması gereken bir yönü de ideolojik ya da siyasal boyut taşımaması. Ele aldığı olayların insansal özünü irdelemesi. Kitabı başarılı kılan, kalıcılığa yönelten de bu niteliğidir bence. Şiirsel söz, anlattığı konunun insansal özü ile örtüşme uğraşına girmiştir.

Sevda Kalıcıdır'daki şiirlerin çoğu fırtına dindikten sonra yazılmış izlenimini verir. Gerçi bu kitapta birtakım siyasal içerikli şiirler de bulunmaktadır, toplumdaki gelişmelere yönelik eleştirilerin sürdüğü şiirler de. Ancak kitabın ağırlığı bu yöne gitmez. Şiirin öznesi yaşını başını almış, deneyim kazanmış kişidir. Geçmişiyle, kendisiyle, toplumuyla hesaplaşma içindedir. Örneğin "Kış Yolculuğu" hem olgunluk yaşının şiiri hem de

olgun bir şiirdir. "Ters Çingene"de bir yaşamın muhasebesi alaylı ama nerdeyse gizemci bir dille yapılır. Gülten Akın bu kitabının önemli bir bölümünde öznelliğine dönmüştür. Yine özel yaşantılara göndermeler görülür. Ancak bu kez dil daha oturmuştur.

Sonra İşte Yaşlandım (1995) dilin, şiirin bilincidir. Artık şiir ne öznellik ne de toplumsallık için yazılmaktadır. Öznenin kendisi de, çevresindeki yaşam da şiir diline çevrilmek için karşısındadır. Görmüş geçirmiş, her şeye üstten bakabilecek kıvama ermiştir. Acıyla değil, hüzünle karışık bir alaylı bakışla yazılmıştır şiirlerin çoğu. Her biri bir-iki dizeden oluşan on sekiz kısa şiir kitabın omurgasını oluşturur. Özdeyiş tadındadır bu kısa şiirler. Yaşamın gizlerini açımlayan sözler gibidirler. Öbür şiirler bu omurgadan kalkarak yayılırlar kitaba.

Ölümle yaşamla söyleşerek kendi çevresinde döner özne. Ancak nasıl bir ortamda yaşadığını dile getirmekten de geri kalmaz. Televizyon ekranında, sokakta gördüğü toplumsal düzenle uyuşması güçtür rüzgârı ve yağmuru savunan şairin. "Bir Sabah Çekimi" şiiri bir ömrün yoğunlaştırılmış hesabı gibidir.

İmgelerin film kareleri biçiminde oluşturulduğu bu şiir aynı zamanda yeni bir söyleyiş denemesidir. Gülten Akın "yaşlandım" dediği kitapta genç sözler aramayı sürdürmektedir. Sözcük sayısında tutumluluk artmıştır. Akın kendini duyguların ya da düşlemlerin çekimine, akıntısına bırakan bir şair değildir. İmge yığışması yapmaz. Kâğıtta şiir olarak kalan sözcükler us süzgecinden birkaç kez geçmiş oldukları izlenimini verirler. Vurucu sözler, çarpıcı imgeler yoktur ama her şiirde zekice bir buluş, özgün bir izlek vardır. Bu arada, "Osman Hamdi Bey" şiiri öyküsel görüntüsüyle üstünde durulması gereken değişik bir Akın şiiridir.

Sessiz Arka Bahçeler (1999): kitaptaki bir dizeyle, "ılık yumuşak hüzünlü" şiirler toplamı. Akın'ın şiirinde bağırmaz hüzün. Usulca sokulur okura, yumuşakça sarar, yaşadığını sorgulamaya iter.

"Arka Bahçe" bir önceki kitapta yer alan bir şiirin başlığıdır. Şöyle biter o şiir: "... Dünya / Arka bahçeyle abisi vurulmuş kızın arasında / Çılgın bir topaç, dön unut düşlere bırak kendini / Dön hatırla." Son kitabında şair arka bahçesine çekilmiş gibidir. Çılgın bir topaç gibi dönmeyi sürdüren kentin kıyısına. "İtip beni / balıma dadanan bu çağı sevmedim" diyecektir. "Hatırlar". Arka bahçedeki mayını takmadığı bir şiir de vardır: "Mutlu bir Güne Ön Şiir". "İmgeleri Gülten Akın kaptı / büyükanne hep yaptığı gibi / uçuverdi Sinan'la birlikte / kanatlarmış, kocamanmış, kırmızıymış beklemeden". Sevimli bir Chagall resmini anımsatan bu şiir dışında, genellikle yaşamıyla, bireysel, toplumsal boyutlarıyla duygulu hesaplaşmalara girer. Öznele, özele göndermeler vardır. Aydın, duyarlı bir kadının dizeleridir bunlar, kısa kırık sözler. Yalnızca aydın değil, ana olarak, sevgili olarak da konumlar kendini. Toplumdaki başka kadınlara uzan-

maktan da geri kalmaz. "Korkak kadınlar"dan "Kapıcı Kadınlar"a toplumdaki kadın sorunsalı yansır şiirlere: "Çocuklarını farelerin kemirdiği kadın / bir simge / o alınlarınıza vurulmuş damga." Anneliği, anneliğini övünçle güçle şiirlere geçirir Gülten Akın: "Anneler olmasa kim kimi severdi."

Enis Batur üzerine yazdığı "Gri Divan'la" başlıklı önemli incelemede şöyle diyor Akın: "... güme gidiyor çoğu şiir, üstünden okumalarla. Diyorum ki sezdiğimizi sevmekle bırakmamalı, şairin yaptığını (belki tersten) yapmalı, kazmalıyız bizden ona doğru. Ve derinden." Gülten Akın'ın şiiri de böylesine bir yaklaşımı gerektiriyor elbette. Sınırlarımı bilerek ve bağışlanmayı umarak, şimdi bunu yapmaya kalkışmadım. Elli yılllık güzel mi güzel bir şiir toplamına okur olarak saygımı, sevgimi belirtmeye çalıştım.

(kitap-lık 51, Ocak/Şubat)

Ahmed Arif'i Yüceltmeyelim Anlayalım

Ahmet Oktay

Doğrusunu söylemem gerekir: Türkiye gibi kültürel değerleri hızla değişen ve bu yüzden eleştirel ölçütleri de sabitlenemeyen bir ülkede, ölümünün üzerinden on yıl geçmesine rağmen, bir şairin 45. baskıya ulaşmasını, bir başarı saymalıyız. 1990 yılında Ahmed Arif'in 1968'de yayımlanan kitabının aradan geçen 22 yıl içinde 21 baskıya ulaşmasının, şairin "her türlü eleştirel yaklaşıma dayanabildiğinin" bir göstergesi olduğunu belirtmiştim ('Karanfil ve Pranga', s. 10, Metis Yayınları.) Bugün de aynı kanıdayım.

'Karanfil ve Pranga' yazım yüzünden Ahmed Arif, bana dargın öldü. İçimde uktedir: Çünkü gerçekten sevdiğim, saydığım, kısa süre de olsa şiirinden beslendiğim biriydi Ahmed Arif. Ama Türkiye yazınsal ortamında dostluklar ve sevgiler eleştiriye dayanamıyor ne yazık ki *Hasretinden Prangalar Eskittim*'in 23.11.1968 Ankara tarihli ithafında "Taşaklı kalmakta hünerli ve kararlı kardeşim Ahmed Oktay 'Alnımızın aklığında puşt işi zulüm" diyen Ahmed Arif, kitabımın yayımlanmasından sonra adımı, bir daha hiç anmadı. Demek ki, artık beni "taşaklı kalmakta hünerli ve kararlı" biri saymaktan vazgeçmişti. Eleştirinin yazgısıdır bu.

Ben, Ahmed Arif'in şiiri üzerine düşündüklerimi 1990'da yazınsal kamu oyuna açıkladım. Kitabımdaki düşünceleri revize etmeyi, geçen zaman içinde de hiç düşünmedim. O kitapta, Ahmed Arif'in 22 yıl boyunca hiçbir yeni şiir yayımlamamasının, onun artık şiiri bıraktığının bir işareti sayılıp sayılmayacağı sorusunu gündeme getirdiğini de belirtmiştim. Şimdi bu sorunun yöneltilmesinden on iki yıl sonra da şunu soracağım: Daha yayımlandığında *geçmiş, şiirsel söylem* bağlamında, yani yazılan şiir açısından eskimiş bir kitap olduğunu öne sürdüğüm *Prangalar*'ın 45'inci baskıya ulaşmasını nasıl açıklamak gerekir? Burada Ahmed Arif'in hapishane yaşamının zorluklarından, gördüğü işkencenin ruhsal sonuçlarından söz etmeyeceğim. Bunlar önemli olmalarına önemlidir elbet, özellikle şiiri *sürdürememesi* bağlamında. Ama son kertede Ahmed Arif'in *kitabının* anla-

şılması, irdelenmesi bağlamında *belirleyici* değillerdir. Kitabını içerden çözmek ve açıklamak zorundadır eleştirel bakış. Kaldı ki, buradaki sorum şairi ve şiiri değil, okuru anlamayı, o okuru saptamayı amaçlıyor.

Kitabımda, Ahmed Arif'in heroic/romantic bir şiir ürettiğini ve sosyalizmi yer yer Doğu insanının duyarlığına ve beklentilerine eklemleyerek sunan bu şiirsel söylemin, 1968 sonrasının devrimci kuşaklarının politik/etnik ve estetik/etik beklenti ufkunun düşüncelerine ve arzularına denk düştüğünü öne sürmüştüm. Biliyoruz; sosyalizm umutları, 1968 devrimci dalgası, yenilgiye uğradı ve geri çekilmek zorunda kaldı. Nâzım'ı anımsayalım: "Ateşi ve ihaneti gördük." Amacım, Türk edebiyatındaki postmodernist kopmanın öyküsünü anlatmak değil elbet. Kopanlar koptu. Ama kopmayanlar yaşamayı ve umutlarını harlandırmayı sürdürüyor. Şunu söylüyorum: 1968'den sonra doğanların bir bölümünün içinde *devrimci romantizm* hâlâ siyasal/ideolojik ve kültürel çekiciliğini koruyor. Küreselleşmeci söyleme direnenler. Kemal Tahir'in romanının başındaki dizeleri hâlâ önemsiyor:

Teslim olmak başka şey
esir düşmek başka
seni sevmek başka şey hürriyet
uğrunda dövüşmek başka

Küresel kapitalizmin **eşitlikçi** bir özgürlükten yana olan muhalifleri, Ahmed Arif'in.

Kan değil sevdamız akardı geceye
sıktıkça cellad kemendi.

dizelerinde hâlâ direnç buluyorlar. Bu abartılmış vurgu, bu duygusal rezonans, bütün teatralliğine rağmen gençlik kesimlerinde hâlâ etki ve yankı yapıyor.

Ne İskender takmışım
Ne Sultan Murat
Geçip gitmişler, gölgesiz
Selâm etmişim dostuma
Ve dayatmışım
Görüyor musun?

dizelerinde plebyen geçmişe ait, Ernosto Laclau'nun deyişiyle "komünist yankılar" buluyorlar.

Ahmed Arif'in dizelerinde görülen aşırı duygusal boyutun, bir

mazlumiyet yansıttığı söylenebilir. Hep yenilmiş olanın isyanı vardır o şiirde. Nâzım Hikmet'te bu türden bir heroizm bulunmadığı gibi, bu türden bir yenilmişlik ve çilecilik de bulunmaz. Sınıf mücadelesini sosyolojik/ekonomik/ideolojik açıdan yorumlamayı öngörür Nâzım, her türlü *eskatolojiden* uzak durur. Oysa Ahmed Arif'de mücadele imana dönüşmüştür: "*Ol kitapta böylece yazılıdır*" çünkü. Amacım iki şairi, ustayla çırağı karşılaştırmak değil elbet. Sadece saptırıyorum. Şu nedenle:

Neredeyse otuz yıldır kriz koşullarında yaşayan, her gün biraz daha yoksullaşan ve umarsızlaşan emekçi sınıf ve kesimlerin, özellikle bu sınıflara mensup üniversite gençliğinin ve okur yazarların, edebiyat çevrelerinde gözlemlenen *estetizm* ve *popülerizm* kaygısına iyi bakmadıkları, edebiyat ve sanatın toplumsal amaçlarından uzaklaşmasına, eşitlik ve özgürlük sorunlarına ilgisizleşmesine öfke duydukları anlaşılıyor. Bu öfke, toplumsal matrisini *yitirmiş* bir edebiyata karşı devrimci romantik bir söyleme bağlanma isteğini güçlendiriyor. Siyasetin iyice güçsüzleştiği, inandırıcılığını yitirdiği bir dönemde, sınıf konumlarını ve dengelerini hesaplayan bir anlayışa karşı eylemi, iradeyi ve inancı öne çıkaran anlayışın daha *çekici* ve *çağırıcı* duruma geldiği söylenebilir. Volantarizmin şiirsel düzlemde bu geri dönüşü. Ahmed Arif'in *izlerçevresinin* (publikum), 1968-1990 döneminden bu yana pek değişmediğini gösteriyor sanırım. Bu şiir, hâlâ marjinal sol dergiler çevresinde tanınıyor; yazınsal magazin basını, görüldüğü kadarıyla, 45. baskıya ulaşmasına rağmen Ahmed Arif'i fazla önemsememekte direniyor. O basında tanıtılan, göklere çıkarılan şairlere bakmak, yeterli bir kanı oluşturur. Soyutlanmış, bireycileşmiş bir şiir ortamı ve bu ortamın zevkini ve anlayışını destekleyen yazınsal medya, siyasal bilinç düzleminde yanlışlığı kuramsal açıdan çok vurgulanmış heroic bir şiirden yine de tedirginlik duyacaktır elbet.

Sanki, şu anda Ankara'da Atatürk Bulvarı'nda Kavakladıre'ye yürüyoruz. Ahmed Arif'le. Büyük olasılıkla Yılmaz Gruda da var. Ahmed Arif, sigarasından bir nefes çekiyor (o zamanlar bırakmamıştı daha) ve *Prangalar*'a niçin almadığına şaştığım bir şiirini okuyor. İlk dizelerini anımsayamadığım birinci kıtası şöyleydi:

Kalbim ranzalara şilte
Dosttur içerimde yatan

Selamı, sabahı, sohbeti

Üç kişilik muhabbeti
Haram ettiler
Düşmüş endamına
Süngü gölgesi
Bayram ettiler.

Şiirine yönelttiğim eleştirel kaygıları hâlâ koruyor olmama rağmen, Ahmed Arif'in böyle dizelerle kurduğu şiirin bunca yıl sonra en azından politik/idelojik düzlemde gücünü koruyor olmasına sevindiğimi söylemeliyim. Büyük şair olduğunu dün düşünmedim Ahmed Arif'in, bugün de düşünmüyorum. Ama hemen tamamını daha kitabı çıkmadan ezbere bildiğim, kendisinden dinlediğim, daha 1950'lerin ikinci yarısında Edip Cansever'e sevdirmek için neredeyse kavga ettiğim, İstanbul'un sanatçı boheminin mekânlarında etrafa heyecanla okuduğum o şiirin, içimde hâlâ bir yerlerde yankılandığını düşünüyorum. Devrim heyecanını yitirmemiş birbirine âşık genç insanların

Gitmek
Gözlerinde gitmek sürgüne
Yatmak
Gözlerinde yatmak zindanı
Gözlerin hani?

dizeleriyle kendilerinden geçtiklerini de biliyorum.

Bağlarken şunu da söyleyeyim: Ahmed Arif'in şiiri mevcut göndermelerine, anıştırmalarına, hattâ 'Otuz Üç Kurşun'a rağmen, kendisine sonradan yapıştırılmak istendiği bağlamda etnik bir şiir değildir. Etnisite sorununu görmüştür elbet, ama, o kökensel politik/felsefi bağlanımı açısından, daima *sınıf* sorununu önemsemiştir. Onu bir Kürt milliyetçisi gibi okumak, inancından hiç anlamamak demektir. Ahmed Arif'i bir süre tüm politik/ideolojik içeriğini *paranteze* alarak okumakta yarar görmeliyiz. Ancak bu şekilde o şiiri daha içerden kavrayabiliriz. Yapı sorunları açısından sorguladıkça, yani sözcük, imge, benzetme, eğretileme, iç müzik (dizenin sesi) ve dış müzik (kafiye) vb. gibi sorunlar üzerinde durdukça, o şiirin erdemlerini ve kusurlarını saptayabiliriz.
Yüceltmeyelim, anlayalım.

(Gösteri 236, Nisan)

Işıltılı Yokluk

Orhan Koçak

Mehmet Taner'in *Küflü Şimşek* (1999) kitabı Antalya Altın Portakal Şiir Ödülü'nü almıştı. Ödül töreninde, Taner'e muhabbet beslediği anlaşılan iyi niyetli bir yazar, "Ben küflü müflü anlamam," diyecekti: "Bu kitap sade şimşektir!" Sevgi, kavrayışı ketleyebiliyor bazen: Taner'in şimşeği, kendi küfünü bilen bir şimşektir; küfse büsbütün parıltısız değildir orada.

Olumlunun kendini olumsuzda doğrulaması –ve tersi– Taner'in yeni kitabı *'Veda Vezinleri*'nde de en temel zihinsel işlem. Her şey, her deneyim, ancak kendi karşıtına uzanmakla sahicilik kazanıyor Taner'in şiirinde. *Haz*, acıdan pay aldığında inandırıcı oluyor; sıkıntıysa kendini çok önce ve başka bir yerde söylenmiş bir şarkının yokluğuna dönüştürüyor.

.....Gene de sırf işiteyim diye
Yaradıldığım kuytudan inmiş bir seda,
Bileyim diye bir doğadan geldiğimi
Yaslarım kulağımı sarp kayalara;
Derler ki kulakta başlar kimi gövde
Sesler olduğu kadar, suskular için de:
Ah Ses. Ah Susku. İkisini de dinledim.
Takırdayıp duran
Gecenin kemikleridir kelimelerim.

"Beni Hayata Geri Verdiğin Sırada" başlıklı şiirde bir dize var: "Bir ırmak yatağı gibi, kurumuş". Bütün kitabın *ekolojisini, manzarasını tanımlayan* bir dize bu. Kurumuş ırmak yataklarını düşünün, daha çok da dere yataklarını: Işıltılı bir yokluk görünümü: Kurumuş yüzeyde taşlar, çakıllar parıldıyordur; ışıltı, bir zamanlar orada akmış olan suyun çaresiz *hayaletidir* sanki. Taner'in şiirinde *Arka Oda* (1981) kitabından sonra gittikçe belirginleşen ikinci bir zihinsel işlemle karşılaşıyoruz burada: Varlığın izi olarak yokluğun araştırılması.

Önceki kitaplarda, *doğanın* belirgin bir kimliği ya da tarihi yoktu; tarihsiz bir coğrafyaydı bu, her yer ve hiçbir yer. *Veda Vezinleri*'nde, bir tarih, hatta bir ad ediniyor bu doğal çevre: Akdeniz. Riskli bir mekan seçimi: Şiirsel olarak defalarca iskan edilmiştir Akdeniz; *Seferis*'in, *Ritsos*'un, *Unga-*

retti'nin, *Saba*'nın, hatta *Valéry*'nin gölgesi düşer yeni gelenin üstüne. Ama Taner tehlikeyi savuşturuyor: Bu varlık-yokluk oyunu için Akdeniz'den daha uygun bir hayali mekan düşünmek zordur. Yitik olanın izleri şimdi'nin içinde sürüp gider burada; ama şimdi'nin kendisi de azıcık *yitik* ve *sahipsiz* gibidir. Yosun tutmuş yıkıntılar zamanla doğaya karışmış, keçi yollarına ve bağ duvarlarına benzemiştir; ama *güneşin* altında bir anda bomboş kalabilen köy meydanları da kurumuş dere yataklarını andırıyordur bazen. Taner'in, "Kıyı boyunca bir ileri bir geri; / Çakıltaşları arasında koşardım. / Geride dantel işler iki kadın, / Dizerinde rüzgâr / Sesten ibaret kelimeleri" diye başlayan "Çocuk ve Sahil" şiirinin son dizeleri, böyle bir coğrafyadaki tek kesinliği belirtiyordur belki de: "Sana hiç / Kavuşmayacağım."

(Milliyet Kültür & Sanat, 2 Mayıs)

Bin Yılların Kırılma Noktasında Şiirimiz

Bâki Asiltürk

Günümüzde yazılan Türk şiirini anlayabilmek ve değerlendirebilmek için biraz gerilere gitmek gerekiyor. Bunun nedeni, günümüz Türk şiirinin *bağdaşık* değil, geçmişin birikimlerini önemseyen *ayrışık* bir yapı üzerinde yükseliyor olmasıdır.

Büyük ve küçük bazı yayınevlerinin şairlerin ilk kitaplarını yayımlama konusunda cesur davrandığı, bazılarının özel şiir dizileri düzenlediği, hatta yalnızca şiir kitapları bastığı biliniyor. Bu yayınevlerinin yayınladıkları şiir kitaplarına baktığımızda bazılarındaki poetik yaklaşımın birbirini tamamladığını görüyor, bununla birlikte farklı duyarlıklara ve farklı poetik anlayışa yaslanan kitaplara da rastlıyoruz. Aynı yayınevinden, aynı editörün onayıyla çıkmış kitaplar arasında bile bu tip farklılıklara rastlanması, günümüz Türk şiirinin bu yapısını hem editörlük yapan ustaların onayladığını hem de farklılıktan doğan zenginliğin ciddi bir biçimde kan kazanmakta olduğunu gösteriyor. Bu anlamda usta-çırak ilişkisi hem zenginleştirici bir işlevle yürüyor hem de ustaların kendi şiir anlayışlarından farklı da olsa düzeyli dosyaları göz ardı etmedikleri ortaya çıkıyor.

1990'ların sonlarında ya da 2000'lerin hemen başında yeni yeni isim yapmaya başlayan şairlerin/şair adaylarının ilk kitapları bir bütünlük içerisinde incelendiğinde bu dönem şiirinin *ayrışıklığını* daha yakından görmek mümkün oluyor. İlk kitaplardaki karşı koyulamaz (ve şiir adına sevindirici olan) *heyecan*, genel dokuyu zedeleyici görünse de zamanla bunun önü alınacaktır. Aynı biçimde, *ayrışıklığın* da bütünselliğe doğru yürümekte olduğu –bu yıllar ve ilk kitaplar için– ileri sürülebilir.

Yine ilk kitaplar bağlamında olmak üzere, son yıllar Türk şiirinde sık sık iddia edildiğinin aksine, tek tip, tek düze, tek sesli şiir yerine çok yönlü, çok farklı yaklaşımları yansıtan bir şiir yazılmakta olduğunu söylemek yanlış olmaz. 1940'larıda ya da 1970'lerde 'toplumcu gerçekçilik' çizgisi üzerinde yürümeyi seçen poetik anlayıştaki veya 1950'lerin ikini yarısıyla 1960'larda imge temeli üzerinde yükselen İkinci Yeni şiirindeki gibi

dönemsel bir bağdaşıklık göze çarpmıyor bugünkü şiirde. Belli isimlerin kendi şiirlerini özgünlüğe taşıması belki zaman alacak ama şimdiden bunun işareti var ortada. İmge temelli olsa da söyleyişin, yapının farklılaşması şiirlerin kendine özgülüğünün yolu olacak gibi görünüyor. Çünkü ikinci kitabında ya da bunun eşiğinde/ardında yeni yapı arayışlarına giden, bunun görece başarılı örneklerini veren, böyle bir anlayışın yolunu açan adlar da yok değil. Şiirin eninde sonunda yapı ve dil sorunu olduğu, yapı-dil ikilisinin anlamı da beraberinde taşıdığı düşünülürse bu iddianın geçerlilik oranı artacaktır.

Poetik bakımdan birbirinden farklı isimleri bir arada düşünerek söyleyecek olursak; günümüz Türk şiirini *bağdaşık* kılan nedenlerin başında kişilerin –kabaca çeyrek yüz yıllık geçmişe göre– dünyaya daha geniş ve farklı pencerelerden bakabilmesi yatıyor.

Bugün, dünyada *küreselleşme* biçiminde adlandırılan tek tip bir yaşam, tek tip bir algılama ve yansıtma biçimi önerilmekte; postmodernizm, bunun edebiyattaki sözcülüğünü yapmaktadır. *Postmodernizmin*, romanı neredeyse tamamen yörüngesine aldığı yadsınamaz bir gerçek olarak ortada duruyor. Fakat özellikle şiir yine bir aykırı çizgi olarak postmodernizme hiçbir şekilde bulaşmadan, modern olanın izinde yürümeye devam ediyor. Romanda modernizm bitirilmiş görünürken şiirde modernizm adeta yeni bir kanal açarak burada ilerlemeyi sürdürüyor. Bu kanalda güvenle ilerleyen şiirin, yeni iletişim teknolojisinin aldatıcı verilerine yenik düşmeyen, özgün bir ses yakalayan, şiirsel birikimi içselleştirebilen şiir olduğu zaman içinde görülecektir.

Türk şiirinde her zaman bir 'şiir-yaşam ilişkisi'nden söz edilmiştir. Bunun, çoğu zaman da yanlış anlaşıldığını ve yeni kuşaklara yanlış aktarıldığını söylemekte tereddüt göstermeyeceğim. 'Şiir-yaşam ilişkisi' dendiğinde şiirin mutlaka büyük olaylara, toplumsal eğilimlere yaslanması, dönemin önemli politik eğilimlerinin şiire yansıması gerektiği ileri sürülmüştür. Oysa 'şiir-yaşam ilişkisi' dendiğinde bugün, daha çok 'içsel yaşam' anlaşılmaktadır. Genç şair bugün, şiirini öncelikle kendi içsel yaşamına dayandırmakta, şiir bilgisinin ve yeteneğinin elverdiği ölçüde dize kurmaya çalışmaktadır. Son yıllarda yazılan şiirde hayatın yer almadığı bu şiirin hayatla birebir ilişki kuramadığı çok söylenmiştir. Bu noktadan sonra, sorunun bir de bu yönüyle düşünülmesi, içsel yaşam dediğimiz şeyin temel alınması yeni şiirin anlaşabilmesi için yol açıcı olacaktır.

Bir gerçek de şudur: Günümüzde modern şiir yazarak yola çıkmış olan genç isimler bile Türk şiirinin tarihsel birikimine uzak kalmamakta; şiirlerini yazarken *epistemolojik* kaygıyı dışlamamaktadır. Bunun adının mutlaka *geleneğe eklemlenmek* olarak koyulması şart değildir. Çünkü yeni kuşak bazı şairlerin *şiir epistemolojilerinde* bazı Divan şairleriyle bazı İkinci Yeni şairlerinin yan yana durduğu görülebilmektedir. Bu belki zor anlaşılır bir şey değildir; ama ayrıksı duruşlarıyla 1960'lardan sonra ustalaşmış bazı isimlerle, 1980'lerde adı öne çıkan öteki bazı şairlerin günümüz şiirinde birlikte etkili olduğu görülebilmektedir. Şaşırtıcı olan budur. Öte yandan buna fazla şaşırmamak da gerekir; çünkü Türk şiiri 2000'lerin eşiğinde gerçekten de çok önemli bir birikime ulaşmış durumdadır. Bu yıllarda şiir yayımlayan yeni kuşak şairlerin de bu birikimi *bütünlüklü* bir bakışla değerlendirmek istemesi bir zenginleşme yoludur.

Bu şiirsel zenginliğe ulaşmada hiç kuşkusuz, *politik* olan yerine *poetik* olanın gündemde tutulma arzusu da rol oynamaktadır. Yeni adlardan bir kısmının çıkardığı ya da etki alanı içerisinde bulunduğu dergilerle birlikte *ilk kitaplarına* bakıldığında bunun anlaşılması kolaylaşır. Tabii ki *politik olan* bu şiirin dokusunda gerektiği kadar yer alabilecektir; önemli olan, çıkış ve varış noktalarının *poetika* olmasıdır. Günümüzde bazı sosyal alanlardaki aşırı uzmanlaşma bu anlamda genç şairin işini hem çok kolaylaştırmakta hem de zorlaştırmaktadır. Kolaylaştırmaktadır; çünkü şair artık nereden yola çıkacağını bilmektedir. Zorlaştırmaktadır; çünkü şiirini başka alanların yoğun desteğine gereksinim duymadan yalnızca şiirsel verilerle kurmak, bu alanda da doyurucu bir birikime ulaşmak zorundadır.

Bin yılların kırılma noktasında şiirde açılan yeni dönemde sözünün güçlü olmasını isteyen şairler, poetikalarını Türk şiirinin tarihsel birikiminden uzak tutmamalıdır. Son yıllarda yayımlanmış *ilk kitaplara* baktığımda bunun uygulanmasında iyiye yakın bir noktada bulunulduğunu söyleyebilirim. Elbette, yeni açılan bu yolda kat edilecek daha epey mesafe vardır. Şiire, çeyrek yüzyıl öncesinin eskimiş verilerini değil de modern verileri ve Türk şiirinin birikimini eksen alarak bakabilenlerin bu yönelmeyi fark edecekleri muhakkaktır.

(Gösteri 237, Mayıs)

ANCAK RÛMUN ŞUARASI...

ENİS BATUR

Ölümü bir çevreyi rahatlatmış olmalı. Üstlerinden görünmeyen bir yük kalkmış, onları hafifletmiştir. Sabit bir vicdan azâbı artık eskisi kadar omuriliklerinde zonklamayacak. Durduğu, son dönemde zorunlu olarak geri durduğu noktadan kafalarına kakmayı sürdüremeyecek bundan böyle – yerine kimseyi bırakmadı, bırakamazdı: Aslına bakılırsa, türünün tek örneğiydi.

Bundandır, bir başka çevreyi öksüz bıraktı bir bakıma. Gerçi gövdesi çoktan "*uzatmalı tatile*" çıkmıştı, ama zihni saat gibi çalışmayı sürdürüyordu: Bazen, kurduğu tek bir cümleyle, uzaktaki bir deniz feneri, gecenin karanlığının içinden parlıyordu: O işaretleri arayacağız.

Berbat, çekilmez, melûn biri olduğu söylendiğinde kıskıs gülerdi: O, iyi olduğunu hiçbir vakit savunmadı, yalnızca haklı olduğuna inandı. Öyle miydi gerçekten de? Unutulmamalı: Hak, biraz da iktidar işidir; şimdi bakınca daha net görülebilir: Muktedir olmuştur. Reddetmenin gücünü ölçmek kolay olmasa gerek.

Şiirleri, yazıları, son yarım yüzyıl içinde, bu dilin en billur örnekleri arasında yeraldı – onun deyişiyle, kimi vasat idrak'lılar tersini savunmaya kalkışsalar da. Çapraz atkılar attı. Şiş ve saldırma kullandı. İkide bir kılıcını kına soktu çıkardı, kalem ucundan kan damladığını az buz görmedik. Dilin kestanesini çizdi. Bütün bunları teraziyle yaptı, ölçüsüzlüğü handiyse kusursuz ölçülere dayanıyordu: Damıtılmamış tek satırına rastlayamazsınız.

Olanaklarını her dönemde zorladı, kendini açmayı sürdürdü. Müziğe, sinemaya, resme sokulmaktan caymadı hiç; tarih'le, ekonomi'yle, siyasa'yla kavga ederek uğraştı. Ayrıntılardan bütüne, bütünden ayrıntılara giden geniş bir yelpazeyi ufku saymaktan geri durmadı. Ne nakış çalışmasıydı.

İnsanlarla geçinemedi. Onlara kötülük, uğursuzluk, nankörlük yaptığı ileri sürüldüğünde, "*aynaların sırrı olur*" demeye getirdi. Şimdi *Cemal*'iyle, *İdris*'iyle, *Mustafa*'sıyla, *Mim Kaf*'la yeniden kaynatacaktır. Çoğu oradaysa, azı buradadır.

Toplumla hiç geçinemedi. Son yıllarında, seçenek varken 'huzurevi'ni yeğlemesi bana kalırsa anlamlıydı: Bu denli köklü huzursuzluk başka nerede barınabilirdi? Çarçabuk kırıldığı için, çarçabuk kırmaya kendini alıştırmıştı. Ama, insanlara ve insan topluluklarına güven duymasa da, Türkiye'ye inanmıştı. Yoksa, bu kadar didiklenemezdi.

1975'te, Zürih'ten *Mustafa Irgat*'a gönderdiği bir kartpostala, *Izgan* Baz'ın kırılan bacağının alçısına yazdığı cümleyi aktarmış: "*İnsanlar ölüme karşı da örgütlenmişlerdir*". Daha ağırı, insanların hayat'a karşı örgütlenmeleri değil miydi?

Şairler ölür, arkalarında yapıtları kalır. *Ece Ayhan*'ndan sımsıkı bir şiir kaldı. Gökkuşağımızın en isyânkar rengi. Büyük bir çavlan uğultusu.

Yort Savul(un)!

(Cumhuriyet, 21 Temmuz)

Seksenler, Doksanlar Derken İki Bin Tarikatı!.

KÜÇÜK İSKENDER

Günlük kimlik ile tarihsel kimlik arasında kurulan ansal üretimdeki tercihi bir edebiyatçıyı toplum önünde hangi pozisyona iter?! Üstelik, acaba edebiyatçı neden sevilmektedir?! İşe yaradığı için mi?! İşe yarıyorsa yaradığı iş nedir?! Gerçekleri dile getirmesi mi?! Gerçekleri dile getiremeyen bir toplumun gerçekleri dile getirmesini istediği edebiyatçılar yetiştirmesinin(?) manası ne ola?!. Altını çizelim artık: Hiçbir sanatçı halkın bir adım önünde değildir! Halk da, bu kaçışın arkasına saklanamaz.

Sen, sanatçıya bu misyonu yüklemeye çalışacaksın (tabii ki sosyal kavram olarak), sonra da onun yalnızlıktan kaynaklanan marjlardaki seyahatini de entelektüelizmle suçlayacaksın. Yağma yok! Türkiye'nin topraklarında sanata gönül vermişlerin arasındaki temel çelişkilerden biri de budur: Üreten, itilmiştir; üretimi değerlendiren ise, üretici'nin konumunda olamadığı için kıskanç, ukala ve saldırgandır! Bunda yadırganacak bir şey yok: Doğrular, artık bizi üzmemeli! Tek doğru vardır: O da yanlış'ın ta kendisi!

Hiçbir cevabın taklidi olamaz; ancak sebepler taklit edilebilir. Büyük sanatçı ile sıradan olanın arasındaki farkın izahı da bu.

Telaşla merak'ın kaynaşması, istikrar ile tedbirsiz hareketin dökümanlara dönüşmesinin kökeni, mananın kuvvete dayandığı noktalardaki hiciv, hep bu cevap ile sebep'in taklitle olan ilişkisinin analizinde gizli. Görkemi nereye oturtacağız?! Edaya mı, isabete mi?! Edaya oturtursak asil, isabete oturtursak kahraman mı olacağız?! Hay Allah, galiba şiir hakkında yazalım derken ereceğiz! Şairin siftahı, tarihi algılayabilmesidir. Tarihteki yeri hakkında az çok bilgi sahibi olabilen şair, manada yetkinleşir.

Türkiye'de şiirin gidişatı biraz da dergilerle koşut adeta. Her dönem, her tarz, her bakış açısı kendi dergisini oluşturmuş. Son yirmi yıla bakacak olursak, 2000'in başında böyle, kendiliğinden oluşmuş bir dergi, bir izan göremiyoruz. Seksenlerde başlayıp bugüne dayanan şiirlerdeki farklılığa bu noktadan da yaklaşılabilir. Bütün ayrılıklarına rağmen kimi şairlerin biraraya gelerek yürütme çabası gösterdikleri Şiir Atı, *Göçebe* der-

gileri yayınevlerinden bağımsızlıklarıyla yukardaki mesele işarettir. Oysa Selim Temo ile Devrim Dirlikyapan'ın, Nilay Özer ile Enderemiroğlu'nun, Ayhan Kurt'la Bejan Matur'un, İmgehan'la Metin Kaygalak'ın, Osman Çakmakçı ile Nur (Bulum)'un, Didem Madak'la Şerafettin Kaya'nın tanışıp tanışmadıkları bile meçhul! Birbirileriyle ilişki kurmamış bir nesil mi yetişti?! O eski fotoğrafları ne çok özlerim: Birkaç zat-ı muhterem, aynı masada oturmuşlar; sohbet esnasında kısa bir molada objektiflere poz vermişler. Son yirmi yılın şahsiyetlerinden kaçının böyle doğal ve mühim fotoğrafı var?! Yalnızca şiir yazılarak şair olunmaz! Şairi şair yapan insani ve toplumsal konumudur aslında.

Her şair, bir büyü yaratır. Her şair, yarattığı büyüden kendi de etkilenir ve o büyüyü reddetmeye çabalar. Edip Abi, yarattığı büyüyle şiirin bildik akışının büyüsünü bozdu. Büyünün bir metafizik uzantısı değil, bir aşk biçimi olduğunu belgeledi. Galiba, bu belgeydi hayattan ilk önce sökülmesi ve yaramaz insanların omuzlarına apolet niyetine dikilmesi gereken. Biz gerekeni yaptık sanıyorum. En azından seksenli yılların dize dizicileri/dize düzücüleri! İçimizdeki huzur, dışımıza kar yağdırdı! Meymenetsizliğimiz, metanetimizi arttırdı! Herşeyden ders aldık, hiç ders vermeye kalkışmadık! İşte size bizim neslin ifşası!

'*Böyle bir yazıya nasıl başlayacağımı bilemiyorum*' cümlesiyle başlayan... diye başlayan ikinci türev yazılara rastlamamız sıkıcıdır ve bu rastlantıya denk düşen kişilerin psikolojilerinde gerçekten çok ciddi problemler başgösterebilir. Hastalıklar, ölümler, afetler karşısındaki çaresizliğimizin bizi hassas dengelerden hassas noktalara sürmesi, mücadelede önemli bir sesi kaybetmenin, yalnızlığımıza tuz biber eken toplumsal acısı, şaşkınlığı, düştüğümüzü sandığımız boşluk, '*toparlanmamız vakit alabilir*' kaygısı, bulunduğumuz alan hani bir de edebiyatsa, burada yıkılan çınar köklü olmanın ötesinde doğrudan doğruya kök'se, mesela Can Yücel'se, işimiz hiç de kolay değil. O, '*seksenler, doksanlar*' diye belirtilen onlu yıl tanımlamalarına kızardı, ama ne yazık ki seksenli yıllarda ortaya çıkan, hissizliği hiçlikle karıştırmak ve bunu varoluşçuluğun uçlarında dolaşmanın afili delikanlılığı sayan muhteremlerin sevgisiz, soğuk, yapay, soylulaların hizmetine verilmiş mısralarla donattıkları şiirlere ve hayat biçimlerine hep uzak durdu. Onlarla aynı dili kullanarak çatışmak yerine küfrü bastı. Havlayan köpeğin ısırabileceği ihtimalini asla gözardı etmedi. Peki Can Baba'yı bu denli kalıcı ve güçlü kılan neydi?! Neden bu kadar çok sevildi?!

Seksenleri beslemesi gereken, ikinci yeni dışındaki bu adam kimdi?! Beat Kuşağı ile Bukowski arasındaki tartışma acaba seksenler ile Can Yücel arasında mı yaşandı?! Savunduğu politik görüşler mi, yaşama biçimi mi, sakınmasızlığı mı: Onu hayatımızın ayrılmaz bir parçasına dönüştüren şey neydi?!

Gösteri Dergisi, şiirimizdeki açılımları değerlendirmek adına ortayaştaki kimi şairlere, doksanlı yıllarda tanınmaya başlayan şairler ve bu noktada gelişen şiir hakkında ne düşündüklerini sormuştu; kısa yanıtlardı yayımlananlar. *Varlık*'ın 2000 Ocak tarihli sayısında geçen yüzyılın otopsisinde bazı noktalara takılı kalmam, beni bu meseleye tekrar döndürdü. Öncelikle *Gösteri*'ye verdiğim yazıya bir göz atalım: "Şiirin tanımında geçmiyor elbette 'genç olmak' olgusu; ama şiire erken başlamanın avantajlarının, şiire has dezavantajları sıfırlayabilmesi açısından önemli. Hele hele okurun önünde pişmeye çalışmak daha da önemli. Bir örnek vermek gerekirse, koltuğunuzun altına sıkıştırdığınız bir şiir dosyasını usta bildiğiniz bir şaire götürdünüz ve okumasını rica ettiniz. O şairin o şiirleri okuyup okumadığı hakkında asla bilginiz olamaz. Şair(iniz), sizi kırmamak için kırık dökük birkaç kelime etme gereğini duyacaktır; oysa dergide yayımlanan bir şiirinizi okuduğunu, beğendiğini ya da hatalı bulduğunu söyleyen bir şair sizin şiirinizin önünü açar... Burada benim anladığım genç şiir, kesinlikle yaşla sınırlı değil. Şiire erken başlamakla genç şiiri birbirinden ayırmak gerek. Bugünün genç şiir tavrı ile önceki dönemin genç şiir tavrı arasında ciddi farklılıklar var. Kendimle karşılaştırma yaparak çözümlemeye çalışmak istiyorum: Bugünün genç şairlerini okuduğumuzda onların dünya ve Türk Şiiri tarihi hakkında donanımlı olup olmadığı anlaşılmıyor öncelikle. Böylelikle 'eski şiire alternatif bir genç şiir'in samimiyeti ortadan kalkıyor. Okuma eksikliğinin büyük yer kapladığına inanıyorum. Neden? Çünkü, farklı tatlardaki şiirlerin, tarzların dökümü şaire has bir ses edinme zorunluluğunu hissettirir. Son on yılda karşılaştığımız şairlerin çoğunun seslerinin olduğunu sanmıyorum. Bu sıkıntı yalnızca okuma ve tanıma boşluğundan kaynaklanmıyor zaten, 'şiire vakit ayırma' sorunu da cabası. Yazılan ve ortada olan tek tek şiirlerin mutfağından değil, şairin hayatının ne kadarını şiire verdiğini soruyorum kendi kendime. 'Ben de şairim' demekten daha kolayı yok! Şiir, kanıt ister. Somut kanıt değil, soyut kanıt: Tuna Kiremitçi'nin büyük bir yetenek olduğu halde şiire, müziğe ve sinemaya parçalanmışlığı eksi puandır. Kastettiğim bu! Haydar Ergülen, bir işte çalışmayıp yalnızca şiire gömülse yer yerinden oynarmış gibi geliyor bana.

Şiire ne getirdiği tartışmalı genç şiirin; yoksa oturmuş bir şiir yazan yaşı genç bir şairin yazdığına mı genç şiir diyeceğiz?! İlhan Berk'in hâlâ genç bir şiir yazdığını görüyoruz. 'Durmadan arıyorum' diyor adam. İyi ya da kötü, her kitabı bir öncekinden farklı mecralarda. İşte genç şiir bu! Yoksa Ayhan Bozkurt, Didem Madak, Devrim Dirlikyapan, Zeynep Köylü şiirlerini safrasız, tok yazmalarına karşın 'genç şiir' çizgisinde değiller; bu da köklerini yitirmelerine yol açıyor. Yalnızca iyi şiir yazan insanlara dönüşüyorlar. Tehlikeli bir şey bu.

İmzası kapatılmış bir şiiri okuduğumuzda 'hah, bilmem kimin şiiri' diyemiyorsak genç şiir olmadığı kesindir. Burada kalıplaşmış bir şiir yazan kişiyi değil, şiirini yenileştirirken tavrını değiştirmemiş şairi anlatmaya çabalıyorum. Nâzım'ın genç kalışının nedeni de bu sanki.

Şu anda genç şiir çizgisinde gördüğüm birkaç isim de vermek isterim: Serap Erdoğan, Kemal Varol, Göçkenur Ç., Nilay Özer.

Turgut Toygar, güzel bir saptama yapmıştı: 'Günümüz şiirinin yenileri Osmanlıca'ya kayıyor.' Doğru. Daha mı şiirsel geliyor, yoksa anlam zenginliği mi yüksek?!

Şiirde ustalığa giden yollardan en kestirmesi, belki de en çetini özgünlük olsa gerek. Hem özgün bir şair olarak ustalığınızı sergileyeceksiniz, hem usta bir şair olarak özgün çizginizi uzağa, farklı mecralara taşıyacaksınız. Her özgünlük ustalık getirmediği gibi, her ustanın kalemi de yeniliğe açıktır diye bir genel kural yok. Nâzım, hem usta, hem özgün hem de yenilikçi olmanın *tadını çıkartan şairlerden*. Orhan Veli, özgün ve yenilikçi. Ustalığı kısa yaşamının altında ezili kalan bir şair. Dağlarca, usta ve özgün. Yenilik peşinde olduğu savı, belki *Çocuk ve Allah*'ın arkakapısında kalmış durumda. Usta ve yenilikçi şairlerin topu, neredeyse cumhuriyetin az öncesi ve az sonrasıyla sınırlı. Buradaki yenilikçilik, şairliklerinden değil, büyük olasılık, ülkenin sosyal değişimine ayak uydurmanın baharından. Herşeyin silbaştan yenilendiği bir dönemde şairlerin bit pazarlarına düşmesi mümkün değil!

Peki, şu on beş yılın bilançosu nedir?! Yani 1984-1998 arası. Bir kısım eleştirmen artı puanları sıralarken, diğerleri kayıpların peşinde.

Yalnızca özgün olabilenlerden birkaç örnek: Oğuzhan Akay, Osman Olmuş, Hüseyin Alemdar, Akgün Akova, Kaan İnce, Metin Üstündağ, Elif, Cezmi Ersöz, Yıldırım Türker... *Yalnızca özgün ve yenilikçi olabilenlerden birkaç örnek*: Tarık Günersel, Nilgün Marmara, Gülseli İnal, Seyhan Erözçelik,

Sami Baydar, Birhan Keskin... *Özgün ve Usta olabilenlerden birkaç örnek*: Enis Batur, Haydar Ergülen, Murathan Mungan, Sina Akyol, Lale Müldür...

Görüldüğü üzre, özgünlük ağırlıklı bir şiirde yenilik olgusunun eksikliği ustalaşmanın en büyük handikapı. Yenilikçi olan ustalaşamıyor; ustalaşma yolundaki şair yenilikten kaçınıyor. (İlhan Berk'in kulakları çınlasın!) Arkadaş Z. Özger'i erken göndermenin acısı daha da belirginleşiyor. *Ya doksanlar'a ne demeli*?! Kimin şiiri özgün?! Herhangi bir şiiri okuduğunuzda onun şairini hemen teşhis edebiliyor musunuz?! Kimin şiiri yenilikçi?! Bir önceki kuşaktan aldıklarına farklı bir tarz, farklı bir yaklaşım getirebilmiş?! Kim usta?! Kimin şiiri dilden dile dolaşabiliyor?! Haydi şiirden vazgeçtik; kimin bir mısrası özel defterlerimizin başköşesinde?!

Fotokopi şiirler yazılıyor. Fotokopi duyarlıklar yaşanıyor. Fotokopi jestler ve hırçınlıklar, gündeme hakim. *Yalnızca özgün olabilmek, yalnızca özgün ve yenilikçi olabilmek, özgün ve usta olabilmek* yerine, *yalnızca karakterini iyi sergilemek, yalnızca karakter sergilerken farklılığını yaşadığı yüzyıla uyarlayabilmek, durumu kurtarmak, yazmış olmak, yazdığını her dergide yayımlatabilecek kadar ün rantı yakalamak ve bulunduğu noktayı korumak* – unutulmamak için mümkün *olabildiğince saldırgan ama duygusal olmak* demek belki de 2000 yılının eşiğindeki, içi boşaltılmış, okuru kaybedilmiş Türkçe Şiir'in menüsünü yeniden tartışmak demek olacaktır. Durup düşünmek gerekiyor. Belki böyle kabul görürüz!

Bütün bunlar bu güne kadarki düşüncelerimin bir reprodüksiyonu olarak adlandırılmalı, ama bence seksenlerin en önemli saptaması, bu insanlara yapılan haksızlıktı: Önemsenmediler; haklarında hiçbir ayrıntılı araştırma yapılmadı. Bir anlamda tüketilmeye, popülerleştirilerek yüzeyselleştirilmeye çalışılındılar. Oysa bugün şiirin doksanlarına, iki binlerine bakıldığında hiç değilse büyük bir güç olarak geldikleri ve şimdiki arkadaşlara göre (içten içe) politik oldukları söylenebilir; evet, politik yanlarını ortaya koymaktaki çekinceleri yüzünden suçlanabilirler; doğrudur. En azından doksanlar, iki binler kadar *cool* takılmadılar! *'Benim şiirim Behçet Necatigil'le aynı ayardadır'* diyecek kadar küstah değildiler. Ve bu lafları kendilerine söyleten şair-i azamlarının ne bok olduğunu anlayacak ve onlarla savaşıp bir poesium kazanacak kadar da yürekliydiler! Ee, bir mücadelede nefer olmak başka, askeri okul şairi olmak başka!

(Kunduz Düşleri 6, Ağustos)

"Övülmek İçin Eleştiri Yapılmaz"

Orhan Koçak/Vecdi Erbay

Vecdi Erbay: Türkiye'de şiir eleştirisinin yazılan şiiri düzeyinde olduğu söylenebilir mi? Şundan soruyorum; örneğin Avrupa şiirinden çokça etkilendi, beslendi Türkçe şiir, bu anlamda önemli ürünler de verildi. Şiir eleştirisinin de aynı oranda Avrupa'da yapılan şiir eleştirisinden yararlandığı söylenebilir mi?

Orhan Koçak: Türkiye'de şiir eleştirisi yazılan şiirin düzeyinde değil. Burası doğru. Ama şiir eleştirisi hiç olmadı ya da yok denemez. Bu eleştirilerin en güzel örneklerini çoğu zaman şairlerin kendileri vermişlerdir. Tanpınar'ın yazıları, hatta Yahya Kemal'in bölük pörçük kalmış konuşmaları, yazıları örnek olarak verilebilir. Daha sonra Cemal Süreya'nın yazıları... Bunları, daha sistemli bir eleştiri için önemli yapı taşları olarak gördüm ve kendim de çok yararlandım. Ahmet Oktay'ın, Turgut Uyar'ın yazıları sonra. Bunlar çok önemli... Şair olmayan eleştirmenler de var, Mehmet H. Doğan gibi. Yani hiç yok denemez. Yalnız Türkiye'de eleştirinin zaafı derken, asıl kuramın zaafı olarak görmek lazım. Yani Türkçe bir düşünce dili olarak hâlâ tam yerine oturmuş değil. Eski dildeki bir çok kavramın Türkçe karşılıkları, Osmanlıcadaki birçok kavramın Türkçe karşılıkları tam oturmuyor. En basitini ele alalım: "Eğretileme" kelimesine hâlâ alışılamadı. Yazara bakıyorsun, kimi yerde istiare diyor, kimi yerde metafor, kimi yerde de eğretileme. "Düzdeğişmece" mecazı mürsel'in karşılığı... Yani bunlar da oturmayan kavramlar. Oysa eleştiri için bazı terimler şart. Bu olmadığı için eleştirel düşünce de hep izlenimci bir planda kalıyor. Temel problem galiba burda. Yani eleştirmen, o şiirle ilgili izlenimlerini doğrudan doğruya veriyor, onları bir kuramsal çerçeve içine oturtmadan.

Yine, Avrupa üzerinden bir soru; Türkiye'de şiir eleştirisi, Avrupa'da yazılan şiir ve şiir eleştirisi gözetilerek yapılabiliyor mu?

Çok sanmıyorum. Senin sorduğun karşılaştırmalı edebiyat ya da karşılaştırmalı eleştiri denilen şeydir ki, Türkiye'de en az gelişmiş olan disiplin bu. Bunun için birçok şey gerekiyor. Bir, dediğin gibi, Türkiye'deki şiirin etkilendiği kaynakları bilmek; iki, o dış kaynaklarla ilgili dış değer-

lendirmeleri, yani dışardaki eleştiriyi bilmek; üç, dışardaki edebiyatın Türk edebiyatı üzerindeki etkisini bilmek ve bu etkiye ne gibi karşılıklar verildiğini bilmek gerekiyor. Bütün bunları bir çerçeve içine oturtmak gerek ki bu çerçeve de sadece dar anlamıyla bir edebi çerçeve olamaz, karşılaştırmalı edebiyat söz konusu olduğunda. Aynı zamanda toplumsal, siyasal, daha geniş anlamıyla kültürel ve jeo-kültürel bir çerçevedir bu. Bu yapılmıyor. Çoğu zaman kendimizi kendimizden ibaret sanıyoruz. Oysa bu dediğimiz şeyin içinde, "yabancı" unsurlar var. Bu yabancı unsurların bazısı eritilmeksizin, bütün yabancılıklarıyla kalmıştır; bazıları eritilmiştir; özümsenmiştir, asimile edilmiştir. Bütün bunlara duyarlı olabilen bir eleştiriye, evet, ihtiyaç var. Ama çok yok.

Olmamasının nedenleri dil sorunu ya da az önce sözünü ettiğiniz kuram eksikliği ile ilintilidir denilebilir mi?

Bu çok belirleyici. Türkiye'de kurama karşı tuhaf bir tepki de vardır. Mesela Yılmaz Öner'in lakabı, yakın çevresi içinde "diyalektik Yılmaz"dır, hafif alaylı olarak. Niye, çünkü Yılmaz Öner soyut teoriyle ilgileniyor. Kurama karşı tepkilerin haklı nedenleri de olabilir. Çünkü kuram, fazlaca soyut düzeyde de kalabilir, tikeli ihmal edebilir, aradaki ilişkileri kuramaz, o zaman doğal olarak alay konusu da olabilir. Yapılması gereken şey herhalde kuramla, genel kavramlarla somut, tekil olgular arasında gidip gelebilen bir çalışma tarzı oluşturmaktır.

İzlenimci eleştiriden söz etmiştiniz. Bunun şiire katkısından söz edebilir misiniz?

İzlenimci eleştiri denilen tavır, iyi olduğunda bir zevkin oluşmasında gerçekten bir katkı yapabilir. Fakat bu tavrın da temel örneği hep Nurullah Ataç olarak gösterilir. Gerçekten Ataç'ın, kendi içinde tutarlı bir zevkin oluşmasında büyük hizmeti olmuştur. Ama bunun niye böyle olduğunu izlenimci eleştiri söylemez. Yani eserden alınan zevkin ve böylece oluşan daha genel anlamda zevkin, yani üslubun sebeplerini, varlık koşullarını açıklamaz. İzlenimci eleştirinin darlığı budur. Aslında, Ataç, bunu yapmayabilirdi. Yani kariyerinin başlangıcında eleştiri üzerine şöyle bir düşüncesi vardır: "Eleştirmen" diyor, "sadece beğenip beğenmediğini değil, bu tavrının dayandığı mülahazaları da belirtmek zorundadır." İlk söylediğini sonunda mutlaka yine söylemek zorundadır. Diyecektir ki, mesela, 'ben şu şairin şu kitabını beğendim. Burda yeni bir açılım var, taze bir ses var.' Bunu ilk başta da söyleyecektir. Sonunda da söyleyecektir ama,

dönerken, yani 360 derece dönüş yaparken, başka birçok noktaya da uğrayacaktır. Bu o tek şiiri aşan noktalar olmak zorundadır. Senin demin örnek verdiğin mukayeseli edebiyata girecektir, bazı felsefi, psikolojik, hatta psikanalitik değerlendirmeler, çözümlemeler çabasına girişecektir. Zira izlenimci eleştiri sonunda bunları yapmadan, 'beğendim', 'güzel' gibi bir noktada takılıp kalıyor.

Üniversitelerin de yetersizliği etkili gibi görünüyor...

Çoğunluk öyle, ama bu, galiba son zamanlarda bir ölçüde değişmeye başladı. Geçmişte, edebiyat fakülteleri, Türkoloji bölümleri reaksiyon kaleleriydi. Yani yeni olan herşeye direnme görevini üstlenmişlerdi sanki. Ama son dönemde, yavaşça da olsa, galiba bunlarda bir değişme başladı. Böyle seziyorum ben...

Şairlerin şiir eleştirisi yazdığından söz etmiştik. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Daha çok yazmalılar diyorum. Şair, bugün artık sadece şair olmakla yetinemez, yetinmiyor da. Bunun bir çok sebebi var. Her büyük şiir atılımında, aslında şairlerin aynı zamanda teorisyen olduğunu da görüyoruz. Goethe'yi düşün, Alman romantizmini, İngiliz romantizmini düşün... 20. yüzyıldaki atılımlarda da öyle. Kendi döneminin en önemli eleştirmeninin T. S. Eliot olduğunu düşün, Ezra Pound'un eleştiri yazılarını sonra. Türkiye'de Cemal Süreya örneğinden söz ettik, Turgut Uyar dedik. Yani şairler yaptıkları işleri herkesten daha yakından bildikleri için, bence, şair olmayan eleştirmenlerden epey avantajlı konumdalar. Daha çok yazmalılar diyorum bu yüzden. Ama nedense azaldı sayıları.

Şair enflasyonundan söz ediliyor hep. Şiir eleştirmenlerinin sayıca azlığı, çıkan her kitaba yetişememesi bu enflasyonun nedenlerindendir denilebilir mi?

Bunun herhalde birçok sebebi vardır. Temel sebeplerinden biri, Türkiye'deki yüksek öğrenim patlamasıdır. Bu çok sayıda zihin çıkardı. Türkiye'de zihnin en geleneksel dışavurum biçimlerinden birinin şiir olduğunu düşünürsen, bunu doğal karşılamak lazım. Aslında, bir ölçüde, her yerde böyledir. Çok sayıda şair var. Birbirini hiç okumamış, birbirinden habersiz şairlere her ülkede rastlanıyor. Türkiye'nin farklılığı, eleştirmenlerinin de aynı hızla artmaması. Şair sayısının artmasında bir de şu var. Bu belki Türkiye'ye, Türkiye gibi ülkelere özgü bir durum, şiirde bir doğrudanlık var. Duygunun, iç dünyanın, bir haz, bir düşünce olarak dolaysızca şiirde dile geldiği varsayılır. Bu dolaysızlık, kendini bu türden zih-

ni faaliyetlere adamış çoğu kişi için cazip gelebilir. Oysa eleştiri çok daha dolaylı, ikincil, türevsel bir faaliyet.

Şairler, belki doğal olarak, hep övülmeyi bekledikleri için eleştirmenleri pek sevmezler. Bu da, eleştirmenin önündeki en büyük engel gibi geliyor bana.

Eleştirmen, "övülme" hakkından baştan feragat etmiş olmalıdır, ki görevini işlevini yerine getirebilsin. Övülmek için eleştiri yapılmaz, çünkü adı üzerinde, eleştiri, yani kötü anlamıyla eleştiri. Habisçe bir şey yapıyordur bir bakıma. Bu habisçe bir şey yapabilme hakkını kazanabilmek için başka bir haktan feragat etmiş olmak gerekiyor.

Bu da şiir sevgisiyle ilgili olmalı..

Evet, şiiri çok sevecek, hatta şiiri şairinden çok sevmek gibi bir 'terbiyesizlikte' bulunacak. Bu tür zorlukları var eleştirmenliğin. Şiir sevgisini ben şöyle anlıyorum: Şiiri ezberlemek. Bunu genç şairlere de hep söylerim. Şiir ancak ezberlenerek anlaşılır. Öğretmen olsaydım üniversitede ya da lisede, çocuğa şöyle derdim; "Çocuğum sen kafanı yorma, şiiri anlamaya falan çalışma, anlayamazsın. Ezberle, o şiir kendini sana anlatır. Zaman içinde, onu kendi kendine mırıldanırken, evde, sokakta, mutfakta, o şiir senin vücut ritmini idare ederek kendi kendini anlamlı kılar." Bir şiiri ezberlemek için de önce ondan etkilenmek, sevmek gerekiyor. Günün şairlerinde gördüğüm en ciddi eksiklik bu. Şiir ezberlemiyorlar. Kendi şiirlerini bile çoğu zaman ezbere okuyamıyorlar. Oysa Fazıl Hüsnü, bırak kendi şiirlerini, birçok eski şairin şiirlerini ezbere bilir, Cemal Süreya ezbere bilirdi. Bu demektir ki ezbere bilmek, o şiiri zihninde, yanında taşıyor ve şiirle devamlı bir ilişkisi var. Eleştiri faaliyeti böyle yarı bilinçli bir biçimde de devam eder. Bir şiirin bir bölümünün anlamını bazen insan yolda giderken fark eder. Ama gerek şairlerde, gerek eleştirmenlerde gördüğüm eksiklik bu...

Hazır söz açıldı, Ülkü Tamer, iki küçük yazı yazdı ezberlenecek şiir yazılmıyor diye. Katılıyor musunuz Ülkü Tamer'e? Bu sorunun yanıtı, sanıyorum son yıllarda yazılan Türkçe şiire bakışınızı da gösterecektir...

Buna katılmıyorum ben. Ezberlenecek şiirler yazılmıyor diye bir şey yok. bunu belli yaştaki insanlar söylüyor. Bu çok önemli. Ben de elli yaş grubuna dahilim, onun için durumun zavallılığını fark ediyorum. İnsan, şiir ezberlemeyi 15 ila 30 yaş arasında öğrenir. O yıllarda okuduğu, ezberlediği şiiri bilir. Ondan sonrakiler hep ikincil kalacaktır. Ama bugün 20-25 yaşında olan bir kişi, bugün yazılmış çok güzel ve ezberlenecek şi-

irler bulabilir. Benim şairlerim doğal olarak gençliğimde okuduğum şairler. Ama daha sonra okuduğum şairlerden de aklımda kalan, hatta ilk okuduğumda belleğime işlenen dizeler var. Bunları burda sıralamayalım, yakışık almaz, ama arayan bulur. Yani ezberlenecek şiir yazılmıyor diye bir şey yok. Türkiye'de çok güzel bir şiir yazılıyor. Şiirin imkanları 1940'lardan, 1950'lerden bu yana çok gelişti. Gerek teknik, gerek içerik yönünden. Oldukça iyi bir şiir yazılıyor Türkiye'de. Çok yazılıyor belki, çok şair var, o yüzden insan bu verimin ağırlığı altında kendini ezilmiş de hissedebilir. Ama ciddi, sistemli bir ilgi, bu şiirler arasında aradığını bulacaktır.

Son 20 yıldır ülke askerlerin hazırlattığı bir anayasayla yönetiliyor, teknoloji başdöndürücü bir hızla gelişti, yanısıra etnisiteler olayı, kayıplar, çeteler vb. Bütün bunlara rağmen şiir yazıldı, üstelik oldukça iyi örnekler verildi. Dönüp baktığımızda, şairin bu toplumsal, siyasal koşullarla ilişkisi nedir?

Ciddi bir soru. Aydın '70'lere kadar belli bir özerkliğini koruyordu. Şair de bu anlamda aydın olduğu için, toplumsal koşullardan özerk, ama o toplumsal koşullara yön verici bir rol benimseyebiliyordu. Şimdi aydının özerkliğini sağlayan koşullar gittikçe ortadan kalktı. Dolayısıyla şair de sanki yaşanan hayatı etkileyemeden, en iyi ihtimalle dışarıdan seyreder, en kötü ihtimalle de onun oyuncağı haline gelerek sürdürüyor gibi bir izlenim ediniyorum ben.

Şiir dergilerinden konuşmakta da yarar var sanıyorum. Birçok olumsuzluğa rağmen, birkaç sayfalık da olsa şiir dergileri hep yayımlandı, yayımlanıyor. Ama hiçbiri, diyelim "Yaprak" dergisi kadar etkili olamadı. Yeni bir şiiri hareketi, tartışması da yaratamadılar. Bunun nedenleri nedir?

Evet, birincisi *Yaprak* çıktığında çok az dergi vardı. *Varlık* vardı, *Yeditepe* vardı, yani iki elin parmaklarından azdı dergi sayısı. Şimdi çok fazla. İkincisi, 1950'lerde Türkiye'de gerçekten büyük bir şiirsel atılım yaşandı. Bu atılım, ürünlerini '60'ların sonuna, '70'lerin başlarına kadar devam etti. Her büyük atılım döneminden sonra gelen yeni atılımların daha zayıf, Tanpınar'ın değimiyle, hamlesiz olması doğaldır. 1950'lerdeki gibi bir atılımdan sonra, uzun süre ona eş, ona denk bir atılımın gelmesini beklemek zaten fazla iyimserlik olur. Ama bu, önümüzdeki dönemde daha farklı ve sürükleyici bir şiir atılımı olmayacak demek değildir. 1950'lerin şiirinden uzaklaştıkça onun önemi daha iyi anlaşılacak gibi geliyor bana.

Yeni bir yüzyıldayız ve en önemli problemlerden küreselleşme olgusuyla karşı karşıyayız. Bu koşullarda, bu sorunları göğüsleyebilen bir şiirin yazıldığı söylene-

bilir mi? Varsa bu, sanıyorum yeni bir şiirin de örnekleri olacaktır herhalde...

Tek-tük görüyorum ben. Dediğin problem ciddi bir problem. Örneğin, İkinci Yeni'nin koşulları farklıydı, görece kolay koşullardı. Daha gürültüsüz, daha yerel bir dünyaydı. Şimdi herkes herşeyden haberli; kültürel gürültüye her an maruz kalıyor insanlar. Dolayısıyla yeni çıkacak büyük bir şiirin önce bu gürültüyü susturabilmesi ya da gürültüyle kendisi arasında okurun deneyim kazanabileceği bir sessizlik alanı oluşturabilmesi gerekiyor. Hem o gürültüyü içermiş olması, hem o dünyanın kültürel gürültüsünü susturmuş olması gerekecek. Bunun belirtilenlerini tek-tük şiirlerde ve şairlerde zaman zaman görebiliyorum. Ama yine ad vermeyeceğim.

(Kunduz Düşleri 6, Ağustos)

Bukalemunu Ters Yüz Etmek

Esra Ermert

Ne Rilke'nin yalnız ve izole panteridir "kör kör parmağım gözüne", ne de Necatigil'in zebrasıdır EB'nin şiir serüveninde binbir yüzle karşımıza çıkan bukalemun. Binbir renge bürünen bir bukalemun da değildir karşımızdaki; binbir yüze bürünebilen, tanınması güç bir benliktir o. Seksen iki farklı hayvanın kendini gösterdiği on yedi şiir kitabında anlatıcı, anlatılan, benzeyen, benzetilen ilişkisinde önemli bir yer tutar hayvanlar. Bu on yedi kitaptaki şiirlere dağılmış ve sözü geçen seksen iki hayvanı bünyesinde barındıran dört yüz on beş cümle var. Dile gelmiş, dile gelmeye çalışan hayvanlar, Cins isim oluşlarını bir yana atıp, sıyrılıp, soyunup dökünüp, klişelerden arınıp Ahtapot, Akbaba, Anka, Akrep, Alabalık, Alakarga, Alpaka, Arı, Aslan, At, Atmaca, Aygır, Ayı, Balık, Baykuş, Bit, Boğa, Böcek, Bukalemun, Butimar, Bülbül, Ceylan, Çakal, Çalıkuşu, Çekirge, Çıngıraklı yılan, Çıyan, Çöl faresi, Doğan, Domuz, Dudu kuşu, Ebabil, Eliomys melanurus, Engerek, Fare, Fil, Güvercin, Horoz, Hüthüt, İnek, İpekböceği, İspinoz, Kaknus, Kaplan, Kaplumbağa, Karabatak, Karga, Karınca, Kartal, Keçi, Kedi, Kelebek, Kene, Kensigton tazısı, Kertenkele, Kırlangıç, Kısrak, Köpek, Kuğu, Kumru, Kunduz, Kurbağa, Kurt, Kuş, Kuzgun, Mamut, Martı, Midye, Mürekkep balığı, Ördek, Örümcek, Papağan, Pavurya, Penguen, Pervane, Peygamber böceği, Pire, Puhu kuşu, Saka, Saksağan, Salyangoz, Samur, Semender, Serçe, Simurg, Sinek, Sülük, Sülün, Şahin, Tarantula, Tavşan, Tay, Tazı, Tekir, Tilki, Vampir, Vatos, Yarasa, Yengeç, Yılan olmak isteyen havyanlar.

Metamorfoz bünye

Kuştan akrebe, balıktan ata geçişlerdeki benlik karmaşası ve/veya benlik arayışı şairin bir bedende taşıdığı farklı benlerin varoluşunun farklı yüzleri gibi algılanabilir. Bir okur olarak böyle algılıyorum ben de diyebilirim. Tuz buz olmuş bir ayna karşısında duran özbeninin her bir parçacıkta bir başka yüzünü görme sevdası, onlara ayrı ayrı yaşamlar kurma arzusu ve inadıdır devinmesinin, dönüş(e)me(me)sinin kaynağı.

Huzursuz bünyedir göçmen kuşun yüzüyle uçmak ve gitmek iste-

yen. Yazgısı yersizliktir. Tüm yerler ona ait ama o hiçbir yere aittir. Göçmen kuşu gidemediğinde, göçemediğinde varolamaz. Ancak hiçbir göç de aidiyet getirmez kuşun ardına gizlenen bünyenin umduğu üzere. Her göç bir sonraki göçün ön hazırlığıdır. Kimliğin göçmenliği başka başka yaşamların içinde varolabilme, dolayısıyla başka benlerine yaşam alanı yaratabilmenin koşuluysa da her göçün sonunda geride kalan yaşama / "ben"e duyulan özlem, bünyenin "yerleşikliği" ile tezat yaratıp acı üretmektedir.

Göçmen kuş bir yerden bir yere giderken kendini kandırıyordur belki de, gittiği yere ait olduğu duygusuyla, coşkuludur. Vardığında yüzleşir yersizliğiyle, coşkusu söner. Bir sonraki durağa ya da geldiği yere döneceği duygusu kamçılar yola çıkışını. Bütün göçmen kuşlar, yüksek kuşları, uçurum kuşları yalnızdır. Hayatta kalma mücadelesidir göçmen kuşların verdiği, gitmek hem direniş hem de teslimiyettir. Direniştir hayatta kalmak için verilen, teslimiyettir yazgıya.

"Kuş" oluşu söyledikleri anlaşılmadığı için, "kuş" oluşu gidebildiği ama her istediğinde aynı yere dönebilme ihtimali olduğu için.

Balıkta suskunluğu, içe kapanmışlığı çıkar su yüzüne. Baykuş olur gecelerde, düşünür kara kara, gamlı. Gözleri büyük baykuşun ama göremez olur aynı bünye yarasa yüzüyle.

Arı gibi çalışmak, arı gibi renk renk çiçeklere konmayı isterken, kedi gibi yatağını, döşeğini bilmek ister ya bir mangal altında ya da bir cam önünde.

Akrep içinde biriktirdiği ağunun acısını en fazla duyandır. Öfkelidir. Sabırlıdır, zamanını beklemektedir. İçinde kaynayan ağu ve öfke ile sabrı ve suskunluğu çatışır durmadan. Ağuyu dışarı atmak isteyişi ondan kurtulmak isteyişindendir. Ama içindeki –her gün daha da biriken– ağuyu yaşamının sonuna kadar dışarı atmama ihtimalidir öfkeli ama sabırlı yapan akrebi. Yaşamını içindeki zehri akıtamadan noktalamış akrep yok mudur?

Asaleti, "doru"luğu, enerjisidir bir atın bedeninde vücut bulan. Yabani doğasında gezgindir, yersizdir. Bir attır, bir atlıdır.

Çöllerde "arayan"dır mevlasını ya da "Leyla"sını. Yol alırken kan ter içinde. Vuslata yürür, dağlar aşar, yılları biriktirir. Sevildiğinde ehilleşir doru bir at. Kul köle olur kapısında, bekler, yükleri omuzlar, yoldaş olur, sırdaş olur.

Yiğittir avrat ve silahla bir bütün olmuş. Merttir, erdir. Güçtür, güçlüdür. Hükmeder. Cenk meydanında atılır ileriye düşünmeden. Onsuzluk eksikliktir. Onsuz eksiklidir atlı. Vurulması gerekir yara aldığında. İzleri onarılmaz, hepten yok olmaz hiç olmamış gibi.

"Samsa"laşırken siyah bir ya da binlerce böcekte, kapanırken, kabuğunu örtmüşken midye, kafasını çekivermişken karanlıklara, kuytulara salyangozdur. İçi dışı bir değildir. Sert kabuğu bile koruyamaz zaman zaman kırılgan bünyesini, bilmediği yollara girdiğinden yarıklar, delikler açılır sert yüzünde.

Narin ama sabırlı bir örümceğin elinde ilmek ilmek yürüyen bir oyadır hayat. Öfkesi örümcek yüzünü hatırlatır ona, denge bulmak zorundadır bu bölünmüşlükte çünkü.

Paramparça olmuş benliğinin yüzleriyle "öteki" gibi karşı karşıya geldiği, çatıştığı ya da karşı karşıya gelmekten kaçındığı kocaman bir jungle EB'nin şiiri; kuytu bir sokak köşesinden, bir ağacın dalından, su kenarlarından, denizin iyotundan, bulutlu göklerden ya da sarp kayaların ardından, loş yeraltı yollarından, "kurtların" eline geçmiş geceden, gündüzün ışığından, yazdan, kıştan, kuzeyden doğudan ama her an karşımıza çıkıp, "içimizdeki koridorları" düğümlüyor.

(Cumhuriyet Kitap, 22 Ağustos)

Keskin'in Yeryüzündeki Halleri

Serdar Koçak

Daha önce, sevgili okur, bu sayfalarda kırklarını demleyen Hasan Öztoprak'ı birlikte incelemiştik. Onunla aynı derginin (*Göçebe*; 1995-1998) yazı kurulunda çalışan Birhan Keskin de geldi kırka yaklaştı, hüzün ve hasadın demlenmesine bıraktı kendini. Çetin bir şiiri 1984'den beri yalnız yalnız sürdürdü Birhan, dergilerde az rastladık ona kitaplarını umutla bekledik. *Delilirikler* kitabıyla 1991'de dikkatleri üzerine topladığında, dili yoğun kullanımı ve tutumluluğu ile coşkusu atbaşı gidiyordu. *Yirmi Lak Tablet + Yolcunun Siyah Bavulu* (1999) jestin ve imanın tadını evlerimize taşıdı. Artık unutulmuş ve hiç yaşanmamış olanın seyir defterinde şimdi önümüzdeki kitap, *Yeryüzü Halleri* yirmiiki şiiriyle yirmiiki temde yol alıyor, sonra *Beyaz Delik* adlı akışkan bir düzyazı-şiirle yeniden okumaya çağırıyor bizi. Birhan belki de yalnız bize özgü bazı problemleri aştı şiirinde, hem şaküli hep ufki tuttu tutumunu; 'kadın şair!' değil 'cidden şair' oldu. Bu elimizdeki kitap bir haberci kitaptır şimdi, bize gideceği yönü gösteren; dil anlayışını açıklayan: Bu dönüm noktasında 'At' şiirine kısaca bir göz atalım.

"yaz atı, kış atı, kiang, tarpan hepsi
gittiler
birbenatı kaldı benimle şimdi; boz atı
kır atı
onun da sebebi var
başında mavi çekim, ayağında demir
bukağı"

Türkçenin son dönem şairleri ata hususi bir mana yüklediler, biraz eşelediğimizde atta maziyi aradılar. Birhan Keskin bu şiirde atı güncelleştirmeyi hem bir metafor hem bir gösteren olarak ele almayı başarıyor; bir arkadaşına lirizm katar gibi, sonra tutumundan aldığı cesaretle şunları yazıyor bitirirken:

"dünya söyle bakalım benden gidenleri
nerene sokacaksın şimdi?"

Burada ne bir gözdağı, ne dizginsiz öfke, varoluşa yönlenmiş bir soru vardır. Şiir nasıl başlamıştır? Şöyle:

"var idiyse eğer ve yapılabilecektiyse ve yapılmadıysa
atlarım bil ki bu sebepten dağa bayıra vurmuştur,"

Ne ince işçilik, ne optik ayar, şairin bulanık görüşü temlerini lezzetli kılan: Meydan okuyarak davet eden, bahara çağırdığını uçuruma zorlayan, 'var'ı 'dil'e sokan; çakan diyelim; orada beyaz boşluk ve sarı bir 'delilirik' ve bunlar hüznün denizinde, onun şiirini böyle düşünün. Okuyun ve görün, Birhan Keskin gidiyor, keskin dönemeçlerde Haydar Ergülen'in 'Sokak Prensesi'ni buluyor, beyaz çünkü hep maviye kanatlanır, intihar çünkü hep yazıya dönüşür. Yazı vaadle zenginleşmiş yoğun candır çünkü; Dağ şiirinden örnekleyelim

sabahın karşısında konuşmak ne zor!
incecik kül gibi kalıyorsun,
dağ susmaya giden yolu biliyor
sen bilmiyorsun.

Ah! Şair ne çetrefil şeymişsin sen! Bakın şimdi 'Kapı' şiirine:

Bana kalsa susardım daha, ama dilimdeki
paslı kilit çözülür belki,
sapaya kaçmış cümlem uğuldar, içimin
kurtları kapırdar diye
gıcırdandım takatsiz.
gördüm hepsini gördüm hepsini sabrın
sonunu!
biri gelse, biri görse şimdi,
rüzgar sallıyor beni

Sevgili okur, Birhan Keskin'in kitabını tanıtmayı amaçlarken onun şiirine bir giriş denemesinde bulundum. Şiirin sonsuz gayesi sonsuz okumaya açık olmaktır, kaç okur varsa o kadar okuma vardır böyle düşündüğümüzde. Bu, gerçek şiirin işidir; aynı türden duygular oluşması için şiirin sondan başa doğru yazılması gerekir oysa varoluş gibi şiir de baştan sona doğrudur. Böylece şiir açılır, kapanır; süzülür demlenir çeşitlenir kı-

sım kısım meşrep meşrep ayrılır sonsuz başlar. Gerçek şairler onlar hakkında düşünür yahut yazarken yorgunluk değil keyif verir, hafifler insan, okurken de hafifler ve altını çizerek söylüyorum, yazıma göz atın ama bu şiirleri okuyun.

(Radikal Kitap, 27 Eylül)

Uzunca Oğlan İlhan Berk'de Öykü ve anlam

Mustafa Durak

Gelinin beliği deste,
Kız eyledi beni hasta.
Gelin, şeker şerbet tasta;
Kız, süzülmüş bala benzer.
Karacaoğlan

Giriş

İlhan Berk, İkinci Yeni'nin ilkelerini anlatırken öyküye ve anlama karşı olmayı öne çıkarır. Onun için şiirdeki öykü; en azından "yakalanabilen", hemen öykülüğü anlaşılabilen bir şey olmamalıdır. Anlam konusunda da, şiirde anlamın, anlaşılma kaygısının öne çıkmasına karşıdır. Ama tümden anlamın karşısında değildir. Görüşünü, "şiiri, *anlam üzerine kurmamak*" olarak belirginleştirir. Ona göre hem öykü, hem de anlam düzyazıya aittir. Şiir, bir öykü gibi kolay anlaşılır bir şey değildir. Kapalıdır. Zaten günümüzden baktığımızda anlam ve anlamlandırma, bunlara bağlı olarak, anlatılanın açıklığı ve kapalılığı, göreli şeylerdir. Okuyucunun algısına bağlı olarak farklılıklar gösterebilirler. Üstelik, hem öykü, hem de anlam konusunda yirminci yüzyılın ikinci yarısında önemli çalışmalar gerçekleştirildi. Anlam konusunda, Chomsky'nin 1957 yılında, doğru sözdizim içinde anlamsızlık için verdiği örneğe (*colorless green ideas* = renksiz yeşil düşünceler) üretilen anlamdan sonra (hoş daha doğrusu Wittgenstein'dan bu yana anlamın bağlamsallığı biliniyor), artık bir "şiirsel anlam"dan söz ediliyor. Öykü içinse, bir eyleyenin, ilintili ama karşıt iki özelliği ile bunlar arasında bir aracılığı ya da değişimi ifade eden bir işlemin bulunması yeterli olabiliyor (Bu, Propp ve Lévi Strauss'un anlatı, öykü tanımıdır). Bir örnek vermek gerekirse: "Ahmet dün hastaydı, sevdiğini görünce iyileşmiş" Burada hasta ve iyi olma karşıt özellikleri, sevdiğini görme işlemiyle bütünlendiği için, en kısa anlatıya bir örnek sayılabilir.

İlhan Berk'in şiiri, Yeni roman anlayışıyla çakışım gösteriyor. Yeni roman anlayışı, dünyanın insan merkezli anlatımına karşı durur. Alain Robbe Grillet'nin deyişiyle: Yeni Romanda "*geleneksel anlamıyla kişiler yoktur.*

[Ama]her sayfasında, her satırında, her sözcüğünde insan vardır. Romanlarımızda çok yer tutan ve inceden inceye tasvir edilen nesneler varsa, unutulmamalı ki, onları gören bir insan gözü, hatırlayan bir insan düşüncesi, değiştiren bir insan tutkusu da vardır." (Alain Robbe Grillet; Yeni Roman; çev: Asım Bezirci; Yazko yayınları; İstanbul; 1981; s: 46) Ona göre "her türlü imgelem de birer nesnedir" (s. 46) Ancak Grillet ile Berk arasındaki ayrım şuradadır: İlhan Berk'in şiirinde de şeyler öne çıkar. A.R.Grillet'nin imgelemi nesneleştirmesi hayal gücünü dışlaştırmadır. Zihinseli nesneye yansımış bakışta bulur o. Nesnenin ardında, nesneye sinmiş bakıştır. Ama Berk için şiirin kendisi de ayrı bir nesnedir, bu yüzdendir ki şiir nesnesinin, yazılmış bir şiirin tarihi vardır. şiir oluşmuş biçimiyle ayrı bir gerçekliktir. Bu genel bir doğru denilecektir belki. Şiirin, betimsel şiirin resimle koşutlandığı bilinir, ama benim demek istediğim, Berk, şiiri yontar, kurar, yeniden yaratır. Yeni bir biçimdir artık o, dünyamıza alacağımız.

Öykü'nün Ardında Bir Çözümleme

BİR KIYI KAHVESİNDE
Gün ağmıştı. Adaçaylarımızı söylemiş miydik?
Üç kişi bir köşede oturmuş ağ yamıyordu
Kimimiz aznif oynuyor, cıgara üstüne cıgara
yakıyordu kimimiz. Sanki dünya durmuştu
öyle dalmış gitmiştik. Kendi kendimizdik.
Bir sürü kırlangıç dışarda camlara vuruyordu.
Birden bir ses, yüzüne karışmış bıyıkları
- Deniz çekildi, dedi. Hepimize tutup
denizde gezdirdiği gözlerini. Büyük
bir boşluk bırakıp sonra da arkasında
Kalktı.
Biz işte o zaman gördük onu
ve çekilen denizi.
O zaman çıktık kendimizden

Dışarda bir dilim ekmek gibiydi gök.

İlhan BERK

İlhan Berk'in "Bir Kıyı Kahvesinde" adlı şiirini şiirin içindeki işlemleri gözönüne alarak çözümlemeye çalışalım:

ÖYKÜLEME:

Öyküleme şiirin yapısının teknik parçalarından biri. Ve kişi, zaman, mekan ve olay asal sabit ve/ya değişkenleriyle ilerleyen bir anlatı biçimidir. Öykü ile tarih, zaman ve nesnellik/öznellik ölçütünden geçerek belirlenir. Öykü ile romanın sınırları soydaş iki biçimin sınırları olduğu için anlatımın teknikleriyle açıklanabilir açıklanırsa ya da bu biçimlerin tarihinden yola çıkılarak sarpasarılabilir. Öykü ile şiir de anlatım biçimi, biçimleri açısından farklılıklar, kaynaşmalar, karışmalar göstermiştir. İnsanoğlu güzeli gözünden avladığı için, nerede bulmuşsa almış. Bu yüzden, zaman zaman gözdelerin egemenliği kavramına bağlı olarak belirli güzel anlayışları ortaya çıkmış. Kimbilir, güzel azlığından belki de. Belki de tüketim aşkımızdan. Günümüz iletişim, görüşüm bolluğunda bilgiler, imgeler, yetenekler iç içe geçmiş. Aslında sadece günümüzde değil. İnsan ve toplumların tüm etkileşimlerinde bu böyle olmuş ve alıntısal, anlatısal alışveriş başlamış. Bir sanatsal anlatının güncelliği, çağdaşlığı; güncel: kişi, zaman, mekan ve olaylara yaslanmasa da günümüz insanının sorunlarına bir bakış getirilmesi, ve bu sorunsala en uygun anlatım tekniğinin uygulanması ölçütlerine dayandırılabilir.

Ele alacağım şiirdeki öyküleme özneleri: gün, üç kişi, biz(:kimimiz), bir ses (:o) ve gök. Soyutlamaya kalktığımızda şiirdeki öyküyü şöyle ayırabiliriz:

"Gün *ağmıştı*." "Üç kişi *bir köşede oturmuş ağ yamıyordu. Kimimiz aznif* [bir tür domino oyunuymuş] *oynuyor, cıgara üstüne cıgara yakıyordu kimimiz. Sanki dünya durmuştu.*" "*Birden bir ses, '-Deniz çekildi', dedi (Hepimize tutup) denizde gezdirdi gözlerini. (Büyük bir boşluk bırakıp) sonra da (arkasında) kalktı.*" "*Biz işte o zaman gördük onu.*" "*Dışarda bir dilim ekmek gibiydi gök.*"

Şiirdeki öbür işlemsel parçaları da betimleme, açıklama, diyalog ve değerlendirme olarak sıralayabiliriz.

Betimleme: "*Üç kişi bir köşede oturmuş ağ yamıyordu. Kimimiz aznif* [bir tür domino oyunuymuş] *oynuyor, cıgara üstüne cıgara yakıyordu kimimiz. Sanki dünya durmuştu.*", "*yüzüne karışmış bıyıkları*", "*Bir sürü kırlangıç dışarda camlara vuruyordu.*"

Açıklama: *"Öyle dalmış gitmiştik. Kendi kendimizdik."*

Dialog: *"Adaçaylarımızı söylemiş miydik?"*

Değerlendirme: *"O zaman çıktık kendimizden", "Dışarda bir dilim ekmek gibiydi gök"*

Bu işlemseller aynı zamanda şiirin yapı parçalarıdır. Öyküyü şiirin öbür yapı parçalarından ne denli koparmaya çalışırsam çalışayım, öykünün, şiirin bütününe yapıştığını görüyorum. Şiir yapısının genel kurgusu, insanı sarmalayan içinde barındıran bir doğayı izlenim olarak hissettirmek için, kendimize kapanmışlığımızdan, kendi merkezimizden, bizi dış dünyaya yöneltmek için, şiir "gün" ile başlıyor, "gök" ile bitiyor. İnsan davranışları ve bilinci, bilinçlenmesi bu zarfın (gün ile gökün kapattığı zarfın) içine yerleştirilmiş. Ama doğaya ait başka bir bütünlük; ortaya, içe alınmış: deniz. Günün, güneşin bir ışık olarak "biz"in üstüne ağması, denizle iç içe olan insanların denizin gerçek varlığının ayırdında olamayışları. Onun sıradan bir şey değil de soluk alıp veren, yaşamsal ve aynı zamanda kendine ait bir yaşamı olan bir şey olarak "biz"in, kendimizin dışında, tıpkı bizim gibi canlı, bizim kadar gerçek bir varlık olmasının ayırdına varılması. Önce içlerinden biri, "ses" olarak varolan kişi, uyanmayı tetikliyor. Kendisi ve deniz farkediliyor. Şiirin içindeki "biz", gökyüzüne farklı bakmaya başlıyor. Onu bir dilim ekmek gibi de, yani yenilen bir şey gibi de görebiliyor. Kendisiyle dış dünyaya ait bir şeyi kendince birleştiriyor. Onun varlığını kendinde ve kendini onun varlığında görme, duyma duyarlığına erişiyor. Doğa ve "biz" içiçe geçiyor. Bu durum bir izlenim, ardından da bilinçlenme olarak okura ulaşıyor, bulaşıyor.

SES/SESSİZLİK:

Bir şiirde ses ve sessizliğin resmini yapıyor gibidir İlhan Berk. Doğa (gün, deniz ve gök) ve eylem edimleri "ağmak, çekilmek ve gibi olmak". Bunlar kendini anlatan değil hissettiren edimler, bağırgan değil, sesli değil. Ama içe işleyici, her yandan sarıcı. "Biz"in eylemi de öyle. Bir tek "deniz çekildi" sözü, sesi bozuyor bu sessizliği. Böylece şiirin içinde gözü alan bir renk, bir leke gibi duruyor bu ses. Ve sessizlikle güçlü bir zıtlık (contraste) oluşturuyor. Burada altı çizilmesi gereken, bu sessizliği bozan sesin bir gürültü olmayışı. Yani sessizliğin sesinin, renginin zıddı olsa da, aynı tonda bir zıtlık bu, uyumsuz değil, yırtıcı değil.

İlhan Berk şiirinde, ya da algılama biçiminde sesin önemi üzerine

de durulabilir. Bu şiirde bir kişinin bir parçası olan sesi, bir düzdeğişmece (métonymie) ile bütünün yani kişinin yerine geçiyor. İnsanın yerine geçen onu temsil eden düzdeğişmecesel bir imdir, ses. İlhan Berk şiirinin yapısal bir ögesi, ilişki kuran bir öğedir, aynı zamanda şiirin rengidir ses: "*Komşudan/ sesler geliyordu. Balık mı kazartıyorlardı?*" (Akşamla Bir Sap Fesleğen" Şairi, yoruma (balık mı) açan bu "sesler"; onun, komşuda olup bitenin meraklısı değil de, durup dinleyen, hissedici, duyarlı yapısının, seslere aşinalığının işaretidir. Şair; sesleri dinleyen, dinleyebilen kişidir onun için: "*Sesleri dinliyor sonra. İyi akşamlar diyen/ Yoldan geçen bir sesi. Gürültülerle inen sabahı./ Sessiz sabahı. Sessiz otları. Düşen günü. / Sesleri. Sesleri. Sesleri.*" (Ozan ve Sesler) Ancak onun şiirinde, sesin bilinçlendirici, huzur, hoşluk verici bir yanı vardır. "*Mendireğin orda durmuşlar konuşuyorlar, /Sesleri kuşlar kaldırıyor, yapraklar döküyor*" *Öyle bir şeydir işte kadınlar/ Kimbilir ne zaman, nerde, birden,/ Yaşamışızdır bir sesi,/ yanımıza bıraktıkları*" (Kadınlar) Bu alıntıda dikkat edilmesi gereken: ses olarak varedilen kadınların, yürek hoplatmaları, şairi heyecanlandırmaları farklı bir biçimde anlatılmış olmasıdır. "Kuşlar kaldırıyor" bu sesler. Ben, İlhan Berk şiirinde, tüm şeytanlığıma karşın "kuş"un cinsel organ olarak kullanılmadığını belirtmeliyim. Çünkü onun şiirinde simgesel değerler ve cinsellik bu biçimde kullanılmaz. O gerçekten kuşların havalanışını, kendi içindeki ilgi, sevgi sevinç kuşlarının, kendi içine, dış dünyaya dalmış "ben"in ürkek kuşlarını dile getiriyor burada. Zaten arkasından gelen yaprağın düşmesi de sevinçli, zorlamasız, olgun bir beklentiyi anlatıyor. Arzu edilecek, özlenecek bir ürküntüyü. Bu ses bazan kendinin bir iç sesi olur, aşkını dile getirir. -"*Taflanım! diyordu bir ses duyuyordum*" (Üç Kez Seni Seviyorum Diye Uyandım) Her türlü sesi anlamlandıran, demeyeyim, hissedebilen şairde ses, düzdeğişmeceli olarak kişinin yerine geçer. Çünkü o kişiyi ses olarak algılayabilir. İmgesel kişiyi ses olarak hissettiği için, ses olarak varedebilir. "*Sesi,/ sanki çok ötelerden gelirmiş gibi/ Ezik, suskun odaları dolaştı durdu*" (Ölü Bir Ozanın Sevgili Karısını Görmeye Gitmek) Ancak sesin yalnızca bir düzdeğişmece olmadığı, daha da abartılı bir duyarlıkla, bir varlık, İlhan Berk şiiri için canlı olduğu söylenmeli. "*Bir ses kara yaşlanır, deniz de eskir diyordu*" Burada "kara" parçasının yaşlandığını, denizin eskidiğini söyleyen ses, bir bakıma kendini de somutlar, kendi canlılığını da. Sese duyarlı olmak, kişiyi şair, kişiyi filozof yapar. Melih Cevdet Anday'ın "Rahatı Kaçmış Ağaç"ı yapar. *Her şey, her şey /akıp gidiyor*" *diyor. Der ya Ephesos'lu Herakleitos/ İlk kez karşılaşıyormuş gibi san-*

ki bir ırmakla./ O da öyle bakıyor düşen yaprağa ve sese" "Boş, beyaz sayfaların saçtığı acı /nedir bilirsiniz. Bağlıysa bir yaprağın sesine/ bu dünyadaki yeriniz" (Kuyudan Su Alan Adamlar). Seslerden geriye, hem hissetme sonucu değerlendirmenin bilgeliği, hem de tanrısal ama ayni zamanda şeytansı yaratma dürtüsünün getirdiği o cehennemi ateşin önümüze serdiği beyaz sayfaların sıkıntısı, acısı kalır. Bu beyaz boşluk, ben ve yaratım önündeki uçurum; delicidir, ürkütücüdür. "Bir *sessizlik gibi. Bir zıpkın kuşu gibi./ Gibi. Gibi. Gibi.*" (Bir Ölüyü Almaya Gitmek) İnsanın ölümlülüğüdür, ölüm ve yaşamın sınırıdır bu boşluk, bu sessizlik. Öldürücüdür, ölümdür sessizlik. "*Sessizliği öğrenmek için dolaştık sonra bir zaman /hanidir unuttuğumuz sessizliği*" (Bir ölüyü Almaya Gitmek) Bu açıdan baktığımızda yaşamın ta kendisidir ses. İlhan Berk yaratıcılığının sesidir ses. Bu yüzden yumuşaktır ses. Kadınsıdır. Bu yüzden kadın ve deniz benzetmesi yan yanadır onun imgeleminde. "*Neden sonra kadınların seslerini duyduk /çekilen bir deniz gibi*" (Bir ölüyü Almaya Gitmek) "Deniz çekildi" diyen sesin dış dünyaya duyarlı olmada tetikleyiciliği yanısıra aynı zamanda en azından şair için, bulundukları kahvedeki erkek ortamında kadın dünyasına, dişil dünyaya, (bu dünyanın farkında olmak, onları unutmamak için de) bir çağrı olduğu söylenebilir belki.

"Bir Kıyı Kahvesinde" şiirini bir resim gibi imgeleminizde canlandırabilirsiniz. Ama bu şiir yalnızca bir resim değildir. Resmin içinde yer alan kişilerin nesnelerin değerlendirmesi vardır. Bu değerlendirmede gören ve gösteren varlığın etkileşimi ile şiirin tüm varlıksalı arasındaki iletişimin, hatta bu şiirden taşan bizi de içine alan iletişimin ayırdında olmak gerek. Şiir, yalnızca bize bakış kazandırmakla kalmıyor, kendisini artık bizim için vazgeçilmezleştiriyor. Elbette bu vazgeçilmezlik dış dünyada ilişki içinde olduğumuz varlıkların vazgeçilmezliği kadardır doğal olarak. Ama somutlanmış, sözcükler oradaki biçimleriyle dondurulmuş, yeni bir anlam edinmiştir, hem kendileri hem de bizim için.

Anlamın Ardında Bir Çözümleme

İlhan Berk, anlamadığımız halde bir şiiri sevebileceğimizi (Şairin Toprağı; s: 101), şiirin, kendi bütünlüğüne özgü bir soyutluk olduğunu (ŞT; s: 108), anlamdan çok görüntüye [sanırım burada imgeyi kasdediyor) bağlı olduğunu (ŞT; s: 109), şiirin bir anlamsızlık anlamı, bilinçli bir bilinçsizlik olduğunu (ŞT; s: 104) şiir için anlamın her şey olmadığını (Poetika; s:

53), şiirin bir şey anlatmadığını, anlaşılmak için de olmadığını (P; s: 55) söyler. O, anlamın yerine duymayı, duyurmayı, hissettirmeyi, sezdirmeyi getirir. O kendi yazdığı, "Atımı İstedim Evin Göğü Gerindi" şiirin ne anlattığını, kendisinin de hâlâ anlamamış olduğunu söylerken (ŞT; s: 135) "iyi bir şiir bir şey anlatmaktan çok, bir şey sezdirir, duyurur. Şiirde anlam budur işte" (ŞT; s: 134-135) derken, şiirin dili, işlevi, anlamı kavramlarını içiçe sokup, birleştirdiği için böyle diyordu. Şimdi onun bu şiirini çözümlemek istiyorum:

ATIMI İSTEDİM EVİN GÖĞÜ GERİNDİ
Atımı istedim evin göğü gerindi
Çin gülleri bir yerden ordan geliyordum
Öyle sular dağların üstüydü isminiz
Yeşil, o solukları gibi rüzgarların
Bir bin yıl rüzgar değirmeninizde kaldım.

Teb kralları gibiydim öyle yalnızdım
Bir çağda seni bu beyazlığında tuttum
Ak, sabah kalyonlarım hep gökyüzündeydi
Ben rüzgar değirmeninizde kaldım.

İşte ellerin o dünya kadar Akdeniz
Hansı, gecenin pancurunda Berk kuşlarım
Ey benim sığlığım eskim karanlığım siz
Yitik gülüşünün açtığı sular şimdi
Ben o gecelerde saçıydım çocukların
Bir bin yıl rüzgar değirmeninizde kaldım.

"Atımı istedim evin göğü gerindi"

Burada "at", "ev" ve "gök"ün simgesel değerli, ayni zamanda bilinçaltı terimleri olduğunu söylemek bile fazla. Genel anlamda "at", "ben"in bütünleşmek istediği, onsuz kendini eksik hissettiği bir şeydir. Ve hareketlidir, hareket vericidir. "Ev" ve "gök" ise durağandır. Ama "at" "ev"e aittir, ona bağlıdır. "Gök" ise "ev"in üstünde, "ev"in koruyucusu, son sözü söyleyenidir. Burada yorum olarak "ev", sevgili, "gök" de babadır denilebilir. Bu durumda göğün gerinmesi, kabına sığmayıp şimşekler

çaktırması, yani öfkelenmesi olarak yorumlanabilir. Ya da gerinme bir uyuşukluk, uykusal olarak değerlendirilip "ben"in bu isteğine ilgisizliği, umursamazlığıdır denebilir. Aslında burada "gök"ü sevgilinin savunma mekanizması, kendini farklı gören arzu kişiliği olarak ele almalıyız. Ancak baba imgesinin de aynı işlevi olduğu ileri sürülebilir.

Çin gülleri bir yerden ordan geliyordum

Çingülü için sözlüğe baktığımızda bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirildiğini, Çin ve Japon kökenli olduğunu öğreniyoruz. Zaten adında var bu özellik. Yani yerli değil. Başka mekanlara, uzaklara ait bir yabancı, "ben" Burada bence, kendini bir başkası; yerli, her zaman karşılaşılır olandan farklı bir başkası olarak duyumsamanın altı çizilmeli.

Öyle sular dağların üstüydü isminiz

Sevgilinin adı; sulara, dağların üzerindeki çeşit çeşit çiçeğe verilebilecek adlardan biriydi. Çok güzel bir adı vardı. "Ben"in, kadın seslerini, denizin çekilmesiyle buluşturması ve sevgilisine "Taflan'ım" dediği hatırlanmalı.

Yeşil, o solukları gibi rüzgarların

İsmin yeşil olmasını, "Taflan"la buluşturabiliriz. Ya da herhangi bir bitki adıyla. Sevgilinin adının söylenmesi, hatırlanması "ben" için, "ben"in içinde bir meltem esintisi yarattığı için bu ad rüzgar solukları gibidir. Ve yeşildir.

Bir bin yıl rüzgar değirmeninizde kaldım.

"Bir bin yıl" deyişini, Binbir Gece Masalları ve kırk gün kırk gece düğün deyişleriyle birlikte değerlendiriyorum. Zira en azından benim için şiirin çağrışımsal okunuşu bunlarla birlikte. Uzaklardan gelen, uzakların adamı, zamanında derinindedir. Zamanda ve mekanda derindir, öte(ki)dir. Sevgilinin adına bağlanıp kalmıştır ama. Çarpıcılık buradadır. Anlatımın gücü buradadır. Bir düzdeğiştirmeceyle sevgilinin yerine geçen ad, estirdiği meltemle onu kendine bağlamıştır. Yel değirmeninin dönüşü gibi başını döndürmüştür.

Teb kralları gibiydim öyle yalnızdım

Eski zamanlardaki mısır kralları kadar güçlü ve eşsiz. Burada eşsizliği iki anlamda birden kullanıyorum. Her tarafı insan ama o yalnız. Her yan sevgili ama, o kendine denk sayacağı, sevgilim diyeceği birinden yoksun. Yalnız.

Bir çağda seni bu beyazlığında tuttum

Sevgilinin tensel güzelliğini, belleğinde, belirsiz uzun bir süre (bir çağ) tutuyor. Tutmak, sonsuzlaştırmak istiyor. Buradaki beyazlık biraz çekiştirmeyle sıkıntı ve yaratıcılık veren kağıt üzerindeki "beyaz boşluk"la buluşturulabilir.

Ak, sabah kalyonlarım hep gökyüzündeydi

"ak" sözcüğü "tuttum"un devamı olarak okunabilir. Bu dizeyi "*Sabahın bir yerinden düşmüş gibiydi yüzün*" (Üç Kez Seni Seviyorum Diye Uyandım) dizesiyle birlikte okuyabiliriz. Bu dizede sabah, güneşin yerine geçiyor bir bakıma. Bir bakıma diyorum çünkü sabahın serinliği de işin içinde. Gün doğuşu gibi uyanışın, parıltının, esenliğin bir parçası sevgilinin yüzü. "Sabah kalyonları"nı, "ben"in o güne değin sahibolduğu tüm mülkü, biriktirdiği güzellikler olarak okuyabiliriz. Ve diyebiliriz ki, seni görünce bildiğim tüm güzellikler uçup gitti, silindi belleğimden. Ya da gün doğuşu gibi olan yüzünün tüm güzellikleri, tüm uyandırıcıları, tüm yola çıkarıcıları "gökyüzü"nün elindeydi.

İşte ellerin o dünya kadar Akdeniz

İ.Berk'te anlatım gizli benzetmelere, dolantılara dayanır. "Ellerin bembeyaz" demek yerine, bildiğimiz sözcükler onda öznel anlamlarla yüklü olarak dolaşarak (benzetmeyle) gelir. Akdeniz hem gerçekten onun sevdiği bir denizdir, ona gönderme yapar hem de "ak" ve "deniz" sözcüklerinin ayrı ayrı anlamlandırılışıdır. Yaratılış Efsanesindeki tanrı Kayra Han'a, su içinde görünen imgesel yüce tanrıça AKİNE gibi, ak ninedir. Ak anadır, Ak kadındır, Akdeniz.

Hansı, gecenin pancurunda Berk kuşlarım

Burada İ.Berk'in "Akdeniz" için olduğu gibi, bir sözcükte, aynı anda birçok anlambirimi işletme özelliğini dikkate alıp "gece"nin bir yandan genel kullanımdaki anlamsal değere, bir yandan da simgesel, öznel ve

bağlamsal bir değere yayıldığını söyleyebiliriz. Yani "gece", hem gecedir, hem evdir hem de kadındır. "Hansı": han gibi bir gece, han gibi bir ev, han gibi bir kadın. Bunlardan ilki enginlik anlambirimiyle, üçüncüsü doğurganlık anlambirimiyle bu benzetmeleri aynı yerde ayakta tutuyor. Böylece gece; engin, kendini koruyan, doğurgan (dişil) olarak bütünleniyor. Serdar Ünver'in uyarısıyla "hansı" sözbirimini "han gibi" olarak okunmazdı özellikle virgülle de ayrılmış olması nedeniyle daha doğru geliyor şimdi bana. Ama İ.Berk'in bu şiirinde, her ne kadar dizesel kullanımlar yani dizenin genelde kendi içine kapanması da söz konusu ise de ben öznel olarak onu Akdeniz ve geceyle bağlantılandırıyorum, belki İ.Berk'ten bağımsız. Ama her iki durumda da sevgili, derinlikli, sakıntılı ve alabildiğine dişil olarak; "ben" İ.Berk de, heyecanlar içinde, yüreğinde kuşlar, durmadan ürkek kuşlar üreten ve sevgilinin penceresinde bekleyen biri olarak resmedilmektedir.

Ey benim sığlığım eskim karanlığım sız

Burada "sığlık" sözcüğünü iki yanlı okumak istiyorum. Birincisi "ben"in sığlığı. Sevgilisinin derinlikler esinleyen güzelliği karşısında kendini sığ bulma, aşağılık duygusuna kapılma. İkincisi "sevgili"nin sığlığı "Ben", zamansal ve mekansal derinliklerden, ötelerden gelmiş ya. Yerli, buralı olan sevgili onun sevgisini anlamaktan, anlayabilmekten uzak, bunun için sığ. Bence bu iki karşıt yorum birbirinin üzerine kapanan iki kanat gibi işliyor şiirde. Belki de bunu Bedri Rahmi'nin "Karadut"u eşliğinde anlamlandırmalı. Anlamsal değerden yoksunlaştırıp, buradaki sığlığa, bir sıralamaya girişte desteklik eden basamak taşı işlevini yüklemeli.

"Eskim" deyişiyle, sevgilinin vazgeçilmezliği, sevdasının yıllara karşı direnci dile geliyor diyorum. Ve başka bir şiirine uzanıyorum: "*Kalktım sonra bir aşağı bir yukarı dolaştım/ Şiirler okudum şiirlerdeki yaşa geldim/ karanfil sakız kokan soluğunu üstümde duydum. // Eskitiyorum eskitiyorum kalıyor ne kadar güzel olduğun.*" (Üç Kez Seni Seviyorum Diye Uyandım)

"Karanlığım" sözcüğünün sevgili için kullanılması, geceyle ilgili yorumuma destek veriyor. Ama burada bir de şunu söylemeye duruyorum, öbür anlamlandırma sapaklarını geçersizleştirmeden, şunu daha bir öne çıkararak: İ.Berk, sakın olumsuz gibi görünen bu sözcüklerle tam tersini

söylemeye çalışmasın sevgilisi için: enginim, derinliklim, her an yepyeni, apaydınlık sevgilim?

Yitik gülüşünün açtığı sular şimdi

Eksiltili, sıçramalarla giden bir anlatımda karikatür hatta mekanda iyice silinmiş çizgiler içinde bir karikatür; izlenimlerle, hissettirmelerle yürüyecektir elbette. Sevgilinin gülüp içeri çekilmesiyle, pancurların kapanmasıyla, gülücüklerle açılan sevinç kanallarından boşalan sular şimdi yolunu şaşırmıştır, nereye akacağını bilememektedir. Aslında bu yüzdendir önceki dizedeki sıralama öğelerinin olumsuz yanlarıyla sunulması.

Ben o gecelerde saçıydım çocukların

Ve son dize, "ben"in sevgiliyle ilişkisinin olumsuzlandığını kesinlememizi sağlıyor. "Ben", o gecelerde saçı okşanan, avutulan bir çocuk gibi duyumsuyor kendini. Kırılıyor. Buradaki "geceler"i, aynı zamanda bir genelleştirmeyle "kadınlar" olarak da okuyabiliriz. Ve bunu başlıkla buluşturduğumuzda şiirin, sevilen kadının kendini geri çekmesinin, "ben"in sevgisinin karşılıksız kalmasını, dolaylı, gizlemeli bir anlatımı olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak, kuram, açıklama gider şiir kalır. Hoş düz yazılarında da, onun gözüyle okunduğunda, bir tutarsızlık yok. Sen çok yaşa yaşlı delikanlı, yirminci yüzyılın en büyük romantiği! De Lamartine, Soylu Karacoğlan! Uzuncaoğlan İlhan Berk!

(Gösteri 242, Ekim)

kitap-lık

KİTAP-LIK DERGİSİNİN HEDİYESİDİR